

1986 003 418

HIERDIE EKSIMPLAAR HIAS ONDER
GEEN OMSTANDIGHEDE UIT DIE
BIBLIOTHEEK VERWYDER WORD KAN

U.O.V.S. - BIBLIOTHEEK

198600341801220000019

ASPEKTE VAN ENKELE ARGUMENTASIESTRUKTURE
TEN OPSIGTE VAN DIE RESEPSIE VAN
MAGERSFONTEIN, O MAGERSFONTEIN!

deur

MARLENE KOK

Skripsie ingelewer vir die graad

MAGISTER IN GEESTESWETENSKAPPE

in

AFRIKAANSE LETTERKUNDE

(onder leiding van prof. J.H. Senekal)

UNIVERSITEIT VAN DIE ORANJE-VRYSTAAT

MAART 1985

Universiteit van die Oranje-Vrystaat
BLOEMFONTEIN

70-1-1986

T 839.3635 LER
BLOEMFONTEIN

OPGEDRA AAN MY OUIERS

DANKBETUIGING

Hiermee wil ek graag die volgende instansies en persone bedank:

INEG (UOVS), vir die beskikbaarstelling van dokumentasie wat vir studies van hierdie aard - hoofsaaklik koerante en tydskrifte - uiteraars noodsaaklik is.

SENSAL (RGN), wat groot insette gelewer het ten opsigte van dokumentasie en dienslewering.

Die RGN, vir die tyd gegun om hierdie navorsing te doen.

Die Publikasieraad, vir die beskikbaarstelling van die Appèlraadsbeslissings.

Dr. Charles Malan, hoof van SENSAL, in sy raadgewende hoedanigheid.

Mnr. Abel Roux, vir sy raad en veral die teksversorging.

Mev. Nellie Louw, vir die tik van die tesis.

My ouers, broer, suster, Theuns en Nikolaas, vir hulle aanmoediging en belangstelling.

Prof. Jan Senekal, vir sy leiding, insig, entoesiasme en onderskraging.

Aan God al die lof, al die eer, al die dank.

VOORWOORD

Soos te wagte kan wees wanneer 'n mens 'n bepaalde studie aanpak, en jou veral begewe op die veld van die Letterkunde, sal 'n "slagveld", soos Magersfontein, o Magersfontein! allerlei loopgrawe en slaggate oplewer - en wetenskaplikheid en objektiwiteit is hier seker van die belangrikstes.

Met die oog gerig op dié ideaal, is van 'n internasionaal-erkende model (die Toulmin-model) gebruik gemaak, maar 'n mens moenie uit die oog verloor nie dat die strewe na volmaaktheid nie noodwendig gelyk is aan volmaaktheid nie.

Hier word 'n poging aangewend om wetenskaplik te werk te gaan, maar verskillende opvattinge is moontlik, veral omdat persoonlike, kulturele, ideologiese, sosiale, godsdienstige en ander faktore 'n baie groot rol gespeel het in die resepsie van hierdie roman.

OPSOMMING

'n Literêre teks vind gestalte deur middel van 'n skrywer, maar buiten die skrywer as skepper/produ-sent van die teks, is daar ook 'n leser of lesers wat 'n rol speel ten opsigte van die literêre teks. Hieruit word dus afgelei dat die resipiënte (lesers wat 'n boek/literêre teks resepteer/lees/verwerk) 'n baie belangrike rol speel, want nie alleen word die teks aan hulle respons blootgestel nie, maar die toekoms van 'n literêre teks word ook tot 'n groot mate deur hierdie respons bepaal.

Wanneer na faktore gekyk word, naamlik die respons van die resipiënt en die toekoms van die literêre teks wat deur die leser bepaal word, moet in ge-dagte gehou word dat die resipiënte uit 'n "heterogene groep" bestaan (dit wil sê, verskeie soorte mense soos studente, huisvroue, dosente, predikante, politici, letterkundiges, skrywers, ensovoorts). Juis dit kan 'n dispuut ontketen, want die groot verskeidenheid resipiënte het verskillende "argumente" wat hulle ten opsigte van 'n literêre werk aanvoer. Sulke argumente hang op hulle beurt saam met 'n persoon of 'n groep persone se raamwerk(e) van ideologie, waarde, ensovoorts.

Aan die hand van die teks van Magersfontein, o Magersfontein! as kommunikasiefokus (ten minste vir doel-eindes van hierdie studie) en in die lig van die histo-riese verloop rondom Magersfontein, o Magersfontein! - sy verskyning, sensurering, Appèlbeslissings en uit-eindelijke ontbanning - blyk baie duidelik dat hier 'n verskeidenheid van "argumente" aangevoer is wat 'n besliste rol gespeel het ten opsigte van die verhouding: teks en leser.

Vir doeleindes van hierdie studie word 'n argumentasie-struktuur, in hierdie geval die Toulmin-model, as middel gebruik om die reaksie van sommige resipiënte te sistematiseer en om eindelik uit te kom by aspekte soos: hoe lyk die "argumente" wat 'n dispuut rondom Magersfontein, o Magersfontein! ontketen het en hoe sien die "argumente" wat aangevoer is om die roman te verban en uiteindelik te ontban, daar uit.

Deur middel van die toepassing van die Toulmin-teorie en die globale gevolgtrekkings wat deur die loop van die studie gemaak is, wil dit blyk asof "argumente" wat resipiënte oor die algemeen aanvoer, nie aanvaarbaar, "waar" en "juis" is nie. Dié vrae kom onwillekeurig na vore: as die resepsie van 'n roman só lyk, wat gaan van ons literêre tekste word (in die toekoms) en ook: wat is die toekoms van letterkunde oor die algemeen, met "kundiges" en andere wat nie "argumenteer" nie?

I N H O U D

	<u>Bladsy</u>
1. <u>INLEIDING</u>	6 - 13
1.1 Probleemstelling	6 - 9
1.2 Hipotese	9
1.3 Vertrekpunte	10 - 12
1.3 Werkwyse	12 - 13
2. <u>HISTORIESE VERLOOP</u>	14 - 33
2.1 Die inhoud beslaan die volgende:	14
3. <u>OORSIG OOR DIE ARGUMENTE</u>	(34 - 65)
3.1 Inleiding	34
3.2 Die begrip resepsie in die literêre teorie	34 - 37
3.3 Die verskeidenheid menings	37
3.3.1 Inleidend	37
3.3.2 Enkele standpunte van resipiënte	38
3.3.2.1 Die waarskynlike leser	39
3.3.2.2 Ongure taal en beskrywings	40
(a) Godslastering	40 - 41
(b) Taal	42 - 44
3.3.2.3 Sensuur en die Wet (Beperk tot die literêre kritiek)	44 - 47
3.3.2.4 Literêre uitsprake	47 - 50
3.3.2.5 Norme	50 - 52
3.3.2.6 Die seksuele	52 - 53
3.3.2.7 Die volk	53 - 55

3.3.3	Lesersverwagtings	55
3.3.3.1	Dubbele maatstawe	55
3.3.3.2	Suiwer en skoon kuns	56
3.3.3.3	Letterkundige agtergrond	56
3.3.3.4	Konteks	56 - 57
3.3.3.5	Volwassenheid	57
3.3.3.6	Literêre waarde	57 - 58
3.3.3.7	Ander	58 - 59
3.3.4	Groepe se verwagtings	59
3.3.4.1	Literêre waarde	59 - 60
3.3.5	Kritici se verwagtings	60
3.3.5.1	Literêre waarde	60
3.3.5.2	Ander	61 - 62
3.4	Gevolgtrekking	62 - 64
3.5	Ten slotte	64 - 65
4.	<u>TEORIE - TOULMIN SE MODEL</u>	66 - 76
4.1	Inleiding	66 - 67
4.2	Toulmin se model vir 'n argumentasie- struktuur	67 - 69
4.3	Elemente van die model	70
4.3.1	Die CLAIM (C) van nader beskou	70 - 71
4.3.2	Die DATA (D) van nader beskou	71
4.3.3	Die WARRANT (W) van nader beskou	72 - 74
4.3.4	Die BACKING (B) van nader beskou	74 - 75
4.3.5	Die QUALIFIER (Q) van nader beskou	75
4.3.6	Die REBUTTAL (R) van nader beskou	75 - 76
4.4	Ten slotte	76

5. ANALISE VAN ENKELE DOKUMENTE VOLGENSTOULMIN SE MODEL

77 - 152

5.1 Inleiding

77 - 79

5.2 Enkele resipiënte

80

5.2.1 Resepsie deur resipiënt -

Minderheidsuitspraak

80 - 84

5.2.1.1 Toepassing van

Toulmin-model

85 - 93

5.2.1.2 Skematiese voorstel-
ling van toepassing

94

5.2.1.3 Interpretasie

95 - 102

5.2.2 Resepsie deur resipiënt -

Dr. K. Vorster

103

5.2.2.1 Toepassing van

Toulmin-model

104

5.2.2.2 Skematiese voorstel-
ling van toepassing

105

5.2.2.3 Interpretasie

105 - 107

5.2.3 Resepsie deur resipiënt -

P.B. d.W. Kriel

108

5.2.3.1 Toepassing van

Toulmin-model

109

5.2.3.2 Skematiese voorstel-
ling van toepassing

110

5.2.3.3 Interpretasie

110 - 111

5.2.4	Resepsie deur resipiënt - Prof. J. Heyns	112 - 113
5.2.4.1	Toepassing van Toulmin-model	114 - 115
5.2.4.2	Skematiese voorstel- ling van toepassing	115
5.2.4.3	Interpretasie	116 - 118
5.2.5	Resepsie deur resipiënt - Prof. W.S.H. du Randt	119 - 120
5.2.5.1	Toepassing van Toulmin-model	121 - 122
5.2.5.2	Skematiese voorstel- ling van toepassing	122
5.2.5.3	Interpretasie	123 - 124
5.2.6	Resepsie deur resipiënt - Prof. A.P. Brink	125 - 126
5.2.6.1	Toepassing van Toulmin-model	127
5.2.6.2	Skematiese voorstel- ling van toepassing	128
5.2.6.3	Interpretasie	129 - 131
5.2.7	Resepsie deur resipiënt - Regter L. Snyman	132 - 133
5.2.7.1	Toepassing van Toulmin-model	134 - 136
5.2.7.2	Skematiese voorstel- ling van toepassing	137
5.2.7.3	Interpretasie	138 - 143

5.2.8	Resepsie deur resipiënt - J.A. Jordaan	144
5.2.8.1	Toepassing van Toulmin-model	145
5.2.8.2	Skematiese voorstel- ling van toepassing	146
5.2.8.3	Interpretasie	146 - 148
5.3	Opsomming	149 - 152
6.	GEVOLGTREKKING	153 - 157
	BIBLIOGRAFIE	158 - 195
	BYLAE: AFKORTINGS VAN TYDSKRIFTE EN KOERANTE	196 - 198

1. INLEIDING

1.1 Probleemstelling

Hier volg nou 'n uittreksel van 'n resepsie deur 'n resipiënt, waarvolgens afleidings gemaak word wat aanleiding gee tot hierdie studie van argumentasie:

DIE TRANSVALER

Jg.....

Nr.....

P.....

3

Datum

-5 NOV 1977

Magers fontein: uitspraak later

PRETORIA — Uitspraak oor Etienne Le Roux se roman *Magersfontein*, o *Magersfontein* is gister deur die Appèlraad vir Publikasies voorbehou.

Adv. Fanie Celliers, wat namens die uitgewers verskyn het, het gister in sy repliek die Appèlraad gevra om die SA gemeenskap nie so onontwikkeld aan te slaan dat hy nie 'n bekroonde werk van 'n Hertzogpryswenner kan aanvaar vir wat dit werklik is nie.

Hy het die Appèlraad daarop gewys dat 25 leiers van die gemeenskap, onder wie drie Hertzogpryswenners, in hul verslae van mening is dat dit nie noodsaaklik is om die boek te verbied nie.

Die Appèlraad het 'n moeilike probleem. Hy moet die werklik aanstootlike uit die gemeenskap weer, maar moet andersyds die skeppende denkende kunstenaars soveel vryheid toelaat, as wat moontlik is, het hy gesê.

Die gemiddelde redelike mens sal, as hy voorligting soek totdat hy *Magersfontein* verstaan voordat hy oordeel, begryp dat die kru taal, seksverwysings en die profane taal daarin maar net simbole is van die seestesarmoede wat uitgebeeld word.

Voorlopers

As hy die werk glad nie wil lees of verstaan nie, sal die redelike persoon nie probeer oordeel namens dié wat dit wel wil lees en kan verstaan nie, of dit aanstootlik is aldan nie, het hy gesê.

Die gemiddelde redelike persoon wil die kunstenaar en denkers in sy gemeenskap hou as hy enigins kan. Hy besef dat kunstenaars en denkers die voorlopers is en dat die ontwikkeling en die toekoms van die kultuur van hulle afhang.

Volgens adv. Celliers, word nie gesê die redelike man aanvaar dat die kunstenaars corte blanche het om met die ergste kruheid of vrysinnigheid voor die dag te kom onder die dekmantel van kuns nie.

Aan die hand van bogenoemde resensie en ander, soos in die studie gebruik, wil aangevoer word dat baie uitsprake, wat in die alledaagse lewe gemaak word, en veral hier met betrekking tot die letterkunde - en dan spesifiek Magersfontein, o Magersfontein! - nie berus op wetenskaplike, horisontale gegrondheid nie, maar dat vertikaal vanuit 'n gesagsposisie gespreek word.

Die studie wat dus hieruit voortspruit, is spesifiek gerig op resepsie: hoe die roman, Magersfontein, o Magersfontein! van Etienne Leroux, deur die lesers ontvang is: en hoe die uitsprake "lyk" wat gemaak is toe die roman verskyn het, en wat aanleiding gegee het tot sy verbanning en uiteindelik sy ontbanning.

Na aanleiding van dié studie, wil dus beweer word dat met baie van die uitsprake wat gemaak word, subjektief te werk gegaan is en dat hulle nie gerugsteun is deur bewysbare feite nie. Die vraag word gevra: watter waarde het uitsprake wat die toekoms van 'n literêre werk bepaal en nie verantwoordbaar is as subjektiewe stellings vanuit 'n bepaalde magsposisie nie: juridies, literêr, teologies, ensovoorts? Aan gesien sekere uitsprake drasties ingegryp het op die Afrikaanse literêre sisteem (en ander sisteme soos die regsisteem) en die hele Suid-Afrikaanse gemeenskap daarby betrek het, lyk 'n ontleding van sulke uitsprake volgens 'n internasionaal-erkende model baie relevant en noodsaaklik.

Met die verskyning van Magersfontein, o Magersfontein! deur Etienne Leroux, is 'n verwagtingshorison deurbreek, veral waar dit gaan om 'n nuwe roman van een van die voorste romansiers in die betrokke literatuur. Vergelyk hieroor Buursink: "De nieuwe tekst evoceert bij de lezer (toehoorder) de uit vroegere teksten vertrouwde horizon van verwachtingen en spelregels, die vervolgens gevarieerd, gecorrigeerd, gemodificeerd of ook alleen maar gereproduceerd worden" (Buursink, 1978: 4).

Soos 'n mens te wagte kan wees - en weer eens in die lig van die historiese feite, spesifiek die resepsiegeskiedenis van Sewe dae by die Silbersteins - het die deurbreekte verwagtingshorisonne 'n verskeidenheid van reaksies tot gevolg gehad. Daar was twee Appèlraadsittings, verskeie groepe (die Skrywersgilde, Aksie Morele Standaarde, en dies meer), kritici, dosente, skrywers en letterkundiges wat gereageer het, asook 'n hele aantal lesers wat deur middel van koerante hulle menings gelug het.

Op grond van bogenoemde reaksies word dus afgelei dat "de wijze waarop een literair werk op het historisch moment van verskijnen aan die verwachtingen van het eerste publiek voldoet, ze te boven gaat, teleurstelt of weerlegt, vormt kennelijk een criterium voor het bepalen van die esthetische waarde" (Buursink, 1978: 5). Dit is juis hier waar die probleem in hierdie studie blootgelê word, naamlik: op watter wyse het die lesers/resipiënte Leroux se roman geresepteer? Watter tegnieke het hulle aangewend om die ver-skuiwing van hul verwagtingshorisonne bekend te

maak en oordele uit te spreek oor die estetiese waarde van Magersfontein, o Magersfontein!?

Dié studie wil ondersoek of resipiënte ('n redelike groot groep) "aanvegbare" redes of "argumente" aangevoer het waarmee hulle hul verwagtings aangedui het en oordele uitgespreek het ten opsigte van die roman of die "waarde" daarvan.

1.2 Hipotese

Die veronderstelling waarvan hier uitgegaan word, is: indien die resipiënte geldige argumente aanvoer om die bepaalde standpunt wat hulle inneem (hetsy vir of teen die roman, of ten opsigte van "literêre waarde") te staaf, kan dit van groot waarde vir die resepsie wees. Dit kan die resepsie selfs rig op grond van rasionele argumentasiestrategieë. Meer nog: dit kan deurslaggewend wees vir die verdere gang van sake.

In 'n resepsie word "die gedrag van die konkrete leser bestudeer" (Olivier, 1982: 40). Dit is egter belangrik om nie uit die oog te verloor nie: "de structuur van de tekst en het normsysteem van de lezer bepalen de literaire kwaliteit die aan die tekst toegekend wordt" (Segers, 1980: 47). (Ek kursiveer) Die leser het 'n groot rol te speel by die betekeniskonstituering en waardeordening van 'n literêre teks. Sou 'n teks onderwerp word aan resepsie-vorme wat nie rasioneel-wetenskaplik verantwoordbaar is nie, kan dit tot groot vergissings ten opsigte van die literatuursisteem lei. Dié studie wil dié hipotese empiries toets.

1.3 Vertrekpunte

Vanweë die dispuut rondom die genoemde roman (vanaf 1977), die reaksies wat ontlok is, en teen die agtergrond van die ontwikkeling in die sewentiger- en tagtigerjare van lesersgerigte ("reader orientated") literatuurbeskouings, word in hierdie studie spesifiek uitgegaan vanuit relevante resepsie-teoretiese oorwegings.

Dit is myns insiens nie vandag meer nodig om 'n lesersgeoriënteerde aanspraak te motiveer nie. In Oversteegen (1982: 216) se woorde: "de aandacht (is) verlegd van teksten naar lezersgedrag". Die volgende uitsprake kan egter vir hierdie studie relevant wees:

- (a) "... the text as such offers different 'schematised views' through which the subject matter of the work can come to light, but the actual bringing to light is an action of 'konkretisation'. If this is so, then the literary work has two poles, which we might call the artistic and the aesthetic to the realization accomplished by the reader", aldus Ingarden (Iser, 1974: 274).
- (b) Mukařovský^v stel dit duidelik dat die leser net so belangrik in die literatuur is as die skrywer; dat hy saam met die skrywer die werk skep deurdat hy dit aanvaar of afkeur en finale beslag/gestalte aan sy betekenis gee. (Günther 1971: 240; Senekal, 1981: 5).

- (c) Segers sê: "niet de tekst op zicht staat meer in het middelpunt, maar de tekstverwerking door de lezer, en daarby met name de vraag hoe de tekstverwerking gestuurd word door teksteigenschappen die op hun beurt weer bepalend geacht kunnen worden voor het literaire (dit is esthetische) karakter van de tekst" (Segers, 1980: 25; Senekal, 1981: 2).
- (d) "Die plek en waarde wat literêre tekste bekleë, hang ten nouste saam met dié relasies tussen outeur, teks en leserspubliek. In die literêre kommunikasieproses kies die outeur die medium, die boodskap en die kode. Die leser word daarmee gekonfronteer" (Müller, 1978: 3; Senekal, 1981: 15).

Dit kan egter nie uit die oog verloor word dat wanneer met die resepsie deur resipiënte gewerk word, verskeidenheid of verskille aan die orde van die dag sal wees nie, want "verskillende lesers kan verskillende kodes vir dieselfde teks gebruik, sonder dat die teks betekenisloos word" (Müller, 1978: 32; Senekal, 1981: 15).

Dit is ook nodig om in hierdie studie te onderskei tussen deelname aan die sisteem literatuur en - wat hier nagestreef word - die wetenskaplike analise en beskrywing van daardie sisteem. Hieruit blyk dit dat die literatuuropvatting waarvan hier sprake is, die literatuur nie as 'n versameling taalbousels beskou nie, maar as die produk van literaturopvattings en menslike handelinge.

Die verskeidenheid individuele kodes vir dieselfde teks kan in hierdie ondersoek op sigself op niks anders as bloot net die verskeidenheid dui nie, maar dit kry groter betekenis wanneer, soos hier die geval is, dié verskeidenheid 'gemeet' word aan 'n argumentasiestruktuur. Die resipiënte se reaksies op die roman word dan verklaar aan die hand van 'n wetenskaplik verantwoordbare werkwyse en kan alleen só 'n bydrae lewer tot die literêre teks se resepsie.

1.4 Werkwyse

Hoewel resepsie hier die hoofsaak is, en dan by uitstek die "argumente" wat resipiënte aanvoer, is dit ook nodig om tyd af te staan aan 'n oorsig oor die gebeure rondom die ontvangs van die roman (in hierdie studie word dit die Historiese Verloop genoem), om sodoende perspektief te kry van die verloop van die gebeure en om uit te kom by 'n belangrike saak, naamlik hoe die resipiënte die teks geresepteer het, veral na aanleiding van die verbod op Magersfontein, o Magersfontein! Uit die verskillende reaksies en response word 'n duidelike polariteitsprofiel vir en teen die roman opgebou.

Die belangrikste bronne waaruit gewerk is, is resepsieverslae, koerantberigte, briewe van lesers in die koerante, resensies, verslae van deskundiges (op spesiale versoek mag hierdie name egter nie bekend gemaak word nie en daarom word na hulle as "anoniem" verwys) en besprekings in letterkundige tydskrifte. Die resipiënte word verdeel in drie groepe: lesers (gewone, ongeïdentifiseerde lezerspubliek); kritici (insluitend letterkundiges, skrywers, akademici, ensovoorts) en groepe/instansies soos die Afrikaanse Studentebond, die Skrywersgilde, die Komitee van Deskundiges, Aksie Morele Standaarde, ensovoorts.

Die verskillende resepsies word onder hoofde soos norme, taalgebruik, ensovoorts gegroepeer, om sodoende te wys op die groot verskeidenheid en uiteenlopende reaksies. Ook word gewys hoe die resipiënte 'redeneer' en standpunt inneem - hier word die resepsies nog nie onderwerp aan die meetmiddel of model nie.

Uiteindelik word slegs enkele resipiënte se "argumente" van nader bekyk. Hierdie resepsies is ewekansig getrek uit die drie groepe - instansies, lesers en kritici. In hierdie gevalle word die "argumente" bespreek aan die hand van 'n meetmiddel uit die argumentasieteorie, naamlik die Toulmin-teorie ('n uiteensetting van dié teorie word later gegee).

HOOFSTUK 22. HISTORIESE VERLOOP2.1 Die inhoud beslaan die volgende:

Boekaankondiging
 Reaksie
 CNA-prys
 Publikasieraad - leserskomitee
 Vertoë - Mulder
 Appèlraad
 Verbod
 Reaksie
 Human en Rousseau
 Hertzogprys - reaksie
 Hervoorlegging - Appèlraad
 Verbod
 Reaksie
 Human en Rousseau
 Beslissing

Met die verskyning van Etienne Leroux se roman Magersfontein, o Magersfontein! in 1976 is beweer dat lesers baie sal uitsien na hierdie nuwe werk, om veral twee redes, naamlik: vir letterkundiges sal dit belangwekkend wees, daar dié boek afwyk van die eie Leroux-patroon; verder sal ouer lesers en belangstellendes in die geskiedenis graag wil sien wat hierdie skrywer met dié geskiedenis gaan maak (Vo. 11.6.76)!

Dié roman word gesien as dat dit iets te sê het vir die moderne leser. Die surrealisme beweeg op die vlak van die onbewuste, die droom wat uit-

eindelik 'n universele inslag het en die karakters gee op allegoriese wyse gestalte aan gemeenplase soos lewe, dood, haat en liefde, waarmee elke skrywer werk (Vo. 11.6.76).

Kort ná die verskyning word daar heftig in die openbaar beswaar aangeteken teen die verspreiding van hierdie roman. Aksie Morele Standaarde stel 'n lys van "smerighede" in die boek saam en stuur dit aan hulle lede, met die versoek om daarteen beswaar te maak (Beeld, 25.3.80; Bu., 25.3.80).

Intussen word die CNA-prys aan Leroux vir dié roman toegeken - dit is die "hoogste" Suid-Afrikaanse Literêre prys (Die Republikein, 25.3.80):

Op grond van klagtes wat die Publikasieraad ontvang oor die werk, word dit verwys na een van sy leserskomitees. Die komitee bevind dat die boek nie verbied behoort te word nie. Die lede van dié komitee was:

Proff. Merwe Scholtz, W.E.G. Louw en
Charles Fensham,
dr. Elize Botha,
ds. Izak de Villiers (die digter), en
mev. A.M. Bassel (die skryfster Anna M. Louw)
(Beeld, 25.3,80).

Op grond van "'n magdom klagtes oor veral die taalgebruik" in die boek, onderteken dr. Connie Mulder, toenmalige Minister van Binnelandse Sake, 'n bevel waarin die boek na die Appèlraad verwys word (Die Oosterlig, 23.11.77; Vo., 14.9.77; The Argus, 28.9.77; Va., 22.11.77). Die Appèlraad is die hoogste besluitnemende gesag oor 'n publikasie (Die Oosterlig, 8.9.77; Beeld, 23.11.77).

Dr. Mulder beweer dat, hoewel hy baie gekritiseer word deur die Suid-Afrikaanse gemeenskap wat meen dat hulle volwasse genoeg is om te besluit wat hulle wil lees of nie, die aanslae op die jeug so fel is dat hy nie kan toelaat dat hulle hulself vernietig nie (Die Oosterlig, 8.9.77).

"Op 31 Oktober 1977 kom die Appèlraad byeen onder voorsitterskap van Sy Edele J.H. Snyman. Die lede van die Raad is:

Prof. dr. J.C.W. van Rooyen

Prof. dr. A.P. Grové

Genl. Gideon Joubert

Mnr. Douglas Fuchs

Mnr. D.P. Wilcocks

Namens die Verstoëmakers:

Adv. S.A. Cilliers S C

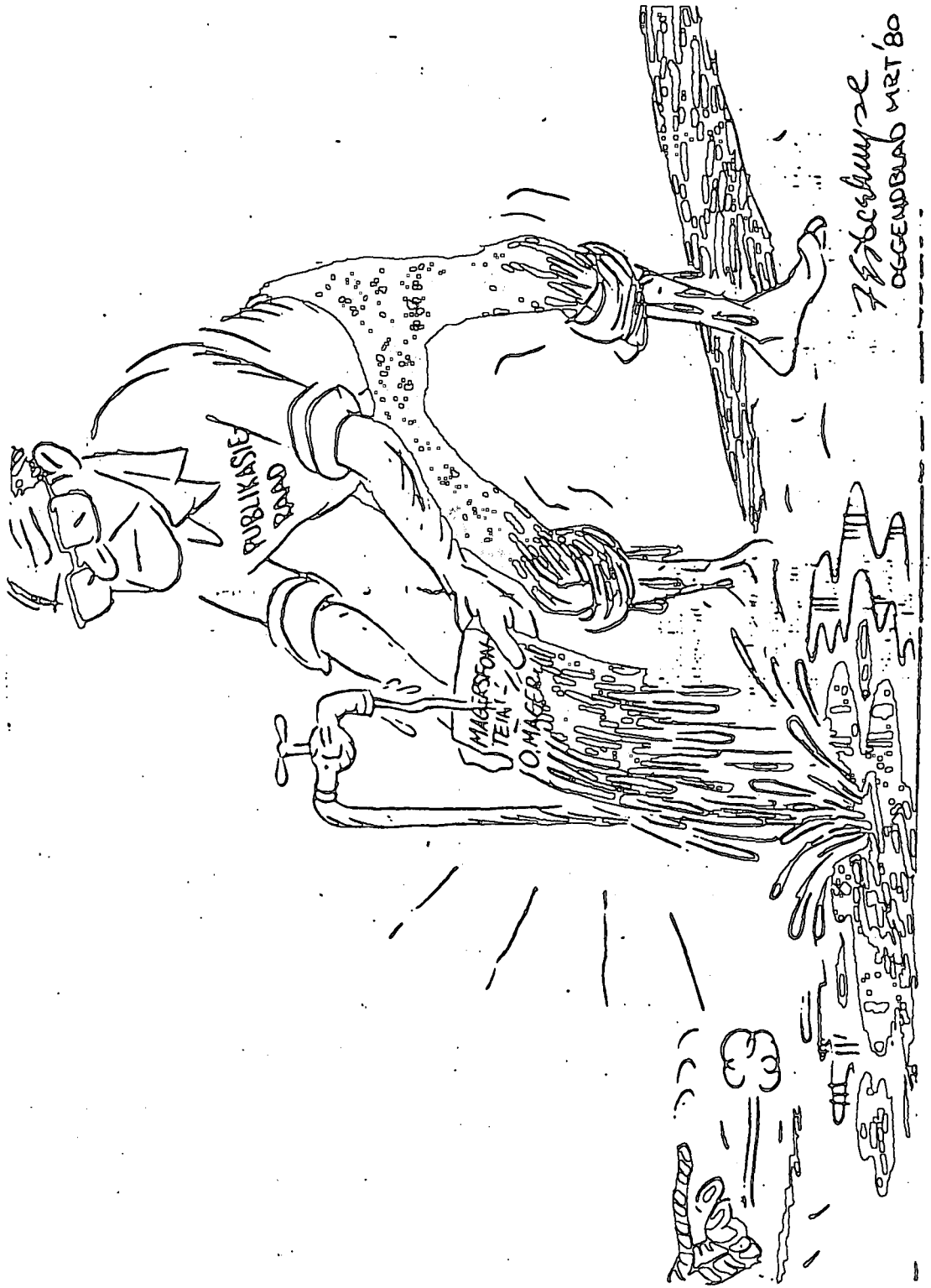
Adv. P. Streicher

Adv. H.J. Fabricius

In opdrag van die Staatsprokureur: Adv. P. Krynauw.

Die Minister van Binnelandse Sake het op 7 September 1977 kragtens artikel 14(b) van die Wet op Publikasies, 1974 (Wet No. 42 van 1974) soos gewysig, gelas dat die Appèlraad oor Publikasies die beslissing van 'n Publikasiekomitee oor die Publikasie Magersfontein, o Magersfontein! heroorweeg.

Met 'n lasgewing word die Minister na bewering nie 'n party tot die saak nie en kies nie kant nie. Die doel van die verwysing is om onsekerheid wat daar rondom die beslissing van die komitee ontstaan het, te laat opklaar deur die hoogste beherliggaam. Die Minister maak nie die redes

7766666666
OGGENDRAB MRT'80

vir sy verwysing aan die Appèlraad bekend nie, maar daar kan aanvaar word dat hy dit gedoen het vanweë wydverspreide klagtes wat hy van die publiek ontvang het.

Die Appèlraad kry nie kennis van die inhoud van die klagtes nie en moet die gemeenskapsopvatting van die openbare sedes peil met behulp van sy eie agtergrondskennis en argumente wat voor hom gelewer is." (Appèlraad oor Publikasies - eerste beslissing: 1).

Die riglyne waarvolgens die Appèlraad te werk moet gaan, is die volgende:

"Artikel 47 (2) van die Wet:

- (2) By die toepassing van hierdie Wet word 'n publikasie of voorwerp, rolprent, openbare vermaaklikheid of voorgenome openbare vermaaklikheid geag ongewens te wees indien dit, of 'n deel daarvan -
 - (a) onbetaamlik of onweloweglik of vir die openbare sedes aanstootlik of skadelik is;
 - (b) godslasterlik is of vir die godsdienstige oortuigings of gevoelens van enige bevolkingsdeel van die Republiek aanstootlik is;
 - (c) enige bevolkingsdeel van die Republiek belaglik of veragtelik maak;
 - (d) vir die betrekkinge tussen enige bevolkingsdele van die Republiek skadelik is;

(e) vir die veiligheid van die Staat,
die algemene welsyn of die vrede en
goeie orde nadelig is;

(f) " (Wet op Publikasies: 60).

In die eerste beslissing van die Appèlraad word
dié taak soos volg omskryf:

"By paragraaf (a) moet die Appèlraad en die
komitees die gemeenskapsopvatting van die open-
bare sedes peil, en hierdie opvatting word ver-
persoonlik in die opvatting van die gemiddelde
lid van die Suid-Afrikaanse gemeenskap. By die
peiling van sy opvatting moet die volgende fak-
tore in ag geneem word:

- (i) dat die strewe van die volk van die
Republiek van Suid-Afrika om 'n Christe-
like lewensbeskouing te handhaaf by die
toepassing van die Wet op Publikasies
erken word;
- (ii) dat sy beskouings nie strook met dié
van 'n besondere belangegroep nie, maar
dat hy 'n gebalanseerde oordeel vel - dit
is dan ook die rede waarom die Wetgewer
persone in die komitees en die Appèl-
raad aanstel vanweë hulle opvoedkundige
kwalifikasies en kundigheid en nie omdat
hulle een of ander belangegroep verteen-
woordig nie. Die peiling geskied dus
nie op letterkundige vlak nie, maar met
inagneming van 'n wye spektrum van waardes.
Die Wet handel met "publikasies" en gee
geen spesiale voorkeur aan publikasies
met letterkundige meriete nie;

- (iii) dat verderwing of ontaarding nie 'n vereiste is vir ongewenstheid nie;
- (iv) dat die waarskynlike leser nie in ag geneem mag word nie;
- (v) dat die doel van die outeur nie in ag geneem mag word nie. Die werk self moet beoordeel word. Die status van die outeur is ook irrelevant.
- (vi) dat letterkundige waarde, as faktor, verdraagsaamheid verhoog teenoor ongure taalgebruik of beskrywings; letterkundige waarde is egter 'n waarde wat nie hoër is as ander waardes nie, maar met ander waardes vergelyk en daarteen opgeweeg moet word;
- (vii) dat ernstige literatuur hoëre verdraagsaamheid verdien;
- (viii) dat funksionaliteit en strukturele gepastheid verdraagsaamheid verhoog; hier word onder andere oorweeg of vieslike taal nie net sowel deur minder vieslike taal vervang kan word nie;
- (ix) dat onfunksionaliteit nie noodwendig op ongewenstheid uitloop nie;
- (x) dat die gemeenskap meer verdraagsaam is teenoor die geskrewe woord as die oudio-visuele, omdat eersgenoemde gewoonlik privaat gelees word;
- (xi) dat enige tema behandel mag word, selfs die immorele, en dat die behandeling nie 'n bydrae tot moraliteit hoef te maak nie. Kom die behandeling egter byvoorbeeld neer op 'n weergawe van die onsedelike as die

sedelike, is die behandeling ongewens. Selfs al is die boodskap van die geheel nie ongewens nie, kan die dele as sodanig ongewens wees.

- (xii) dat hy eers besluit na ernstige oorweging en voorligting deur deskundiges en verantwoordelike leiers en dat hy selfs verdraagsaam moet wees teenoor dit wat hy nie altyd verstaan nie - dat hy dus die letterkundige peil en styl erken, maar dit op die ou end moet opweeg teen sy verdraagsaamheidsgraad. Ook hierdie verdraagsaamheid moet deur die bril van die Wet beoordeel word. Dis nie dit wat blote ergerlikheid tot gevolg het of misnoegdheid veroorsaak nie, maar alleen dit wat walglik, afskuwekkend of pynigend is, wat 'aanstootlik vir die openbare sedes' is; dis ook nie die blote behandeling van die seksuele wat 'onbetaamlik of onwelvoeglik' is nie, maar wel die sieklike of skaamtelose behandeling daarvan;
- (xiii) dat die vraag nie alleen is hoe dit hom persoonlik raak nie, maar ook hoe dit die verskillende lae van die gemeenskap sal affekteer; hy bespiegel oor die sedes van die hele gemeenskap, met inbegrip van die voorbeeld wat daar vir jong mense op sedelike vlak gestel word. Hier neem hy ook in ag dat die meer ontwikkelde mens meer verdraagsaam is as die man met 'n gemiddelde geleerdheid;

(xiv) dat die feit dat daar aanstootliker stof as die onderhawige werk in omloop is, juridies irrelevant is omdat daar nie voorafbeheer oor publikasies is nie. Daarbenewens is dit juis die doel van die Wet om daardie tipe publikasie se verspreiding te voorkom." (Appèlraad oor Publikasies - eerste beslissing).

"Na deeglike ondersoek en selfs nadat die Raad en die vertoëmaker onderskeidelik sestion en twintig menings (name mag op bevel van die Voorsitter nie bekendgemaak word nie), kragtens artikel 35 (8) ingewin het om met hierdie peiling behulpzaam te wees, besluit die Appèlraad:

Die skrywer het oormatige vieslike taal, oormatige ydellike gebruik van die Here se Naam, platvloerse verwysings na ontlasting, masturbasie, die verlies van maagdelikheid, geslagsorgane en prostaatmoeilikhed ingebou in 'n roman, wat letterkundiges hoog aanslaan. Die breë gemeenskap, soos verpersoonlik deur die gemiddelde man, beskou die onderhawige aanwending daarvan egter as 'n skending van die waardigheid van die individu en 'n ingreep in sy eerbied vir seksuele privaatheid; en wel in so 'n mate, dat die boek nie verdere algemene verspreiding verdien nie en dus ongewens verklaar moet word.

Op 21 November 1977 word Magersfontein, o Magersfontein! vir die eerste keer deur die Appèlraad op Publikasies ongewens verklaar ingevolge Artikel 47 (2) (a) en (b) van die Publikasiewet No. 42 van 1974.

Hieruit spruit verder voort dat twee lede van die Appèlraad, prof. A.P. Grové en mnr. Douglas Fuchs, van dié uitspraak verskil en hulle eie Minderheidsuitspraak voorlê:" (Appèlraad oor Publikasies - eerste beslissing).

Met die aanvaarding daarvan dat die publikasie van "hoë letterkundige gehalte is", nie slegs dat dit letterkundige waarde besit nie, word minstens drie implikasies voorsien by die beantwoording van die vraag of die boek ongewens verklaar moet word of nie (Minderheidsuitspraak).

Ten eerste word by die erkenning van bogenoemde aanvaar dat hierdie publikasie 'n kunswerk is en dus as sodanig gelees en beoordeel behoort te word. Tweedens sou "hoë literêre gehalte" by implikasie beteken - met 'n sin vir verantwoordelikheid. Die Appèlraad kan in die laaste instansie ook nie die menings wat ingewin is, ignoreer nie. Ongeveer twee-derdes van die letterkundiges, predikante, opvoedkundiges, joernaliste, huisvroue, (blank en nie-blank, Engels- en Afrikaanssprekend) wil nie sien dat die boek van die rak afgehaal word nie (Minderheidsuitspraak).

Hiervolgens aanvaar hulle dat 'n redelike, gebalanseerde mens Magersfontein, o Magersfontein! as roman in die volle sal verstaan en daarom kan dit nie as ongewens beskou word nie (Minderheidsuitspraak).

Tydens die verhoor, het veral die vraag rondom die 'gemiddelde man' baie aandag geniet (The Argus 3.11.77). Hoe sal die gemiddelde man in Suid-Afrika reageer op Leroux se historiese satire met sy herhaaldelike vierletterwoorde, seksuele konnotasies en godslastering (Sunday Tribune, 8.11.77)?

Adv. Fanie Cilliers, wat namens die uitgewers opgetree het, meen dat die gemiddelde inwoner nie deur die boek geskok sal word nie. Volgens hom is hierdie man 'n intelligente persoon wat verdraagsaam is teenoor diegene wat anders dink as hy en hy waardeer die kunstenaar se eie manier van uitdrukking gee aan wat hy ookal wil tuisbring en op hoe 'n manier ookal. Hy is nie vasgevang in 'n kulturele vakuum nie (Sunday Tribune, 6.11.77).

Adv. Piet Krynauw, vir die Appèlraad, vind 'n ontstellende herhaling van lelike woorde en godslastering in die werk. Volgens hom sal Christene hierdie boek aanstootlik vind, veral ook aangesien God se Naam met die seksdaad gekoppel word. Hy meen die boek sal op verskillende maniere geïnterpreteer word. Die leser sal nie die literêre waarde van die boek waardeer nie, maar sal die herhaalde vierletterwoorde aanstootlik vind (Weekend Argus, 5.11.77).

Van die verslae wat aangevra is deur die Raad, het 26 adv. Cilliers ondersteun en 6 vir adv. Krynauw (Weekend Argus, 5.11.77). Volgens adv. Cilliers lê die groot gaping tussen adv. Krynauw en die verdedigers in hulle interpretasie van die gemiddelde burger/mediaan (Pretoria News, 5.11.77).

Sedert die hofsitting begin het, is al die eksemplare uitverkoop. Party boekwinkels het 'n verdere oplaag bestel. Ander wag op die uitspraak van die Appèlraad (Pretoria News, 2.11.77).

Te midde van die hele hofgeding rondom wie die gemiddelde burger is en watter rol hy speel in 'n literêre werk (Pretoria News, 5.11.77; Rap., 6.11.77), lok die verbod landwyse reaksie uit (Woord en Daad, 30.6.79).

Verskeie literatore het ernstige bedenkinge en kommer uitgespreek oor die huidige stand van sake. Dr. John Kannemeyer wys op die onge-sonde toestand dat 'n beheerstelsel 'n klimaat skep waarin 'n literêre werk van 'n ernstige skrywer verbied kan word. Prof. F.I.J. van Rensburg glo nie dat 'n boek op grond van 'n paar 'gewraakte' woorde verbied kan word nie. Dr. Charles Malan meen dit sal 'n swart dag' wees as 'n Afrikaanse roman verbied word op grond van funksionele woorde in die mond van banale karakters (Vo., 8.9.77; Oggendblad, 22.11.77).

Dr. Elize Botha dui aan dat die gemiddelde leser se reaksie teenoor Magersfontein, o Magersfontein! deur die verbod aangedui word. Sy meen dat dit tyd geword het om 'n ondersoek in te stel na wát die Afrikaanse gemiddelde leser absorbeer. Volgens prof. André P. Brink kan basies alle belangrike literêre werke van die verlede en die toekoms op grond van hierdie besluit, verbied word (Rand Daily Mail, 23.11.77). Prof. Marius Scholtz, as lid van die Raad van Deskundiges, bedank - hy betwyfel die funksie van literatore en skrywers in die Publikasieraad - veral as jy die belang van die literatuur en kuns op die hart dra (Oggendblad, 26.11.77; Beeld, 28.11.77; Die Oosterlig, 25.11.77).

Sake word in so 'n ernstige lig beskou dat die georganiseerde Afrikaanse Skrywerskorps nuwe stappe

oorweeg om 'aktief' en 'effektief' teen sensuur op te tree. Hulle meen dit het nodig geword, aangesien proteste en onderhandelinge tot dusver geen vrugte afgewerp het nie (Rap., 11.9.77).

Nie alleen is die Minderheidsuitspraak teen die Appèlbeslissing nie, maar twee lede van die sensuurkomitee onttrek hulle aan die Publikasieraad. Prof. H. v.d.M. Scholtz sê die verbod is die direkte oorsaak van sy bedanking. Hy meen dat op grond van die nuwe beslissing hy, as literator, nie sy letterkunde kan verdedig nie. Anna M. Louw gee nie 'n rede vir haar onttrekking nie, maar ag Leroux as skrywer en patriot baie hoog (Rand Daily Mail, 23.11.77).

Daar word nou beweer dat die verbod, of eintlik dit wat daartoe aanleiding gegee het, 'n wig gaan indryf tussen die Regering en skrywers en nie net dit nie, maar ook die feit dat 'n stelling gemaak is as sou die letterkunde, nou moontlik "ondergronds" kon gaan. Hierop reageer dr. Mulder deur te sê dat dit nie die Regering se voorneme is om die kuns dood te maak of te skaad nie; ook dat bogenoemde stelling "vergesog" is. Hy kan ook geen belofte ten opsigte van 'n heroorweging van die land se sensuurstelsel maak nie (Vo., 22.11.77).

Uitroepe van skok en verbasing word nie net in literêre kringe gehoor nie (Oggendblad 22.11.77; The Argus, 13.12.77; Bu., 12.9.77), maar die algemene publiek ('gemiddelde leser') laat ook duidelik blyk hoe hulle oor die saak voel. 'n Duideliker prentjie van hoeveel lesers vir of teen die boek was en watter kriteria hulle gebruik het om hulle reaksies te staaf, sal moontlik deur die statistiese weergawe weergegee kan word (vergelyk Hoofstuk 3).

Die Ned. Ger. Kerk laat duidelik blyk dat hulle die verbod goedkeur, veral op grond van die taalgebruik wat in die roman voorkom (Die Oosterlig, 2.12.77; Beeld, 29.11.77). Die meeste lesers beroep hulle op Christelike norme en die Heilige Skrif as maatstaf en teken só beswaar aan teen die verdere verspreiding van die werk (vergelyk Hoofstuk 3).

Human en Rousseau, die uitgewers, vra egter 'n hersiening van die Appèlraad se uitspraak in die Hooggeregshof aan. Hulle baseer hulle versoek op die feit dat die waarsynlike leser nie in ag geneem is by die beoordeling van die werk nie. Volgens die uitgewers is die roman beperk tot 'n klein groepie mense wat die werk sal verstaan (Beeld, 13.12.77; Bu., 13.12.77).

Die Hooggeregshof beslis in 1978 dat die Appèlraad gefouteer het deur nie die waarsynlike leser in ag te neem nie. Die waarsynlike leser hoef egter nie in ag geneem te word wanneer daar beslis moet word of die werk pynigend vir Christene sal wees nie. Op grond hiervan bly Magersfontein, o Magersfontein! steeds verbied. Volgens Wet mag 'n boek na twee jaar weer vir oorweging aan die Publikasieraad voorgelê word (Beeld, 25.3.80).

Die volgehoue verbod en die gevolge daarvan het egter ook dié implikasie gehad dat die student van Afrikaans nie die hele spektrum van die Afrikaanse letterkunde sou kon bestudeer nie (Rap., 27.11.77). Verder was dit ook moeilik vir studente om dié publikasie in die hande te kry. Die werk sou in die naslaanafdeling van biblioteke te kry wees, maar eers moes bewys gelewer word dat die student toestemming van die Direktoraat van Publikasies gekry het om die boek te kon gebruik (Tr., 23.11.77).

Die Hertzogprys word in 1979 aan Leroux vir Magersfontein, o Magersfontein! toegeken.

Daar is baie bespiegeling rondom die feit of 'n literêre werk wat verbied is met hierdie prys bekroon kan word (The Star, 1.2.79). Letterkundiges het gemeen dat die Akademie wel so 'n toekenning kan maak, veral aangesien genoemde werk binne die bepaalde tyd - 1976, 1977, 1978 - verskyn het en dus oorweeg moes word (Tr., 30.1.79).

Baie letterkundiges en skrywers het met vreugde van hierdie toekenning kennis geneem. Deur die bank het hulle hul genoegdoening uitgespreek daaroor dat 'n werk, al is dit deur die Raad van Beheer op Publikasies verbied, op literêre verdienste beoordeel is (Tr., 28.4.79).

Prof. André P. Brink beskou hierdie toekenning as 'n 'uitklophou' vir die Publikasieraad (Tr., 28.4.79; Beeld, 28.4.79). Prof.

H. v.d.M. Scholtz meen dat die roman volgens verdienste beoordeel is en met 'n groot meerderheid bo uitgekom het - daar was in elk geval lanklaas so 'n ryk oes aan goeie prosa. Volgens prof. T.T. Cloete kan die toekenning dalk daartoe bydra dat die implementering van die Wet op Publikasies kan verander (Tr., 28.4.79).

Die skrywer, Etienne Leroux, was verbaas toe die nuus aan hom oorgedra is. Hy het gesê 'n mens kan seker dieselfde protes as destyds uit sekere kringe verwag (Tr., 28.4.79).

'n Akademiëlid, brig. L.P. Lothar Neethling, teken beswaar aan op grond van die akte van ooreenkoms tussen genl. J.B.M. Hertzog en die Akademie. Hiervolgens word die uitbreiding van die Afrikaanse taal in die vooruitsig gestel; ook by die prystoekenning sal slegs 'n eersterangse werk bekroon word. Hy maak beswaar teen die 'vieslike' taal en ydelike gebruik van die Here

se Naam en vra of dit 'n eersterangse werk is en tot uitbreiding van Afrikaans is (Beeld, 12.5.79).

In 'n protesbrief aan prof. A.P. Grové, Voor-sitter van die Akademie, vra dr. Albert Hertzog namens die Hertzog-familie dat die naam van genl. Hertzog in geen opsig verbind moet word met die bekroning van dié werk nie (Vo., 13.6.79).

Onder die gewone leerspubliek het hierdie toekenning ook nie ongesiens verbygegaan nie. In koerante verskyn byvoorbeeld opskrifte soos: "Magersfontein help kommunisme" (Beeld, 10.5.79); "Kwade dag vir die volk" (Tr., 12.5.79); "Dié neiging wek groot kommer" (Die Oosterlig, 28.5.79), ensovoorts.

Volgens dr. J.M. Meiring het norme só verskuif dat die abnormale as normale aanvaar word. Hy meen Magersfontein, o Magersfontein! is dekadent en 'n stuk kwasi-letterkunde (Beeld, 10.5.79).

'n Ander leser, E. Marais, glo nie dat daar so iets bestaan dat sekere letterkundige werke net vir die intellektuele élite bedoel is en net deur hulle verstaan word nie. Verder kan genoemde leser ook nie verstaan hoe detail-beskrywings van sekstonele en die aanhoudende sinnelose gebruik van die Naam van die Here letterkunde van universele of selfs nasionale waarde kan word nie (Vo., 10.5.79).

Die Afrikaanse Studentebond doen ook mee en spreek sy kommer uit oor die toekenning, want hy meen dat die beoefening van kuns nie 'n toegangspoort is tot dit wat

andersins vir die gemeenskap en individu deur die Woord van God verbode is nie (Die Oosterlig, 28.5.79; Bu., 28.5.79).

'n Geroep om "volwassenheid van die verstand" word gehoor van ds. F. Swartz wat meen dat Magersfontein, o Magersfontein! gelees moet word in die perspektief van die bytende hoersatire in Esegïël 23 en Openbaring 18. Hierin is oordeel, maar ook deernis met die mens (Die Oosterlig, 26.6.79).

Na die verstryking van twee jaar, lê die uitgewers weer die roman aan die Publikasieraad voor vir heroorweging. Op 10 Januarie 1980 is weer na die boek gekyk en is dit as ongewens ingevolge artikel 47 (2) (b) van die Wet op Publikasies van 1974 verklaar (Vo., 2.2.80; Beeld, 28.1.80).

Die enigste verskil tussen die destydse verbod en hierdie beslissing, is dat die werk nou nie meer verbied is ingevolge artikel 47 (2) (a) wat sê dat dit onbetaamlik of onweloweglik of vir die openbare sedes aanstootlik of skadelik sou wees nie. Die boek is slegs ingevolge artikel 47 (2) (b) ongewens. Dié artikel sê 'n publikasie is ongewens as dit godslasterlik of vir die godsdienstige oortuiginge of gevoelens van enige bevolkingsdeel van die Republiek aanstootlik is (Beeld, 28.1.80; Vo., 2.2.80).

Die direksie van die Nasionale Pers besluit op 30 Januarie 1980 op 'n aanbeveling van die direksie van Human en Rousseau om teen dié beslissing te appelleer (Bu., 2.2.80).

Die Appèlraad moet opnuut beslis of Magersfontein, o Magersfontein! ongewens is en of die verbod gehandhaaf gaan word of nie. Binne enkele minute na die verhoor begin het, is die saad reeds gesaai vir 'n moontlike verdere beroep op die Hooggeregshof. Adv. Sam Maritz sê dat hy opdrag van die Direkteur van Publikasies ontvang het om te betoog dat die saak nie van nuuts af verhoor word nie, maar dat hy slegs 'n hersieningsbevoegdheid het (Beeld, 8.3.80).

Volgens regskenners was dit moontlik dat die Direkteur van Publikasies hierdie beslissing vir hersiening na die Hooggeregshof sou neem. Dit sou beteken dat die een arm van Suid-Afrika se sensuurapparaat 'n ander arm hof toe neem (Beeld, 8.3.80).

Indien die Hooggeregshof nie saamstem met die Raad se beslissing op hierdie punt nie, kan hy sy hele beslissing opskort. Indien die Appèlraad byvoorbeeld sal beslis dat hierdie werk nie ongewens is nie, sal 'n opskorting van die beslissing beteken dat die boek outomaties weer "ongewens" is, totdat die Appèlraad die saak weer van voor af oorweeg (Beeld, 8.3.80).

Die kans was volgens kommentators goed dat die verbod op Leroux se omstrede roman opgehef gaan word. Sedert die eerste verbod, het mnr. Alwyn Schlebusch by dr. C. Mulder oorgeneem en is die Publikasiewet so verander dat literêre meriete 'n faktor is by die beoordeling van 'n kunswerk. Die Appèlraad kan ook 'n letterkundige komitee bestaande uit deskundiges aanstel om hom van hulp en raad te bedien by die beoordeling van letterkundige werke (Hoof., 18.3.80); Va., 29.1.80).

Uit vertoë wat namens die uitgewers tot die Appèlraad gerig is, blyk dit dat dié komitee aanbeveel het dat die verbod op Magersfontein, o Magersfontein! opgehef word. Die doel is ten gunste van literêre meriete (Hoof., 12.2.80). Die Appèlraad het getoon dat hy deeglik gebruik maak van die advies van letterkundige komitees (Oggendblad, 21.3.80).

Die komende beslissing kan beskou word as 'n vuurdoop vir die nuwe wetgewing waarmee mnr. Schlebusch 'n poging aangewend het om die impasse tussen die Regering en die land se skrywers te breek (Hoof., 12.2.80; Hoof., 18.3.80).

Op 24 Maart 1980 kondig prof. dr. J.C.W. van Rooyen, waarnemende Voorsitter, aan dat die verbod opgehef is (Vo., 24.3.80). Die rede vir die opheffing "is geleë in die feit dat die Appèlraad nou die waarskynlike leser in ag moet neem (Vo., 24.3.80). Mnr. Human, die uitgewer, is baie verheug dat die stryd eindelik verby en gewen is. Hy sê dat die verskillende hofsake sy maatskappy meer as R30 000,00 gekos het. Dit was nogtans die moeite werd, omdat die beginsels vir eens en vir altyd vasgelê is dat 'n literêre werk in sy geheel beoordeel moet word (Beeld, 25.3.80). Dié nuus ontlok uiteenlopende reaksies (Tr., 25.3.80). Dr. Koot Vorster is teleurgesteld en geskok. Hy meen die owerheid moet grootmoedig genoeg wees om te erken dat die Wet misluk het. Die opheffing dui vir hom daarop dat norme verander het en dit is 'n triomf vir die "septiese" en "linkse" kuns (Tr., 25.3.80).

Volgens mnr. Eddie van Zyl, Sekretaris van Aksie Morele Standaarde, dui die jongste stap op 'n nuwe bedeling waar sensuur maar omver gegooi kan word. Hy sê die Publikasieraad het nou bewys dat die kunstenaar 'God nou maar kan vloek'. Hy meen die Wet beskerm nou die belange van die sogenaamde deskundiges en nie dié van die volk nie (Tr., 25.3.80).

'n Leser, A.W. Nel, reageer op die bewering: "die opheffing van die Magersfonteinverbod toon dus 'n welkome beweging in die rigting van groter verdraagsaamheid en erkenning van literêre meriete..." Leser vra of literêre meriete al is wat geld. Van wanneer af is dit die norm? Is die Woord van God nie dié norm wat alle ander norme oortref nie (Tr., 1.4.80)?

Mnr. B. du Plessis meen dat dit nie reg is dat die Kerk by die 'hiper-moderne' mens moet aanpas, in plaas daarvan dat die mens by die Kerk aanpas nie (Tr., 2.4.80).

Die Kerkbode spreek sy kommer uit oor die vertolking van die opheffing van die verbod as 'n wegbeweging van die sensuurstelsel, omdat laasgenoemde nie net 'n oorbodige beperking vir die werklike kunstenaar sou wees nie, maar in 'n volwasse maatskappy ook oorbodig is (Hoof., 3.4.80; Bu., 2.4.80; Oggendblad, 3.4.80).

Prof. André P. Brink se kommentaar is: "met die opheffing van die verbod ... is 'n 'onvergeetlike flater' uitgeskakel en nog 'n stukkie van dr. Connie Mulder onder die mat ingevee" (Tr., 25.3.80). Ander skrywers weer, soos Elsa Joubert en Jan Rabie se kommentaar is: nou is die skrywer weer "vry gemaak" (Tr., 25.3.80).

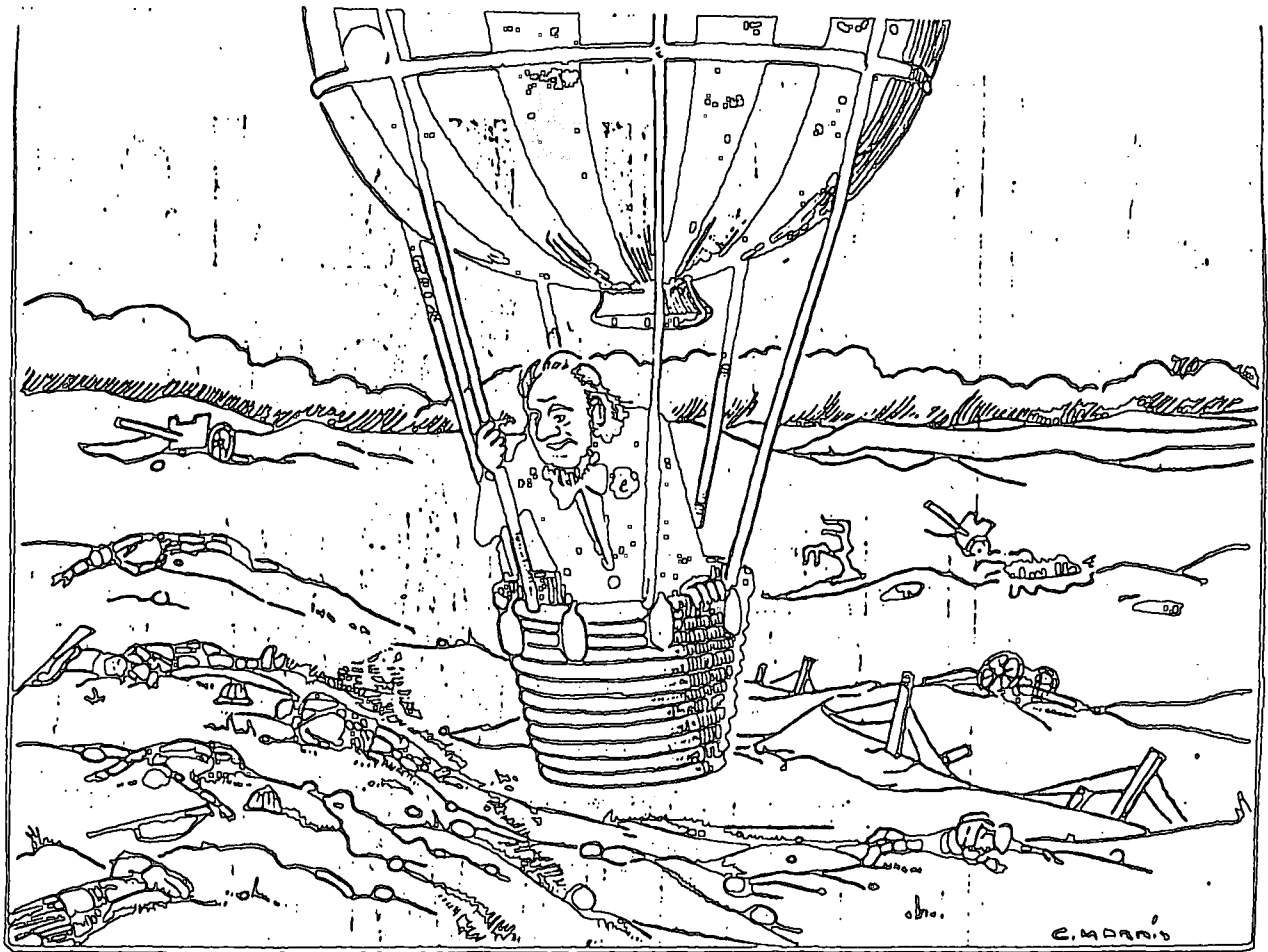
Prof. D.J. Opperman voeg hom hierby as hy sê hy is veral bly en dankbaar, omdat dit onder meer ook beteken dat dit 'n einde aan die kloof tussen die wetgewers en die hoogste mense in die land op die gebied van die kuns gemaak het (Tr., 25.3.80), en volgens prof. T.T. Cloete het die Publikasieraad hom te veel toegespits op die literatuur asof dit die sondebok is in plaas van op goedkoop lektuur wat baie meer kwaad doen (Tr., 25.3.80).

Prof. Elize Botha meen dat Leroux se lesers talryker is as wat gewoonlik aanvaar word (Tr., 25.3.80).

Prof. Louis Eksteen wys daarop dat hierdie werk nooit verbied moes gewees het nie. Dis duidelik dat daar nou 'n positiewe denke in literêre sensuur na vore kom. Dis belangrik dat die waarskynlike leser nou wel in ag geneem word (Tr., 25.3.80; Oggendblad, 25.3.80).

Prof. Johan Heyns reageer só daarop: "dié opheffing is nie die groen lig vir die onbetaamlike, die onweloweglike en die Godslasterlike in die Afrikaanse literatuur nie" (Oggendblad, 27.3.80).

Prof. F.I.J. van Rensburg is nog skepties. Hy meen die Wet en sy bewoording moet so verander word, dat hy nie weer opnuut vatbaar is vir 'n bepaalde interpretasie nie (Tr., 28.3.80).

ETIENNE LEROUX: „Magersfontein, 'o die slag is verby.”

3. OORSIG OOR DIE ARGUMENTE

3.1 Inleiding

Uit die vorige hoofstuk (Hoofstuk 2) blyk dit baie duidelik dat met die verloop van tyd (vanaf die verskyning van die roman totdat die stof daaroor gaan lê het) 'n verskeidenheid menings ten opsigte van die roman gelug is. In hierdie hoofstuk word gekyk hoe dié menings (standpunte) daar uitsien - met ander woorde, hoe lyk die resipiënte se "argumente" ten opsigte van die roman en watter oordele word in hierdie verband uitgespreek.

3.2 Die begrip resepsie in die literêre teorie

Die resepsie lewer in 'n sekere sin kritiek op die tradisionele literatuurbestudering. Deur die aandag te bepaal op die resepsie, die ontvangs van 'n teks deur 'n leser, kan 'n mens gou tot die gevolgtrekking kom dat "die literêre kunswerk" as objektiewe gegewe, nie bestaan nie. In 'n kunswerk word betekenis deur die lesers vanuit hulle kontekste aan die artefak toegevoeg.

In soverre dit om die resepsie gaan, word die literêre teks via of met die oog op die lesersreaksie ondersoek. Die resepsie-ondersoek wat oorspronklik uitgaan van die fenomenologie en die hermeneutiek, die sogenaamde Konstanzer-Schule, staan vandag algemeen bekend as die resepsie-estetika (Segers, 1980: 11)

Die grondlêers van die resepsie-estetika is Hans R. Jauss en Wolfgang Iser. Jauss lê klem veral op die leser se verwagtingshorison. Vir hom bestaan die literatuurgeskiedenis nie uit literêre feite nie, maar uit literêre gebeure (Segers, 1980: 11).

'n Teks word vir die leser 'n gebeurtenis wanneer hy dit lees en vergelyk met ander reeds bekende tekste en wanneer hy uit die teks die besondere karakter saamstel, waardeur 'n maatstaf gevind word om toekomstige tekste te beoordeel (Segers, 1980: 12).

Wanneer die leser 'n teks begin lees - en reeds daarvoor - bou hy 'n verwagtingshorison op wat die volgende drie faktore het:

- (a) dié aan die leser bekende norme en konvensies van die genre waartoe die teks behoort;
- (b) die implisiete reaksie met reeds bekende gelese tekste uit dieselfde literêr-historiese periode as dié waartoe die reeds gelese teks behoort;
- (c) die teenstelling fiksie:werklikheid (of die praktiese en poëtiese funksie van taal) (Segers, 1980: 12).

Laasgenoemde impliseer dat die leser die nuwe teks in sowel die enge horison van sy literêre verwagting as in die wye horison van sy lewenservaring kan waarneem (Segers, 1980: 12; Buursink, 1978: 5).

Wanneer gekom word by die evaluering van literêre tekste, huldig die resepsie-estetika 'n totaal ander siening van die begrip "literêre waarde" as die tradisionele literatuurstudie. Laasgenoemde beskou literêre waarde as 'n immanente eienskap van die teks, onafhanklik van die leser. Die resepsie-estetika (onder inspirasie van die Praagse Strukturaliste) beskou literêre waarde as 'n gegewe wat primêr afhanklik is van die normsisteem van die leser, binne sy histories-kulturele kontekste (Segers, 1980: 46).

Hierdie beskouing is vir sommige te eng - 'n literêre werk kan nie meer sê as wat aanvanklik bedoel is nie - dit gaan oor wat die teks jou toelaat (Buursink, 1978: 4).

Ander sienings in verband met die verhouding teks: leser, (waarna alreeds hierbo verwys is) is onder andere die volgende:

Buursink wys op die "interpreterende receptie" van 'n teks wat altyd die konteks van ervaring waarbinne die estetiese waarneming plaasvind, veronderstel (Buursink, 1978: 4).

Ingarden gaan nog verder en sê: "the text as such offers different 'schematised views' through which the subject matter of the work can come to light, but the actual bringing to light is an action of Konkretisation. If this is so, then the literary work has two poles, which we might call the artistic and the aesthetic: the artistic refers to the text created by the author, and the aesthetic to the realization accomplished by the reader" (Iser, 1974: 279).

Volgens Kraayeveld egter "(bestaat) literatuur alleen in een communicatieproses, binnen die relasie tussen tekst en lezer en het is deze relasie die ten slotte sentraal moet staan in de literatuurstudie" (Kraayeveld, 1983: 236).

3.3 Verskeidenheid menings

3.3.1 Inleidend

Soos reeds aangedui, word menings of standpunte uitgelig, omdat resepsie juis met die resipiënt en sy menings werk. Vir doeleindes van hierdie studie, word die resipiënte in drie groepe verdeel:

- lesers - (dit is die algemene leserspubliek, hoofsaaklik waarskynlik oningewydes ten opsigte van letterkunde in die besonder, maar die moontlikheid van goed ingeligtes kan nie onderskat word nie), byvoorbeeld Jan Alleman; huisvroue, predikante, "Kerklike" uitsprake, ensovoorts.
- kritici - (dit is amptelike kritiek - "ingewydes" wat gevra is om 'n kritiese beskouing te handhaaf of ander kenners van die bepaalde vakgebied), byvoorbeeld dosente en skrywers.
- groepe - (dit is groepe wat organisasies verteenwoordig of kundiges wat saam gegroepeer is), byvoorbeeld

Aksie Morele Standaarde en 'n Komitee van Deskundiges, die Afrikaanse Studentebond, ensovoorts.

Uit die verskillende standpunte wat in die verskillende koerantberigte na vore gekom het, kan twee rigtings ten opsigte van hierdie resepsie aangedui word:

- vir - (dit is diegene wat die roman goedkeur)
- teen - (dit is diegene wat teen die roman gekant is)

(Dié opposisionele model herinner aan die sienings van die ideologiekritiek).

Die dokumente wat hierdie standpunte weergee, is hoofsaaklik koerantberigte en -briewe, wat verkry is van die Instituut vir Eietydse Geskiedenis aan die Universiteit van die Oranje-Vrystaat. Hier word egter nie aanspraak gemaak op 'n volledige bibliografie of indekse van koerantberigte en -briewe nie. Dit is belangrik om te onthou dat hierdie standpunte in koerante geplaas is en dat hier geen verantwoordelikheid aanvaar kan word vir sover dit die presiese weergawe is van elke standpunt nie.

3.3.2 Enkele standpunte van resipiënte

Hierdie standpunte of menings (van al drie groepe) word gegroepeer onder 'n gemene deler met dié doel voor oë:

As gevolg van die feit dat gemene delers gesoek word tussen die drie groepe, kan gesien word wát die resepiënte aanvoer as standpunt of watter eise hulle stel ten opsigte van die roman. Terselfdertyd kan ook gesien word hoé hulle hierdie standpunte aanvoer. Dit is ook belangrik om die verskille in benadering van 'n gemene deler raak te sien, asook 'n verskeidenheid menings wat by die verskillende groepe voorkom en nie onder 'n gemene deler gegroep kan word nie. Sodoende kan uiteindelik gekom word by argumentasie - met ander woorde "aanvegbare" redes of "argumente" aangevoer ten opsigte van die "waarde" van die roman vir die besondere resipiënt.

(1) Die waarskynlike leser

Een van die belangrikste argumente ten gunste van die boek by monde van enkele kritici en groepe, is dat Magersfontein, o Magersfontein! bedoel is vir die waarskynlike leser - "die Wet moet die waarskynlike leser in ag neem" (Vo., 25.3.80). Ook prof. E. Lindenberg sê: "die waarskynlike leser is van die grootste belang" (Oggendblad, 25.3.80), ook: "wonderlike nuus omdat waarskynlike leser in gedagte gehou is en nie net breë massa nie" (Vo., 25.3.80).

Iemand gaan nog verder en spreek die mening uit dat die "gemiddelde, redelike leser Magersfontein, o Magersfontein! (sal) verstaan voordat hy oordeel en begryp" (Oggendblad, 5.11.77). Hierteenoor

wonder lesers "wie die 'gemiddelde man' nou eintlik is" (Bu., 26.11.77). Daar is ook 'n leser wat meen "die 'gewone man' sien nie die letterkundige waarde van godslastering en vuil taal nie" (Va., 28.5.79). Adv. Piet Krynnauw in opdrag van die staats-prokureur bevestig hierdie mening met die betoog "dat die taal, ensovoorts aanstootlik is vir 'n groot deel van die bevolking" (Oggendblad, 3.11.77).

Die argument rondom die waarskynlike leser soos aangedui deur genoemde aanhalings en andere, dui op die problematiek rondom hierdie argument, naamlik dat die Appèlraad hierdie leser in die eerste instansie nie in ag geneem het nie en dit eers later met die Wet van 1978, ingevolge die verwysing na die Engelse Regstelsel, doen. Verder ook die vraag: wie is die waarskynlike leser?

(2) "Ongure taal - en beskrywings"

'n Tweede belangrike argument wat ten opsigte van dié roman geld, is die lesers se besware teen die 'ongure' taal en beskrywings in die boek:

(a) Godslastering

Verskeie lesers maak ernstig beswaar teen die "godslastering" en sê: "die boek is verbied omdat die Naam van die Here as vloekwoord gebruik word en ook as

gevolg van die vieslike onkiese en godslasterlike uitdrukkinge" (Bu., 3.12.77) en "die ydellike gebruik van die Naam van die Here is 'n bespotting van die Woord van God" (Beeld, 4.4.80). Mev. H. Fourie sê: "die boek is tot barstens toe vol van godslastering. Het die Afrikaanse taal nou 'n riooltaal geword? - 'n Mens is wat jy lees" (Vo., 1.12.77). Volgens Die Kerkbode is "die ydellike gebruik van die Naam van die Here ongewens" (Hoof., 3.4.80). E.M. Fourie gaan verder en sê: "gewone mense sien nie die letterkundige waarde van godslastering nie" (Va., 28.5.79).

In teenstelling met bogenoemde besware word onder andere die volgende deur sekere kritici en groepe gesê: "Leroux is die belangrikste romanskrywer in Afrikaans. Die gebruik van die Naam van die Here is deurgaans funksioneel, dit word gebruik om 'n karakter te tipeer. Onbetaamlike onweloweglike vorm is juis die skyf van die satirikus" (Tr., 25.3.80). Adv. Krijnauw sê: hy "gee toe dat kruwoorde in 'n woordeboek en in die volksmond, asook die gebruik van God se Naam as stopwoord, sonder lasterlike bedoelings bedoel word" (Oggendblad, 3.11.77)

(b) Taal

Ten opsigte hiervan word onder andere die volgende besware geopper: "(kan) literêre kuns hom die reg van vuil en suggestiewe taal as besitting toeëien, om te gebruik soos hy wil?" (Beeld, 25.5.79). 'n Ander leser beweer: "die 'ongure taal' het hom die boek in weersin laat neersit" (Die Oosterlig, 5.12.77). P.B. d.W. Kriel meen dat "letterkundiges blykbaar nie meer hul 'kultuurtaak' kan volbring, sonder om die vulgêre in te span nie" (Bu., 3.12.77). 'n Ander huldig dié standpunt: "indien die beskuldigings van vieslike taal, ydellike gebruik, platvloerse verwysings na ontlasting, ensovoorts, waar is, - hoera vir die verbod" (Die Oosterlig, 25.11.77). Ds. M.J. Smuts sê: "afgesien van die ydellike gebruik, is daar ook talle ander dinge wat die Christen teen die bors stuit" (Die Oosterlig, 2.12.77). Dr. S.J. Eloff reageer ook: "die boek bevat soveel wat 'vieslik' is ... Moet 'n satire noodwendig vuil wees?" (Vo., 8.12.77). Ds. J.J. Booysens "... wil hom nie bemodder om die vieslikhede en lasterwoorde te lees nie" (Va., 14.12.77).

In teenstelling met genoemde standpunte van verskeie lesers, huldig van die kritici en groepe die volgende standpunte oor die taalgebruik: Adv. Fanie Celliers, as vertoëmaker namens die uitgewers, sê dat "kru taal en profane taal net simbole is van die geestesarmoede wat uitgebeeld word" (Oggendblad, 5.11.77).

Iemand anders meen dat ten opsigte van die taal wat ingespan word, "Magersfontein, o Magersfontein!, 'n satire (is) met die doel om vergenoegde mense aan die kaak te stel" (Oggendblad, 1.11.77). 'n Predikant meen "die plat taal ontmasker 'n siek samelewing en diagnoseer die spreekwoordelike vuil hart" (Oggendblad, 1.11.77).

Nog 'n verdere "argument" wys op funksionaliteit: "die ongure taal is funksioneel nie gods-lasterlik nie, eerder religieus en die uitroep na die enigste redding" (Verslag: anoniem). Ook "ongure taalgebruik is nie ongewens nie. Dit het die funksie om kruheid te tipeer. Daar is nie verlustiging in die gebruik van die Naam van die Opperwese nie - dit word net gebruik om karakters te tipeer" (Verslag: anoniem). Verder word gemeen: "die ongure taal is funksioneel, dit is nie godslasterlik nie. Die uitdrukkings het geen betekenis nie. Indien die taalgebruik hinderlik is, moet

die leser vra: is hy geskok in die voorstellings van die werklikheid of stuit die werklikheid self hom teen die bors" (Verslag: anoniem).

(3) Sensuur en die Wet (Beperk tot die literêre kritiek)

By monde van bepaalde kritici en groepe word die volgende oor Sensuur en die Wet (ten opsigte van literêre werke) gesê. F.I.J. van Rensburg wys op vier leemtes in die Wet op Publikasies, naamlik "...

1. die reg van die Minister om 'n publikasie wat deur 'n komitee goedgekeur is, aan te kla by die Appèlraad;
2. afwesigheid van voorsiening van dié waarskynlike leser;
3. die Wet maak nie voorsiening vir 'n kunswerk nie - alle geskrifte is gelyk en
4. Magersfontein, o Magersfontein! is nie net in sy geheel ongewens nie, maar ook in enige onderdeel" (Bu., 10.12.77).

Hy sê verder ook "'n Wet wat nie voorsiening maak vir literêre meriete nie, het sy verband met die werklikheid verloor" (Oggendblad, 22.11.77), ook dat "geen mens met 'n sin vir verantwoordelikheid teen sensuur is nie, maar dit maak waardevolle dinge seer" (Bu., 22.11.77).

Volgens Chris Barnard (die skrywer)
 "(kan) 'n Wet nie 'n skrywer permanent
 die swye oplê nie. Dit is juis die
 skrywer se insig wat deur kortsigtig-
 heid en lomp wetgewing gesensureer
 (word)" (Beeld, 26.3.80). Uit die
 Skrywersgilde kom die gedagte "dat
 'n sensuurwet wat geen voorsiening
 maak vir literêre meriete en die
 waarskynlike leser nie, katastrofiese
 gevolge kan hê" (Rap. 27.11.77).
 L. Eksteen sê: "vanuit die as van
Magersfontein, o Magersfontein! sal
 'n feniks verreis wat 'n oorwinning
 sal bring vir die letterkunde. Die
 Grootkoppe wil besluit hoe die letter-
 kunde moet lyk en gooi alles verder weg"
 (Eastern Province Herald, 24.11.77).
 John Miles stel voor dat "elke skrywer
 moet skryf asof die Wet nie bestaan
 nie - die Wet is tydelik" (Rap.,
 27.11.77). Anna M. Louw, aan die
 ander kant, sê sy "glo 'n sekere mate
 van beheer is nodig, maar die verbod
 (op die roman) laat haar voel sy't
 nie meer werk nie" (Bu., 22.11.77).
 S.J. Pretorius sê hy is "teen sensuur.
 Dit help nie om die waarheid toe te
 smeer nie" (Hoof., 7.3.77). E.
 Lindenberg is van mening dat dit
 "tyd geword (het) om die Publikasiewet
 te skrap. Die toepassing van die Wet
 is volkome willekeurig" (Va., 25.3.80).
 Die Beeld "raai aan dat die hele sen-
 suurstelsel en apparaat van mense
 wat dit beheer, hersien moet word"
 (Rap., 27.11.77) en Merwe Scholtz sê:

"Suid-Afrika is uit pas met sy verbod - deur die verbod is dié bedenkinge teen die Wet bevestig" (Tr., 26.11.77)

T.T. Cloete bedank uit die komitee van die Direktoraat van Publikasies, maar hy sê hy is "nie teen sensuur nie" (Tr., 18.11.77). Dr. C.N. van der Merwe, betrokke by die Departement van Afrikaans-Nederlands te Kaapstad, sê: "die Wet maak dit onmoontlik dat die ongure kant van die werklikheid uitgebeeld mag word - alles moet fatsoenlik wees. Wetgewing moet verander word wat die Afrikaanse literatuur doodsmoor" (Bu., 9.12.77).

Wat die lesers betref, kom die volgende gedagtes na vore: "wanneer 'n briljante roman summier verbied word, het die sensuurstelsel 'n monster geword - 'n bedreiging vir die skeppende kunstenaar, ons intellektuele lewe en die Afrikaanse taal" (Beeld, 22.11.77) en B. Marasas stel dit só: "sensuur moet afgeskaf word" (Die Oosterlig, 23.11.79). J. Roos meen "dat die volk nie kan toelaat dat die Publikasieraad moet besluit waarvan jy hou of nie" (Beeld, 1.12.77).

'n Ander leser stel dit só: "die verbod is steeds besig om skade aan te rig - dit slaan 'n wig in tussen die Regering en die skrywers. Die groep wat só weggebreek word, is 'n belangrike groep - dit is kultuurdraers en -vormers. Daar moet weer besin word oor die sensuurwet" (Beeld, 6.12.77).

Enkele van die menings (wat onder instansies gegroepeer word) en 'n kritikus staan direk teenoor reeds genoemde gedagtes, of maak plek vir sensuur met enkele voorbehoude: Volgens Regter L. Snyman (Voorsitter van die Appèlraad - 1977) is wat die verbod betref, "die Wet reg toegepas. Die Sensuurstelsel is 'n gesonde, demokratiese stelsel" (Vo., 23.11.77). Aksie Morele Standaarde handhaaf die standpunt dat "die Wet die sogenaamde deskundiges (beskerm) en nie die volk nie. Die nuwe bedeling gooi sensuur omver" (Tr., 25.3.80). Mnr. E. van Zyl (Voorsitter van Aksie Morele Standaarde) gaan verder en sê: "die boek maak die deur oop vir 'n totale verslapping in beheer en sensuur" (Vo., 25.3.80).

(4) Literêre uitsprake

'n Baie belangrike saak wat na vore tree by die argumentasie ten opsigte van 'n literêre werk, is die kunswerk self. Enkele van die lesers het die volgende te sê: Volgens 'n sekere F. Venter "(is) Magersfontein, o Magersfontein! 'n fyn werk. Gert Garries se wêreld is 'n pragtige, vieslike, opwindende, euwele, gevaarlike, waarskuwende wêreld wat jy eers moet verstaan voordat jy skrik of dit waardeer" (Rap., 4.12.77) en R.G. sê: "in Magersfontein, o Magersfontein word 'n wêreld uitgebeeld en met mee-

doënlose eerlikheid geprojekteer en te lig bevind, teen 'n heroïese verlede van Boer en Brit" (Bu., 9.12.77).

Verskeie kritici verwys na die roman in die volgende trant: "die roman is 'n uitbundige maar terselfdertyd plekplek skrikwekkende satire, waarin die skrywer niks of niemand spaar nie" (Rap., 11.9.77); "Ondanks die narre-spel en satire neem daar in hierdie fantasmagoriese maskerspel die 'fragmentariese mites van ons tyd' vorm aan en kom die soms skrikwekkende absurde, vulgêre beeld van die wêreld van vandag te voorskyn. Benewens die feit dat dit sy komieklikste is, is dit ook van sy héél grootste romans", aldus A.H. de Vries (Beeld, 15.11.76). Volgens Ronel van der Merwe is dit "'n roman wat uitmunt in subtiële ironie en heerlike satire, meesterlik in sy ontginning van 'n verskeidenheid komplekse ervaringsvelde en romanwerklikhede en op die krop van die maag tref met sosiale kommentaar" (Vo., 18.11.76). H.W. dink die "satire word met so 'n swaar hand aangesit, dat karakterisering eerder aan die absurde grens. Magersfontein, o Magersfontein! dui op 'n uiters siek gemeenskap met allerhande afwykinge. Die karakters het 'n lae geesteslewe en word deur die heel kruuste taal in hul monde gelê. Kruheid en duisterheid is geen kuns nie, die aanwending daarvan wel, maar hy't dit nog nie bemeester nie" (Va., 9.12.76).

Steenberg, as kritikus, laat hom soos volg uit oor die roman: "ontluistering van Christus deur Sy Naam in 'n komiese situasie te laat figureer; op sedelike gebied 'n soort ekstasies absurde aanbod van sedelike verval, wat deur die komiese effek daarvan en die kruheid en vulgariteit van die taal die indruk van sieke ekshibisionisme by die leser laat" (T.L., Febr., 1980). 'n Ander kritikus meen dié werk lei 'n nuwe fase in: "die psigologiese gekonsipieerde voorstellings van 'n voortdurende wisselspel, deurgevoer tot 'n apokaliptiese siening van 'n eietydse Afrika-wêreld wat bruis in 'n maalstroom van vernietiging en herstel. Lewe en dood in 'n voortdurende spanning teenoor mekaar" (Oggendblad, 30.9.77). Volgens Ia van Zyl "(is) daar matelose verwarring op feitlik elke gebied - die skrywer het 'n spottende siening van die hoogdrawende onbetroubaarheid van die historikus. Die skrywer het beheer oor sy gegewe" (Die Suidwester, 29.11.76). Jan Rabie sê dat "ten spyte van die spot-heroïese aksie, is daar genoeg ironie en intellektuele spekulاسie en belesenheid, om nie literêre lesers af te skrik nie" (The Citizen, 26.3.80). 'n Ander resensent meen "die karakters word lewensgetrou uitgebeeld" (Vo., 1.12.77).

Verdere kommentaar kom ook van die kant van groepe wat die volgende te sê het: "in Magersfontein, o Magersfontein!" (is) 'n herhaaldelike uitbuiting van siek karakters wat 'n lewenstyl in die gemeenskap weerspieël" (Hoof., 21.3.80). En volgens dr. W. de Klerk "(is) die beeldspraak met 'n seksuele strekking" (Oggendblad, 1.11.77). Ander sien hierdie roman as "'n satire met die doel om selfvergenoegde mense aan die kaak te stel" (Oggendblad, 1.11.77) of noem dit 'n "bytende satire" (Verslag: anoniem). Ook die gedagte: "die storie-element is yl en oppervlakkig" (Verslag: anoniem)

(5) Norme

'n Saak wat baie reaksie uitgelok het, en veral by die lesers, is die kwessie van norme: volgens Aksie Morele Standaard "(is) dit elke geslag se verantwoordelikheid om te klou aan norme" (Hoof., 21.3.80).

Prof. Johan Heyns gaan van die standpunt uit: "... steeds verpligting tot innerlike dissipline en gehoorsaamheid aan die norme vir kuns wat daarvan ook sedelik godsdienstig 'n aanvaarbare en werklik groot werk maak" (Oggendblad, 27.3.80). P.G. du Plessis aan die ander kant "hoop vir 'n nuwe bedeling waar goeie letterkunde vry sal wees van die maatstawwe van die gemiddelde man. 'n Skrywer moet kan sê wat werklik in 'n mens aangaan, sonder om

doekies om te draai" (Tr., 30.12.77), maar volgens prof. W.S.H. du Randt is "literêre norme nie al wat 'n gemeenskap in ag moet neem nie" (Die Oosterlig, 31.3.80).

Wat die lesers betref, het wye reaksie gevolg: Dr. Koot Vorster, voormalige Moderator van die Ned. Ger. Kerk, is daarvan oortuig "dat etiese, religieuse en ander waardes baie belangrik is wanneer gekyk word na 'n letterkundige werk - letterkundige waarde is nie die allergrootste saak op sigself nie" (Oggendblad, 2.12.77). Die hoofbestuur van die Afrikaanse Studentebond gaan van die standpunt uit dat "kunsbeoefening nie 'n toegangspoort is tot dit wat andersins vir die gemeenskap en individu deur die Woord van God verbode is nie" (Vo., 28.5.79). Die Rapportryerskorps Grenspos "maak eendragtlik beswaar teen u bekroning ... met die gebruik van volksvreemde maatstawe ... getoets aan empiriese maatstawe, (kan) daar moontlik nóg meer teen julle ingebring word as die karakterbeelding" (Tr., 23.5.79). 'n Ander leser meen "dat die kuns geen doel op sigself is nie, maar in diens moet staan van die Skepper van die Skone, die Goeie en die Ware" (Woord en Daad, 30.6.79). C.A. Mostert vra: "wat het dan van die Afrikaner se godsdiens geword en heg hy dan geen waarde meer aan wat skoon en rein voor ons Skepper is nie? As ons met die maatstawe van die Heilige Skrif meet, kan só 'n boek

in der ewigheid nooit 'n prys verower nie" (Bu., 24.5.79). Iemand sê verder: "letterkunde is geen esoteriese speletjie met sy eie reëls en rites nie. Dit kom uit die mens voort en dit werk op die mens in. Daarom moet ons dit binne die verband van die mens en sy gemeenskap beoordeel ... Die letterkundige is 'kundig' ... maar die waardes wat sy oordelelei, is nie buite-menslik nie" (Bu., 12.12.77). Nog 'n leser sê: "gewone sterweling kan seker nie saampraat oor die letterkunde en kuns nie, maar as 'n mens nou hoor dat die letterkunde en die kuns hulle eie wette het, kan en mag die Calvinis nie swyg nie. Iewers, vir hom, vir die Genootskappers en ons ouer skrywers was die gesag van die Bybel die maatstaf waaraan alles gemeet is ... Niemand verwag seker dat die kuns en letterkunde by die ouer skrywers moet stilstaan nie - maar hulle het 'n goeie fondament gelê om op te bou. Ons kan hulle vra om gerus maar terug te gaan na die leuse van Genootskappers, naamlik: om te staan vir ons taal en ons nasie en ons land" (Tr., 24.11.77).

(6) Die seksuele

Rondom die bespreking van die seksuele het die lesers onder meer die volgende te sê: "die abnormale hantering van seksualiteit (is) ongewens" (Hoof., 3.4.80) en E. Marais is teen die boek

"as gevolg van die detail - beskrywings van sekstonele" (Vo., 10.5.79). Volgens mev. H. Fourie "(is) die boek tot barstens toe vol van die beginsellose, sedelose en walglike" (Vo., 1.12.77). Prof. W. Lubbe "is teen die banale seksuele verwysings" (Rand Daily Mail, 18.8.79).

Die reaksie van enkele groepe daarenteen, lui soos volg: "seksverwysings is net simbole van die geestesarmoede wat uitgebeeld word" (Oggendblad, 5.11.77). Volgens adv. Krynauw (amicus curiae deur Appèlraad aangesel) (word) die abnormale as normaal voorgedhou. Die roman handel oor absurditeite, nie oneerbiedige sieklike behandeling van seks en naaktheid, nie oormatige geweld nie. Wat wel kan aanstoot gee, is die vloekwoorde, godslastering, vieslike woorde en uitdrukings rakende ontlasting" (Hoof., 2.11.77). G.B. Taylor meen die "seks is simbolies en onpersoonlik" (The Argus, 25.11.77). E. van Zyl aan die ander kant sê: "... godslastering, perverse voorstellings van seks is nie funksioneel nie" (Beeld, 28.4.79).

(7) Die volk

'n Interessante saak is ook die verskillende groepe se menings ten opsigte van die rol wat die volk speel in die beoordeling van 'n literêre werk - vergelyk byvoorbeeld prof. W.S.H. du Randt se siening dat "literêre norme nie al (is) wat 'n gemeenskap in ag moet neem nie - behalwe die

artistieke betekenis en waarde het hulle (gemeenskap) ook die verantwoordelikheid om die breër kultuur en maatskaplike bestel te verdedig teen enige ondermyning" (Die Oosterlig 31.3.80). Verdere beskouings in hierdie verband, is ook: "die verbod is in belang van die hele gemeenskap - nie op die beskouinge van 'n besondere belangegroep nie" (Tr., 22.11.77) en E. van Zyl sê onder andere: "kan nie toelaat dat letterkundige waarde, die waardebeginsels van 'n volk oorskry nie" (Beeld, 28.4.79) en "... die volk moet besluit oor die boek" (Vo., 25.3.80); ook die "siening van die volk is belangrik" (Va., 25.3.80) en verder ook "Magersfontein, o Magersfontein! bedreig die voortbestaan van 'n skoon kultuur" (Hoof., 21.3.80).

Wat sekere lesers betref "(doen) die boek onberekenbare skade aan die saak van God in 'n Christelike land en sake in verband met die geestelike en morele welsyn van die land en sy mense" (Die Oosterlig, 28.11.77) en mev. B.J. Behr meen: "wat ook al die kunsgehalte, die inhoud (mag) nie afbrekend en nadelig inwerk op die gevestigde christelike lewenswaardes van die volk nie" (Hoof., 6.6.79). 'n Ander leser sê: "met die absurde en onsedelike, is die boek 'n openlike aanslag teen die fundamente waarop die christelike huwelik, ensovoorts

gebou word - dit is 'n sede-ondermy-nende invloed en 'n bedreiging vir Afrikanerskap en die volk se self-standigheid" (Bu., 28.9.79).

Volgens H. Snijders "(is) by Magersfontein, o Magersfontein! nie 'n botsing tussen die gewone man se sedes en letterkundiges se amorele abstraksies nie, maar wat jy meen die boek vir mense inhou en as waarde ag vir die enkeling en die gemeenskap" (Bu., 12.12.77).

Ten slotte word die drie groepe se sienings teenoor mekaar gestel om, sodoende ook die verskil in benadering as totale groep (lesers, groepe of kritici) uit te lig.

3.3.3 Lesersverwagtings

(1) Dubbele maatstawwe

'n Leser wonder of dit nie neerkom op dubbele maatstawwe nie, wanneer "mense behoort tot die spesie 'gemiddelde mens', die taal wat hulle praat wat selfs die mees geharde lid van die Appèlraad tot agter sy ore sou laat bloos, nie in die openbaar sal toelaat nie" (Die Oosterlig, 8.12.77) en 'n dominee verbaas is dat "soveel Christen-lektore ten goede van die boek getuig en tog is dit verbied" (Va., 22.11.77).

(2) Suiwer en skoon kuns

Lesers spreek hulle ook uit oor die suiwerheid en skoonheid van kuns:

Ds. W. Botha sê: "daar bestaan 'n behoefte daaraan dat Suid-Afrikaanse kunstenaars aangemoedig word om skoon en sedelik goeie letterkunde te skep" (Hoof., 22.1.80). P.B. d.W. Kriel "soek mooi omskrywinge wat die volle gebruik van Afrikaans kan inspan" (Bu., 3.12.77) en D. Kotze en B. du Plessis "soek skoon boeke" (Bu., 29.3.80; Tr., 2.4.80).

(3) Letterkundige agtergrond

Mev. L. v.d. Merwe spreek haar ook uit oor letterkundige agtergrond en sê: "'n mens kan 'n boek net in sy geheel oordeel en nie net 'n deel nie - dit verg agtergrondkennis" (Die Oosterlig, 5.12.77) en iemand in Beeld meen: "dit lyk of leke se bedenkinge die Minister makliker aanspoor as kenners" (Rap., 11.9.77).

(4) Konteks

'n Aspek wat baie aandag geniet het, is die kwessie van samehang/geheel/konteks: "'n mens (moet) die onderdeel in die geheel oordeel" aldus 'Wat sou Dekker sê' (Beeld, 9.6.79).

C. Pheiffer meen "'n mens mag 'n satire nie na gesigswaarde oordeel nie" (Die Oosterlig, 6.12.77). Volgens P.J. Steenkamp "(is) Aksie Morele Standaarde se woordelys misleidend" (Rap., 11.12.77). Mev. B.J. Behr sê: "die inhoud van 'n werk mag nie afbrekend wees nie - wat ookal die kunsgehalte" (Hoof., 6.6.79). 'n Verdere leser sê: "'n mens moet die boek in sy geheel lees en so perspektief kry" (Bu., 28.11.77).

(5) Volwassenheid

Wat volwassenheid betref, lewer ds. F. Swartz 'n pleidooi vir "volwassenheid van die verstand" (Die Oosterlig, 26.6.79). 'n Ander siening is "dat die aanstootlike taal, onder die dekmantel van kuns, geen teken is van volwassenheid nie - dit is juis 'n onvolwasse opstand teen die behoudende gesag" (Vo., 3.12.77).

(6) Literêre waarde

Literêre waarde word deur enkele lesers erken, byvoorbeeld "dit is 'n briljante roman, waarvan die literêre verdienste nie in twyfel getrek is nie" (Beeld, 22.11.77). Volgens J. de Ridder "lyk literêre meriete, as enigste maatstaf, redelik, maar nie uit 'n godsdienstige hoek gesien nie" (Padlangs, 30.9.79). H. Le R. Slabbert en mev. S. Lubbe

"erken dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n satire is" (Hoof., 22.8.79; Bu., 21.5.79). J. Wasserman sê: "Magersfontein, o Magersfontein! is miskien 'n goeie letterkundige werk, suiwer uit 'n letterkundige oogpunt gesien" (Tr., 28.5.79). G.J. Swanepoel egter meen "dit gaan nie hier om literêre waardes nie, maar die subtiële afbreking van 'n volk se moraal" (Beeld, 28.11.77).

- (7) Ander (storie; vuil gedagtes; ondergronds; funksionaliteit; aardsheid; neo-marxisme)

Ander gedagtes wat na vore tree, is onder andere die volgende: "... hy (Brink) kan nie 'n ordentlike storie vertel nie" (Bu., 13.3.78), aldus 'n leser. Dr. Koot Vorster meen "die Kerk word uitgetart deur skrywers met stink gedagtes" (Die Suidwester, 3.5.79). 'n Ander leser veronderstel dat "as skrywers nie vulgariteit kan vermy nie, hulle maar liewer ondergronds moet gaan" (Bu., 14.12.77). 'n Ander mening is: ".... moenie die aardsheid weghou van mense nie - leer mense om respektabel te wees, sodat hulle die boek kan lees sonder struikeling" (Rap., 11.12.77). Volgens die Gereformeerde Kerkblad "(staan) die roman vierkantig in diens van die Neo-marxisme, waardeur die Westerse Wêreld op subtiële wyse

van sy godsdienstige, kulturele, etiese en sosiale houvaste losgeslaan word" (Vo., 19.6.79) en dr. S.J. Eloff "kan nie dink hoe vieslikheid en lasterlikheid nou funksionaliteit kan word nie" (Vo., 8.12.77).

3.3.4 Groepe se verwagtings

(1) Literêre waarde

Vanuit die geledere van sekere groepe gaan die geroep op: "die roman se artistieke waarde is bewys, dit wat aanstoot gee, is funksioneel binne konteks" (Eastern Province Herald, 26.11.77). Anna M. Louw sluit hierby aan: "Magersfontein, o Magersfontein! is suiwer letterkunde - nie permissief nie. Alhoewel dit skokkend is, lei (dit) tot 'n rein uitkyk op die lewe" (The Argus, 25.11.77). Volgens T.T. Cloete "(is) Magersfontein, o Magersfontein! 'n letterkundige werk met goeie letterkundige meriete" (Bu., 22.11.77). Iemand anders meen "in die boek word 'n fyn, skerp, opvoedkundige ideaal gehandhaaf" (Verslag: anoniem). 'n Predikant (as lid van die Komitee van Deskundiges) erken die "funksionaliteit van taal en die humor. Daar is geen seks in nie - die skrywer is 'n kunstenaar" (Oggendblad, 1.11.77).

Aan die ander kant is mnr. E. van Zyl (Aksie Morele Standaard) die mening toegedaan dat "Magersfontein wel letter-

kundige meriete het, maar dit is nie genoeg nie - moet hom aan die Skrif onderwerp" (Hoof, 21.3.80; Beeld, 28.4.79) en dr. Connie Mulder "erken die literêre waarde, maar nie die vulgariteit en laster nie" (Vo., 23.11.77), maar adv. Krynauw vind aspekte in die boek "funksioneel, maar tog aanstootlik. Hy aanvaar die hoë letterkundige waarde" (Oggendblad, 3.11.77; Hoof., 2.11.77).

3.3.5 Kritici se verwagtings

(1) Literêre waarde

Hierdie groep se grootste beswaar teen die verbod van die boek is dat die literêre gehalte nie in ag geneem word nie. Volgens H. Grobler "(gee) sensuur nie om vir literêre waarde nie en sonder pasasies uit - kyk nie na die geheel nie" (Vo., 1.12.77). 'n Ander kritikus se reaksie is: "literêre meriete (is) geen waarborg teen 'n verbod nie. Die skokbeeld van die werklikheid word weggehou van mense, omdat dit skade aan moraliteit sal berokken" (Beeld, 23.11.77).

A.A.J. van Niekerk sien die "verbod as onvolwassenheid teenoor die letterkunde" (Bu., 22.11.77). John Miles sê "letterkundige waarde speel geen rol meer in 'n beslissing nie" (Oggendblad, 22.11.77).

- (2) Ander: (aard van kunswerk; politiek; leke)

Ander reaksies is onder meer die volgende: "die kunswerk wil volgens sy aard doelbewus aanstoot gee" (Vo., 25.3.80). Volgens S.J. Pretorius wil die skrywer "die waarheid ontbloot en daaroor skryf, hy kan dit nie toesmeer nie" (Va., 4.3.77). Prof. W.S.H. du Randt aan die ander kant sê: "die owerheid moet met groot verantwoordelikheid let op die politieke gevolge wat 'n kunswerk vir 'n komplekse samelewing soos Suid-Afrika inhou" (Die Oosterlig, 31.3.80) en prof. P.J. Nienaber meen "die verbod kan 'n politieke speelbal word, om regse elemente te paai" (Die Oosterlig, 3.11.77) hy vra ook verder: "skryf skrywers vir die volk of 'n groepie ingewydes? Leke gee uitsprake en fel oordele" (Vo., 22.11.77). Volgens Chris Barnard "(word) 'n werklik goeie skrywer deur geen wet permanent die swye opgelê nie - sy werk leef langer as hy self - die woord oorwin alle struikelblokke. Wat word van 'n land se vooruit-denkers, as hulle net dit onder woorde mag bring wat ook die nie-denkers sal welgeval?" (Beeld, 26.3.80). Verder sê hy ook "dit is 'n hopelose situasie dat leke oor letterkundige werke oordeel - ons gaan van ons mooi goed verloor" (Hoof., 7.3.77). André P. Brink meen "alleen wanneer skrywers toegelaat word om te skryf wat hulle wil, kan

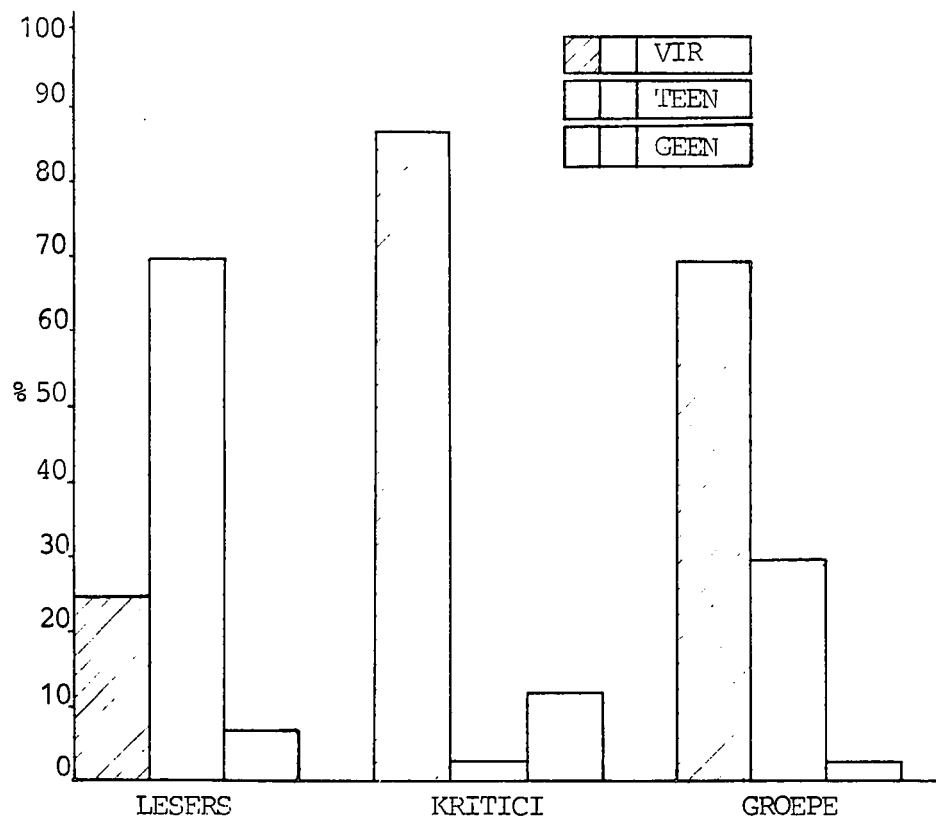
Suid-Afrikaanse skrywers vry voel"
(The Cape Times, 25.3.80) en volgens
A. Coetzee "(word) 'n skrywer se vry-
heid van kreatiwiteit bedreig deur
die Publikasiewet" (The Star, 17.9.77).

3.4 Gevolgtrekking

Die gevolgtrekking waartoe geraak kan word
uit bogenoemde, is in die eerste instansie
dat baie meer lesers TEEN die roman is
as daarvoor, persentasiegewys, lyk die ont-
vangs van hierdie roman soos volg:

	: VIR :	: TEEN :	: GEEN :	
	: DIE :	: DIE :	: STANDPUNT:	
	: ROMAN :	: ROMAN :	: TEN OPSIG-	TOTAAL :
	:	:	: TE VAN :	:
	:	:	: ROMAN :	:
Lesers	: 24.2% :	: 69.2% :	: 6.6% :	: 91% :
Kritici	: 86.1% :	: 2.3% :	: 11.6% :	: 43% :
Groepe	: 68.9% :	: 28.9% :	: 2.2% :	: 45% :

Grafies kan die persentasies soos volg voorgestel
word:

Uit die "argumente" wat hierbo aangevoer is, blyk dit dat baie van die lesers nie hulle "argumente" staaf en verder voer nie, byvoorbeeld "... dit gaan nie hier om literêre waardes nie, maar die subtiele afbreking van 'n volk se moraal" (Beeld, 28.11.77).

Aan die ander kant is daar enkele uitsprake van kritici en groepe wat gestaaf word, byvoorbeeld "Leroux is die belangrikste romanskrywer. Die gebruik van die Naam van die Here is deurgaans funksioneel, dit word gebruik om 'n karakter te tipeer" (Tr., 25.3.80). Ten opsigte van die plat taal, meen 'n kritikus "die plat taal ontmasker 'n siek samelewing en diagnoseer die spreekwoordelike vuil taal" (Oggendblad, 1.11.77).

Daar kan egter nie uit die oog verloor word nie, dat daar wel lesers is wat hulle "argumente" staaf en ook kritici en groepe is wat dit nie doen nie. 'n Leser meen byvoorbeeld: "letterkunde is geen esoteriese speletjie met sy eie reëls en rites nie. Dit kom uit die mens voort en dit werk op die mens in ... Daarom moet ons dit binne die verband van die mens en sy gemeenskap beoordeel ... Die letterkundige is 'kundig', ... maar die waardes wat sy oordele lei, is nie buite-menslik nie" (Bu., 12.12.77). Volgens 'n kritikus word "gehoop vir 'n nuwe bedeling waar goeie letterkunde vry sal wees van die maatstawe van die gemiddelde man" (Tr., 30.12.77). Hier word net gepraat van "goeie letterkunde" in teenstelling met die "maatstawe van die gemiddelde man" sonder om enigsins te motiveer - die twee gedagtes word slegs teenoor mekaar gestel. 'n Ander "argument"

is: "Magersfontein, o Magersfontein! (is) 'n letterkundige werk, met goeie letterkundige meriete" (Bu., 22.11.77). 'n Mens kan tereg die vraag vra: wat is "goeie" letterkunde?

3.5 Ten slotte

Dit wil in hierdie hoofstuk voorkom of daar min resipiënte is wat 'n roman (kan) resepteer deur middel van "argumente" wat gestaaf is. Die vraag ontstaan dadelik: wat van die roman of enige literêre werk in die toekoms? Dit wil ook lyk asof lesers tog baie keer skuldig kan wees aan 'n blindelingse standpuntinname, ter wille van 'n standpunt, byvoorbeeld "... dit is 'n bedreiging vir Afrikanerskap" (Bu., 28.9.79). Uit die uitsprake wat hier bespreek is, blyk dit duidelik dat ideologieë 'n belangrike rol speel. Vergelyk dié siening dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n "bedreiging vir Afrikanerskap is", of dat dit gaan om "die subtiele afbreking van 'n volk se moraal". Sulke uitsprake word gemaak binne vaste, verabsoluteerde politiese of moralistiese raamwerke.

Of die Appèlraad werklik 'n saak beet het met die waarskynlike leser, kan ook bevraagteken word. Die elitisme wat duidelik uit 'n paar uitsprake na vore kom - letterkunde net vir die gelukkige "fan" - moet uit die aard van die saak 'n botsing tussen letterkundiges en staat/volk/Kerk meebring omdat hierdie institusies se belange ook "beskerm" moet word, indien dit om die "beskerming" van belange gaan. Vergelyk byvoorbeeld die uitroep: "hoop vir 'n nuwe bedeling waar goeie letterkunde vry sal wees van die maatstawe van die gemiddelde man" (Tr., 30.12.77). Normaalweg is daar self-

regulerende meganismes in die samelewing - wat hier versteur is deur ingryping van die Staat. Vergelyk hieroor Jan Senekal: (Oor die begrip "Literatuur" in die jare tagtig, (manuskrip) 1984).

HOOFSTUK 44. TEORIE - TOULMIN SE MODEL4.1 Inleiding

Volgens die "Received View", word kennis na gelang dit opgedoen word, net so as teorie en voltooide produk aanvaar. (Suppe, 1974: 125).

In teenstelling hiermee, kom Toulmin met dié gedagte na vore, dat die funksie van wetenskap berus op die volgende: 'n aantal sisteme wat wetlik aanspraak maak op realiteite, op tegnieke wat verduidelik kan word en in ooreenstemming is met data, wat ook vir tyd en wyl as absoluut aanvaar kan word en wat ook tevredenheid kan wek, met ander woorde Toulmin aanvaar nie alle kennis wat hy dadelik opdoen as volkome en waar nie, dit moet eers bewys word (Suppe, 1974: 127). Volgens hom is dit nie voldoende dat 'n teorie slegs data korrek kan voorspel nie: "prediction or forecasting 'is a craft or technology, an application of science rather than the kernel of science itself'" (Suppe, 1974: 128).

Juis met die oog op hierdie siening van Toulmin, naamlik dat kennis wat nou opgedoen word, nie dadelik as volkome en waar aanvaar kan word nie, word Toulmin in hierdie geval as teoretiese raamwerk gebruik.

Die studie wat hier aangepak word, het te doen met argumente wat aangevoer word om 'n bepaalde saak

te stel. Argumente moet myns insiens eers as geldig bewys word voordat dit as sodanig gebruik word. Om nou vas te stel of hierdie argumente volkome en waar is, is die siening van Toulmin, veral ten opsigte van argumentasie, hier van toepassing.

Die Toulmin-model, as metode vir 'n ontleding en bespreking van 'n argumentasiestruktuur, voldoen myns insiens aan die volgende vereistes: dit is wetenskaplik; onpartydig; kan gemeet word aan die werklikheid; is toepasbaar op sake in die werklikheid, en die elemente van die teorie is tog sistematies.

Hierdie teorie is maar een uit baie ander en word net as instrument gebruik om by 'n bepaalde doel uit te kom (soos alreeds in die Inleiding van die studie uiteengesit is). Aangesien die argumentasieleer nie die uitgangspunt is nie, word ook geen teoretiese beredenering van die argumentasieleer gegee nie en word die wye verskeidenheid van teorieë wat in hierdie verband van toepassing is, ook nie bespreek nie.

4.2 Toulmin se model vir 'n argumentasiestruktuur

Toulmin baseer sy model op ARGUMENTASIE:

"... argumentasie moet een reden geven om het gestelde te aanvaarden; argumentasieleer houdt zich bezig met het hanteren van de redengevende relatie" (Drop, 1977: 78).

Hy gaan verder deur te beweer dat oor "alles" (Drop, 1977: 78) geargumenteer kan word - 'n onbekende feit, 'n mening of oordeel, 'n voor-

spelling, hoewel die argument geen rasionele bewys hoef te wees nie. Die argumentasieleer hou hom dus besig om die wyse waarop uitsprake aanvaarbaar gemaak - as waar of juis bewys word - te beskryf.

Die argumentasieleer val nie saam met die logika nie, want die logika bou 'n verfynde stelsel van beskrywing van redenering en die beoordeling van die geldigheid daarvan, terwyl die argumentasieleer aan die ander kant besig is met HOE 'n argument aanvaarbaar gemaak (kan) word, byvoorbeeld:

Die CLAIM en die DATA

Die verskil tussen geldigheid (logiese redenering) en 'n redenasie wat waar is, is:

"Arends: 'Die Frederiks van bouwzaken, dat is een machtswellusteling! Dat moet well! Alle ambtenaren daar zijn machtswellustelingen!'

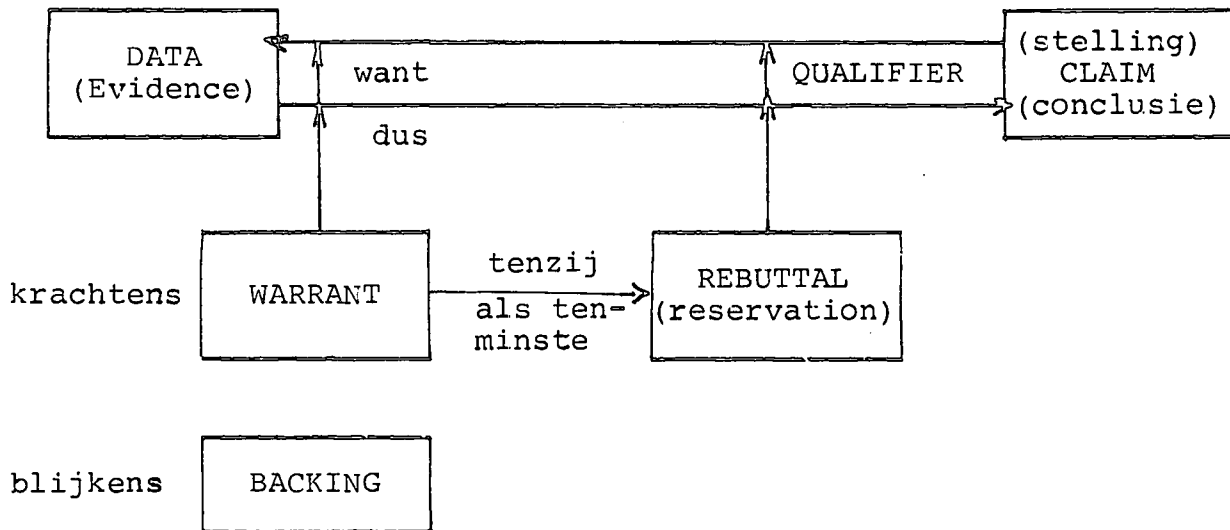
"Berends: 'Ho, Ho, wat draaf je door. Je weet alleen maar dat er daar inderdaad wel een paar heden zitten die graag van hun macht gebruik maken. Maar dan moeten er ook andere, heel gewone plezierige lieden zitten!'" (Drop, 1977: 79).

Arends redeneer geldig:

" Frederiks is ambtenaar bij bouwzaken. Alle ambtenaren bij bouwzaken zijn machtswellustelingen. Dus Frederiks is een machtswellusteling."

Dié redenasie is logies geldig, maar die gevolgtrekking hoef nie heeltemal waar te wees nie. Berends aan die ander kant, se gevolgtrekking is eerder waar en selfs waarskynliker - maar dit is nie logies nie.

Die model van Toulmin

4.3 Elemente van die model

4.3.1 Die CLAIM (C) van nader beskou

Dit is 'n uitspraak wat aanvaarbaar gemaak moet word. Dit kan 'n oordeel of 'n voorspelling wees, of selfs 'n feiteuitspraak oor iets bekends of onbekends. Kernwoorde wat die CLAIM sal aandui, is 'want', 'omdat', 'immers', ensovoorts. By die begin van argumentasie sou gebruik gemaak kan word van woorde soos 'dus', 'dan ook', 'vandaar', ensovoorts. Die vorm hoef ook nie aan te dui dat dit CLAIM is nie. Daarom kan dieselfde uitspraak in verskillende situasies CLAIM of DATA wees.

Toulmin verklaar die terme (CLAIM en DATA) - wat hier net so behou word, soos volg:

Arend : DIE BATTERY IS BESIG OM AF TE LOOP.
DIE RADIO IS DOF.

Barend : NEE, HY IS NET NIE OP DIE STASIE
NIE.

DIE BATTERY IS BESIG OM AF TE LOOP -
word hier as CLAIM gebruik, deurdat
Barend die DATA - DIE RADIO IS DOF -
bevraagteken.

Aan die ander kant:

Arend : DIE BATTERY IS BESIG OM AF TE LOOP. DIE AANWYSINGS VAN DIE METER IS NIE BETROUBAAR NIE.

Barend : IS JY SEKER DAT DIE BATTERY SO OUD IS?

Hieruit kan afgelei word dat Carolien die eerste uitspraak, naamlik DIE BATTERY IS BESIG OM AF TE LOOP as DATA gesien het.

4.3.2 Die DATA (D) van nader beskou

Die DATA word gebruik om die CLAIM aanvaarbaar te maak. Daar die DATA 'n feite-uitspraak is, moet dit as waar beskou word en is dit 'n oordeel of direkte uitspraak, moet dit hier as juis aanvaar word. Indien dit nie plaasvind nie, dien die DATA nie sy doel nie.

Die DATA kan herken word aan sy posisie vóór byvoorbeeld 'dus', 'derhalwe', ensovoorts en ná 'want' en 'immers', ensovoorts, maar wel binne konteks. 'n CLAIM kan ook aanvaarbaar gemaak word deur meer as een DATA.

Hier volg Toulmin se voorbeeld:

(C)
DIE SKILDERY VAN DIE VRUGTEBOORD IS 'N
(D)
VALS VAN GOGH. DIE TEGNIEK IS DUIDELIK
(D)
AFWYKEND EN DIE HANDTEKENING KLOP OOK NIE.

4.3.3 Die WARRANT (W) van nader beskou

Die WARRANT dui die reël aan waarvolgens die DATA lei tot die CLAIM. Die tipiese formule vir die WARRANT is:

indien D (DATA) dan C (CLAIM)

Bogenoemde is 'n "eksplisiete" (Drop, 1977: 86) WARRANT, want die argument kan duidelik of redelik duidelik gevolg word. Vergelyk ook die volgende:

(C)
ANNIE HET 'N PRAGTIGE ROKKIE AAN. OUMA
(D) (W)
LIAN KÁN NAALDWERK DOEN EN AS SY MET
MATERIAAL WERK, DAN IS DIT 'N NETJIESE
STUKKIE WERK.

'n Implisiete WARRANT moet in die argument 'ingedink' word, byvoorbeeld ELMA MAAK DIE DEUR OOP, WANT DIE VOORDEURKLOKKIE LUI SKEL.

Die implisiete WARRANT sal dan wees:

INDIEN DIE VOORDEURKLOKKIE SKEL LUI,
DAN SAL ELMA DIE DEUR OOPMAAK.

Die geldige verbinding tussen DATA en CLAIM deur die WARRANT, lyk dus soos volg:

DATA
indien DATA dan CLAIM
dus CLAIM

Ten opsigte van die WARRANT nog net die volgende: wanneer 'n WARRANT presies is, byvoorbeeld indien D (DATA) dan C (CLAIM), word dit "strikte WARRANT" (Drop, 1977: 93) genoem. In die geval van "ruime WARRANT" (Drop, 1977: 93), is hier sprake van 'n vaste reël, waar die ervaring met 'n aantal gevalle vergelyk word. Hier word 'n beroep op eie ervaring gedoen. 'n "Strikte WARRANT" word altyd "verruim" om te verseker dat dit opgaan.

'n Voorbeeld van 'n "strikte WARRANT" is:

INDIEN KIEWIET KWAAI IS, SAL HY VREEMDELINGE
BYT.

'n Voorbeeld van 'n "ruime WARRANT" is:

KIEWIET IS KWAAI, WANT HY BYT VREEMDELINGE
EN KWAAI HONDE BYT VREEMDELINGE.

4.3.4 Die BACKING (B) van nader beskou

Die BACKING moet in 'n argument die WARRANT, en dan veral die implisiete WARRANT, wat op sigself niks bewys nie, aanvaarbaar maak.

Die stap vanaf die BACKING na die WARRANT is weer 'n argument op sigself en dit kan in teorie lank neem. In die praktyk egter moet so gou as moontlik daarin geslaag word om die WARRANT aanvaarbaar te maak.

Die drie maniere waarop die BACKING in hierdie verband kan optree, is die volgende:

- (a) Deur induksie - met ander woorde, in die BACKING word gegewens gegee wat lei tot die algemene - dus die WARRANT.

(Die BACKING moet van so 'n aard wees dat dit rasioneel aanvaarbaar is - dit moet die algemeen-geldende reël verteenwoordig).

(b) Deur te verwys na 'n "afsprakensystem" (Drop, 1977: 97) of deduksie, byvoorbeeld 'n stel spelreëls, 'n wetboek, ensovoorts.

(c) Deur te verwys na 'n gesaghebbende.

'n Voorbeeld van die BACKING is:

D (data) : JAN IS 'N BAIE GOEIE SPELER
 C (claim) : ONS KAN BAIE VAN HOM VERWAG
 W (warrant): INDIEN D, DAN C
 B (backing): DINK NET HOE GOED HET HY VERLEDE SATERDAG GEVAAR.

4.3.5 Die QUALIFIER (Q) van nader beskou

Hiermee beperk 'n mens die "aanspreeklikheid" van die CLAIM - die absoluutheid van die CLAIM word verminder. Woorde soos 'stellig', 'ongetwyfeld', ensovoorts verminder nog geensins die waarskynlikheids- of moontlikheidsaspek nie, maar wel 'waarskynlik' of 'hoogs waarskynlik', as dit in die argument in berekening gebring word, byvoorbeeld:

D (data) : SANNIE IS NOU IN STANDERD 1
 C (claim) : SY KAN AL SKRYF
 Q (qualifier): AS SANNIE NOU IN STANDERD 1 IS, KAN SY WAARSKYNLIK AL SKRYF.

4.3.6 Die REBUTTAL (R) van nader beskou

Hier is eintlik sprake van weerlegging - wanneer die CLAIM nie opgaan nie. Die

kernwoord is 'tensy', of selfs 'as nie ...
dan nie' of die positief daarvan. Die
REBUTTAL beperk die werking van die
CLAIM en dan ook dié van die WARRANT.

'n Voorbeeld van die REBUTTAL is:

D (data) : P.A. LESSING SE NUWE BOEK
HANDEL OOR AL DIE VOELS VAN
SUID-AFRIKA
C (claim) : JY SAL BAIE VAN HIERDIE BOEK HOU
W (warrant) : INDIEN D DAN C
R (rebuttal): TENSY DIE GEGEWENS OP DIE
FLAPSKRIF ONWAAR IS.

4.4 Ten slotte

Wanneer 'n argumentasie deur middel van die
Toulmin-model geanaliseer word, word aanknopings-
punte versamel om 'n kritiese oordeel uit te spreek
oor die waarde van die argument. Die uitsprake
moet in hulle onderlinge verhoudinge geplaas word:
nou kan gekyk word na deeglike BACKING,
QUALIFIERS, REBUTTALS, ensovoorts.

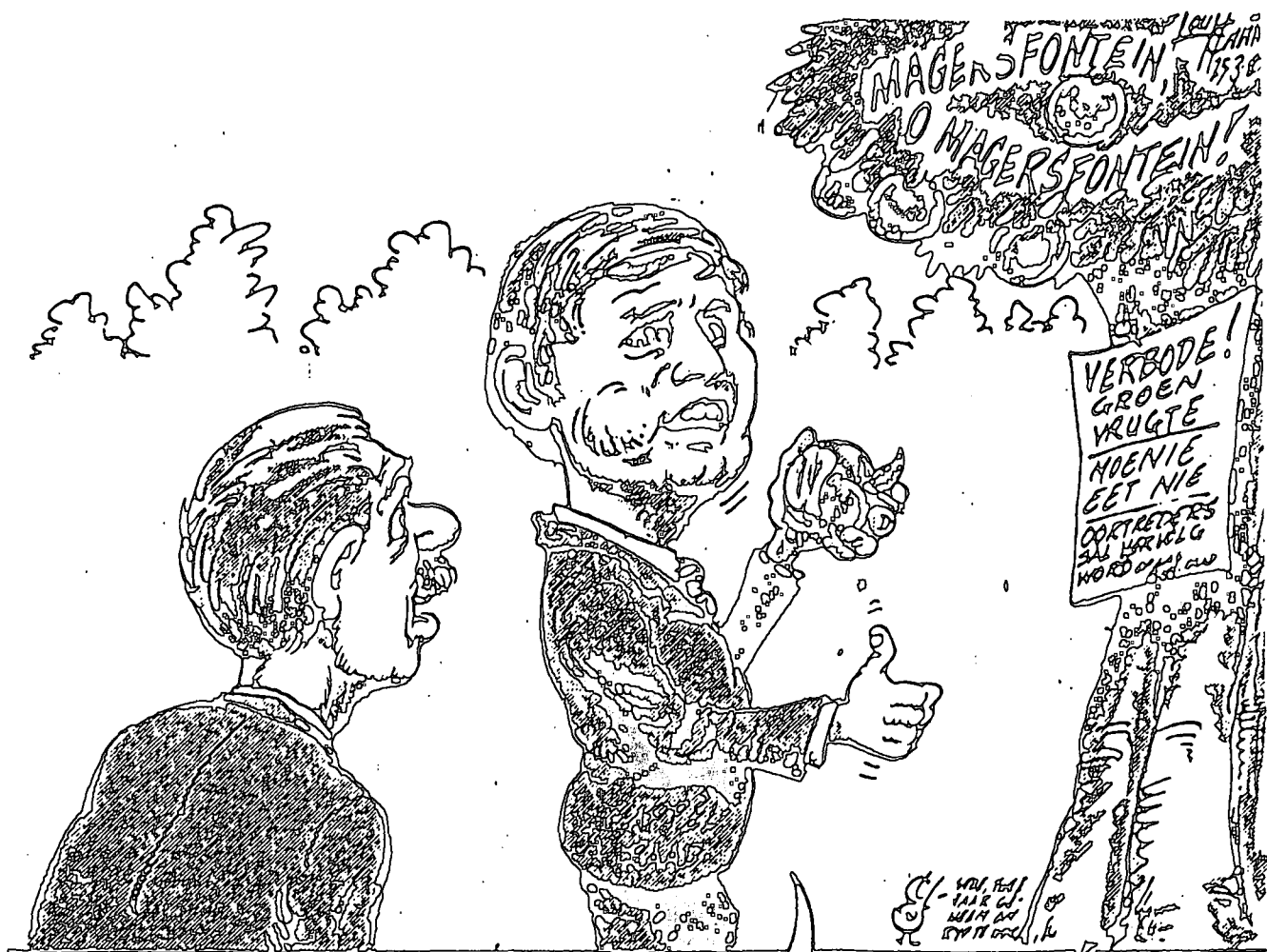
Twee aspekte wat hier na vore tree, is dat 'n
mens die Toulmin-model slegs kan gebruik waar
dit om die waarheid ten nouste gaan, en in op-
bouende letterkundige kritiek kan eerder 'n
bydrae gemaak word tot verheldering van wat die
sender wil sê, as om 'n persoonlike triomf te
vier in 'n negatiewe uitspraak.

HOOFSTUK 55. ANALISE VAN ENKELE DOKUMENTE VOLGENS TOULMIN SE MODEL5.1 Inleiding

Luidens aannames wat reeds in die voorafgaande gemaak is (vergelyk die Inleidingshoofstuk 1 en Hoofstuk 2), dat die leser, as resipiënt 'n belangrike rol speel by 'n literêre teks en dus nie buite rekening gelaat kan of mag word nie, en dit in hierdie studie spesifiek om resepsie gaan, het dit nodig geword om na "argumentasie" te kyk.

Onder die term "argumentasie" word verstaan: (wetenskaplik) gefundeerde, aanvegbare redes wat aangevoer word om 'n bepaalde saak te stel of standpunt in te neem. Toulmin omsluit sy siening van hierdie begrip verder, deur te sê: "argumentasie moet een reden geven om het gestelde te aanvaarden; argumentatieleer houdt zich bezig met het hanteren van de redengevende relatie" (Drop, 1977: 78).

Die doel van hierdie hoofstuk is om enkele "argumente" in die Magersfontein, o Magersfontein-saak uit te lig en om aan die hand van die Toulmin-model vas te stel of hier in der waarheid sprake is van "argumentasie". Indien nie, kan gevra word hoe daar sprake van wetenskaplikheid en objektiwiteit by die resepsie van hierdie roman kan wees.

HMM... HY PROE NOL RÊG, JULLE KAN MAAR PLUK!

In hierdie hoofstuk word vyf standpunte/uitsprake ontleed aan die hand van die Toulmin-model. Hierdie standpunte is verteenwoordigend uit die drie groepe wat by die studie betrek is.

Die resipiënte is vervolgens:

- (1) 'n Minderheidsuitspraak, wat onder die indeling "instansie" ressorteer;
- (2) Dr. Koot Vorster, gewese Moderator van die Ned. Ger. Kerk (hy val onder die groep "lesers");
- (3) P.B. d.W. Kriel, ook 'n "leser";
- (4) Prof. J. Heyns, wat as "kritikus" beskou kan word;
- (5) Prof. W.S.H. du Randt, ook 'n "kritikus";
- (6) Prof. A.P. Brink, 'n "kritikus";
- (7) Regter L. Snyman, as verteenwoordiger van die Appèlraad as "instansie" en
- (8) J.A. Jordaan, 'n "leser".

Resepsiedokumente

Die analise sien dan soos volg daaruit:

Die standpunt(e) van die bepaalde resipiënt(e) word net so uit die koerantberig of uit die verslae geneem. Dan word verskillende komponente van die Toulmin-model toegepas (indien moontlik) op verskillende elemente van die standpunt en beskryf. Daarna word 'n skematiese voorstelling gegee van dié toepassing. Die analise word dan afgesluit met 'n opsomming om aan te dui hoe dié standpunt(e)/uitspraak(e) daar uitsien.

Daar moet op gewys word, dat nie elke "argument" van dié bepaalde resipiënt ontleed word nie, slegs hoofargumente wat primêr vir die literatuur-ondersoek van belang is.

By die toepassing van die verskillende komponente van die Toulmin-model op die standpunt, word die volgende afkortings gebruik:

C	-	CLAIM	D	-	DATA	W	-	WARRANT
B	-	BACKING	Q	-	QUALIFIER	R	-	REBUTTAL

5.2 Enkele resipiënte

5.2.1 Resepsie deur resipiënt - Minderheids-uitspraak

"MINDERHEIDSUITSPRAAK : MAGERSFONTEIN,
O MAGERSFONTEIN!

Aan die begin van die verhoor is daar deur die Voorsitter van die Appèlraad verklaar dat "aanvaar kan word dat die publikasie van hoë letterkundige gehalte is", nie slegs dat die boek letterkundige waarde besit nie, maar dat hy van "hoë letterkundige gehalte" is.

Hierdie erkenning, wat blykens die genoemde verklaring deur al die partye onderskryf is, het onses insiens ten minste drie belangrike implikasies by die beantwoording van die vraag of die boek ongewens verklaar moet word of nie.

1. Ten eerste beteken dié erkenning dat ons hier met 'n kunswerk te make het, 'n roman en nie bv. met 'n populêre blad nie. Dit is 'n roman wat die reg behoort te hê om as roman gelees te word, 'n ernstige prosawerk wat romankundig 'n eie woordwêreld tot stand bring, 'n woordwêreld waarin met kontraste gewerk word, met ironie, met die ewige konflik tussen goed en kwaad. Die wêreld wat hier opgeroep word, is nie altyd mooi nie. Dis 'n wêreld wat in menige opsig siek is,

soos ons moderne wêreld, trouens, die hele post-lapsariese wêreld per slot van rekening siek is. Maar die belangrike feit is dat die skrywer hierdie wêreld nie as mooi of navolgenswaardig voorhou nie. Inteendeel, hy maak van die projek 'n groteske karnaval sodat die dwaashede van ons wêreld en ons tyd teen die agtergrond van 'n heroïse verlede in perspektief geplaas en satiries aan die kaak gestel word. Die verlede bring deurgaans die korrektief, soos die boek dit self bv. op bl. 48 stel: "Die doodgewone orgie van die projek-gangers is 'n flou gefluister teen die agtergrond van 'n ware hartstog van 74 jaar gelede". So gesien, is die boek sanerend, opheffend selfs, 'n kritiese blootlegging van die "maladie van ons tyd" teen die agtergrond van die "grandeur van Magersfontein".

Dit gaan per slot van rekening oor die roman as roman en die elemente hiervan, (die taal, die beelding, die dialoog, die hele satiriese inslag daarvan) kan nie buite konteks beoordeel en veroordeel word nie.

2. Tweedens beteken die aanvaarding van die "hoë literêre gehalte" van die boek dat die werk met 'n sin vir verantwoordelikheid, vir waar-

heid en balans geskryf is. So 'n boek kan nie aanstootlik wees nie, eenvoudig omdat hy hom nie verlustig in die morele verval wat hy vir ons toon nie. In so 'n boek sal alle elemente kontekstueel sinvol en verdedigbaar wees, en woorde wat buite konteks as onguur of aanstootlik kan geld, sal binne die konteks hulle aanstootlikheid verloor.

Dit is 'n contradictio in terminis om te beweer dat 'n boek van 'hoë literêre gehalte' 'n hele reeks onnodige en onverantwoorde ongure elemente bevat.

3. Derdens is die feit dat ons hier met 'n literêre werk van hoë gehalte te make het van groot belang in die poging van die Appèlraad om die reaksie van die mediaan-persoon te voorspel.

Daar is al deur die Appèlraad toegegee dat die redelike persoon groter verdraagsaamheid aan die dag sal lê in sy reaksie op 'n ernstige boek as in die geval van 'n ligte, oppervlakkige of nie-literêre geskrif. (Vgl. die meerderheidsuitspraak betreffende Marathon Man 23/1975, bl. 3 en 4).

En waar die fiktiewe mediaan-persoon en sy reaksie nou ter sprake kom, moet daar na die 35 lesersverslae verwys word. Hierdie verslae is

nie almal ewe goed nie. Ook is hulle nie almal ewe ter sake in die lig van die Wet nie. Maar van belang is dat ons hierdie reaksie van 'n uiteenlopende groep mense het: letterkundiges, predikante, opvoedkundiges, joernaliste, huisvroue, blank en nie-blank, Engels-sprekend en Afrikaans-sprekend - 'n groep dus wat in hoë mate verteenwoordigend is van die gemeenskap. Baie van hulle spreek bedenkinge uit, plaas vraagtekens e.d.m. maar feit bly dat ongeveer twee-derdes van hulle nie wil sien dat die boek uit die boekwinkels moet verdwyn nie. Dis 'n hoogs relevante feit wat onses insiens net nie deur die Appèlraad in sy peiling van die gemeenskapsopvatting geïgnoreer kan word nie.

Die Appèlraad het hom by geleentheid al rekenskap gegee van die aard van die mediaan-persoon wat by die peiling van die gemeenskapsopvatting in gedagte gehou moet word. Die standaard wat as maatstaf moet dien, is dié van die gemeenskap soos verteenwoordig deur "the average, decent-minded, law-abiding, modern and enlightened citizen with christian principles; not the libertine or the ultra-modern, nor the prude or ultra-conservative, but that of the man of balance with a tolerant view in regard to the view of others

such a man who is prepared to make some allowance for deviations and who is aware that he may be wrong in his own views and allows for it" (n.a.v. The dawn comes twice 144/76, bl. 16).

Dit is ons oortuiging dat so 'n redelike, gebalanseerde mens Magersfontein, o Magersfontein! sal aanvaar, al verstaan hy die boek ook nie in sy volle essensie nie. En daarom meen ons dat die roman nie as ongewens verklaar behoort te word nie."

5.2.1.1 Toepassing van Toulmin-modelHoofargument

- 1.C Magersfontein, o Magersfontein!
moet nie ongewens verklaar word
nie.
- 1.D Dit is 'n werk van hoë letter-
kundige waarde.
- 1.B Dit is 'n kunswerk; dit is met
'n sin vir verantwoordelikheid,
waarheid en balans geskryf en
die redelik gebalanseerde mens
sal Magersfontein, o Magers-
fontein! aanvaar, al verstaan
hy die boek nie in sy volle
essensie nie.
- 1.W Omdat dit 'n werk van hoë letter-
kundige waarde is, mag dit nie
ongewens verklaar word nie.
- 1.C Dus Magersfontein, o Magers-
fontein! moet nie ongewens
verklaar word nie.

Argumente vooruitspruitendUit 1 B

- 2.C Magersfontein, o Magersfontein!
is 'n kunswerk.

2.D Die Voorsitter van die Appèlraad en 'n groot persentasie van die Komitee van Deskundiges het gesê dis van hoë letterkundige waarde.

2.B 'n Groot persentasie van die Komitee van Deskundiges is letterkundige kenners.

2.W Omdat die Voorsitter van die Appèlraad en 'n groot persentasie van die Komitee van Deskundiges gesê het dat die boek van hoë letterkundige gehalte is, is dit 'n kunswerk.

2.C Dus Magersfontein, o Magersfontein! is 'n kunswerk.

Uit 2.C

3.C Magersfontein, o Magersfontein! is 'n kunswerk.

3.D Dit is 'n ernstige prosawerk wat romankundig 'n eie woordwêreld tot stand bring.

3.B 'n Letterkundige werk is 'n woordwêreld wat 'n bestaansreg op sy eie het.

3.W Omdat die roman 'n eie woordwêreld tot stand bring, is dit 'n kunswerk.

- 3.C Dus is Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk.
- 4.C Magersfontein, o Magersfontein! is 'n kunswerk.
- 4.D Die roman handel oor die konflik tussen goed en kwaad.
- 4.B Die konflik tussen goed en kwaad is universeel-menslik.
- 4.B Kunswerke handel dikwels oor die universeel-menslike.
- 4.W Omdat die roman oor die konflik tussen goed en kwaad handel, is Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk.
- 4.C Dus Magersfontein, o Magersfontein! is 'n kunswerk.
- 5.C Magersfontein, o Magersfontein! is 'n kunswerk.
- 5.D Die wêreld wat hier opgeroep word, is nie altyd mooi nie.
- 5.B 'n Kunswerk hoef nie altyd die mooie uit te beeld nie.
- 5.W Uit die feit dat die skrywer die lelike uitbeeld, volg nie dat Magersfontein, o Magersfontein! nie 'n kunswerk is nie.

- 5.C Dus Magersfontein, o Magersfontein!
mag 'n kunswerk wees.
- 6.C Magersfontein, o Magersfontein!
is 'n kunswerk.
- 6.D Die roman plaas 'n groteske
karnaval van dwaashede in per-
spektief teen die agtergrond
van 'n heroïese verlede.
- 6.B 'n Kunswerk kan beelddraer wees
van die werklike wêreld.
- 6.W Omdat die roman die groteske
karnaval van dwaashede in perspek-
tief teen die agtergrond van 'n
heroïese verlede plaas, is
Magersfontein, o Magersfontein!
'n kunswerk.
- 6.C Dus Magersfontein, o Magersfontein!
is 'n kunswerk.
- 7.C. Magersfontein, o Magersfontein!
is 'n kunswerk.
- 7.D Die groteske wêreld in die roman
word nie as navolgenswaardig voor-
gehou nie, maar in perspektief
gestel teen die heroïese verlede.
- 7.W Omdat die kwade nie as navolgens-
waardig voorgehou word nie, maar
in perspektief gestel word, is
Magersfontein, o Magersfontein!
'n kunswerk.

- 7.C Dus Magersfontein, o Magersfontein!
is 'n kunswerk.

Uit 1.B

- 8.C Magersfontein, o Magersfontein!
is met 'n sin vir verantwoorde-
likheid, vir waarheid en balans
geskryf.
- 8.D Die Voorsitter van die Appèl-
raad het gesê dis van hoë letter-
kundige waarde.
- 8.B Die Voorsitter van die Appèl-
raad is 'n letterkundige kenner.
- 8.W Omdat die Voorsitter van die
Appèlraad gesê het dis van hoë
letterkundige waarde, is dit
met 'n sin vir verantwoordelik-
heid, waarheid en balans geskryf.
- 8.C Dus is dit met 'n sin vir ver-
antwoordelikheid, waarheid en
balans geskryf.
- 9.C Magersfontein, o Magersfontein!
is met 'n sin vir verantwoordelik-
heid, vir waarheid en balans ge-
skryf.
- 9.D Die boek kan nie aanstootlik
wees nie.
- 9.B 'n Werk wat met 'n sin vir ver-
antwoordelikheid, waarheid en
balans geskryf, is, kan nie aan-
stootlik wees nie.

- 9.W Omdat die werk met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf is, is dit nie aanstootlik nie.
- 9.C Dus is Magersfontein, o Magersfontein! met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf.
- 10.C Magersfontein, o Magersfontein! is met 'n sin vir verantwoordelikheid, vir waarheid en balans geskryf.
- 10.D Magersfontein, o Magersfontein! verlustig hom nie in die morele verval wat hy vir ons toon nie.
- 10.B 'n Boek wat met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf is, sal hom nie verlustig in die morele verval wat hy toon nie.
- 10.W Omdat Magersfontein, o Magersfontein! met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf is, verlustig hy hom nie in die morele verval wat hy aantoon nie.
- 10.C Dus Magersfontein, o Magersfontein! is met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf.

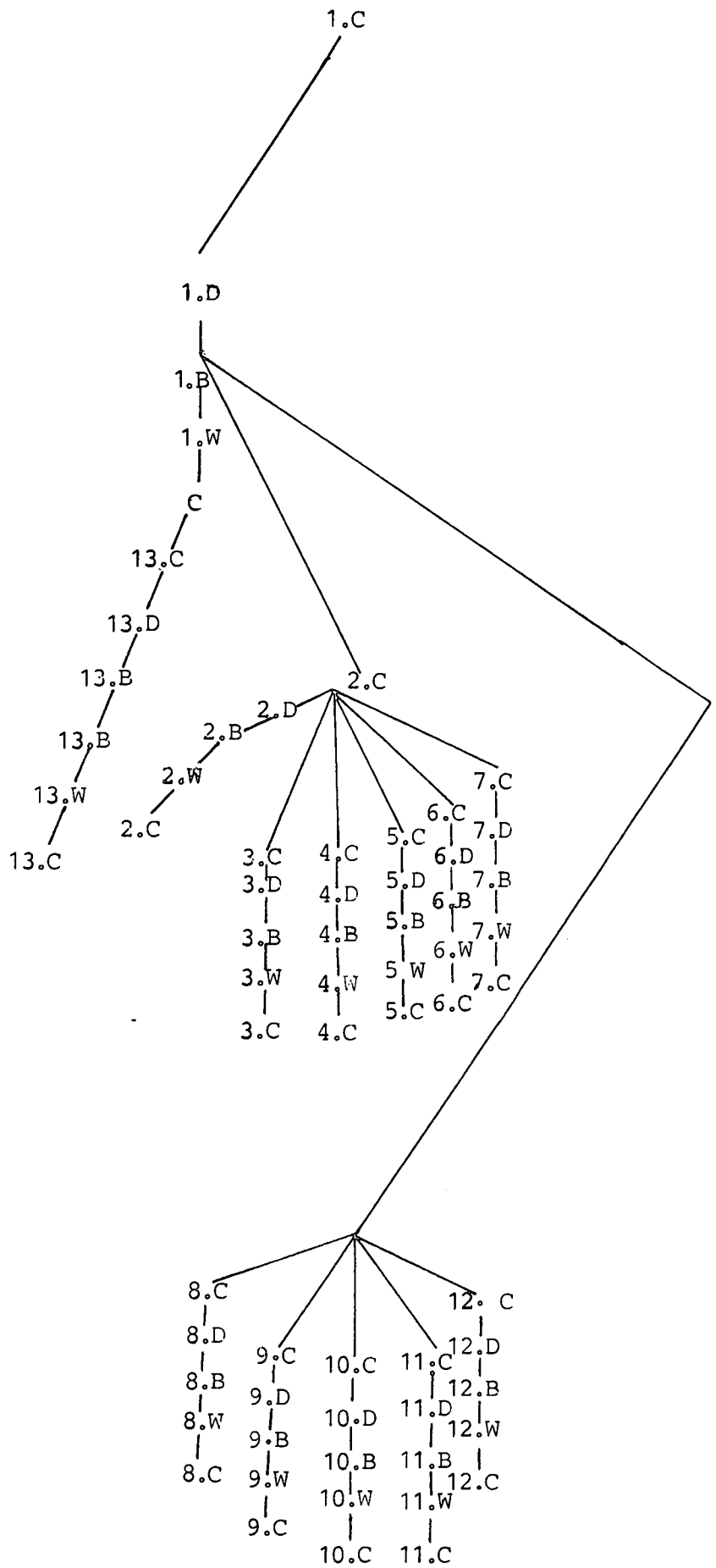
- 11.C Magersfontein, o Magersfontein'.
is met 'n sin vir verantwoordelik-
heid, waarheid en balans geskryf.
- 11.D Alle elemente in die boek sal
kontekstueel sinvol en verdedig-
baar wees.
- 11.B Wanneer 'n werk met 'n sin vir
verantwoordelikheid, waarheid
en balans geskryf is, sal alle
elemente in die boek kontekstueel
sinvol en verdedigbaar wees.
- 11.W Omdat die werk met 'n sin vir
verantwoordelikheid, waarheid en
balans geskryf is, is alle ele-
mente in die boek kontekstueel
sinvol en verdedigbaar.
- 11.C Dus Magersfontein, o Magersfontein!
is met 'n sin vir verantwoorde-
likheid, waarheid en balans ge-
skryf.
- 12.C Magersfontein, o Magersfontein!
is met 'n sin vir verantwoorde-
likheid, waarheid en balans ge-
skryf.
- 12.D Die woorde wat buite konteks as
onguur of aanstootlik kan geld,
sal binne konteks hulle aanstoot-
likheid verloor.

- 12.B 'n Roman word 'gebind' deur sekere struktuur- en stylelemente, waarvan taal een is, wat binne sy gebruiksruiimte (in die roman) kontekstueel is.
- 12.W Omdat die woorde wat buite konteks as onguur of aanstootlik kan geld, binne konteks hulle aanstootlikheid verloor, is die werk met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf.
- 12.C Dus Magersfontein, o Magersfontein! is met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf.

Uit C

- 13.C Die redelike persoon sal groter verdraagsaamheid aan die dag lê in die geval van 'n ernstige boek, as 'n ligte oppervlakkige geskrif.
- 13.D Die redelik gebalanseerde mens sal Magersfontein, o Magersfontein! aanvaar, al verstaan hy nie die boek in sy volle essensie nie.
- 13.B Van die 35 lesersverslae, wat 'n uiteenlopende groep mense insluit, wil ongeveer 3/4 van hulle nie sien dat die boek uit boekwinkels moet verdwyn nie.

- 13.B Die Appèlraad het aanvaar wie die mediaan-persoon, wat by die peiling van die gemeenskapsopvatting in gedagte gehou moet word, moet wees (na aanleiding van The Dawn Comes Twice 144/76: 16).
- 13.W Omdat die redelike persoon groter verdraagsaamheid aan die dag sal lê, in die geval van 'n ernstige werk, sal die redelik gebalanseerde mens Magersfontein, o Magersfontein! aanvaar, al verstaan hy die boek nie in sy volle essensie nie.
- 13.C Dus, die redelik gebalanseerde mens sal Magersfontein, o Magersfontein! aanvaar, al verstaan hy nie die boek in sy volle essensie nie.

5.2.1.2 Skematiese voorstelling van toepassing

5.2.1.3 Interpretasie

Na aanleiding van die toepassing van die Toulmin-model lyk Grové en Fuchs se "argumente" soos volg:

Die hoof CLAIM is dat "Magersfontein, o Magersfontein! nie ongewens verklaar moet word nie".

Die DATA vir hierdie CLAIM is dat "dit 'n werk van hoë letterkundige waarde is". Om hierdie DATA verder te voer, steun hulle dit met 'n BACKING wat, soos op die skematiese voorstelling gesien kan word, in drie CLAIMS onderskeidelik met DATA, BACKING en 'n WARRANT uitloop.

Die BACKING wat, soos reeds aangedui, op drie verskillende CLAIMS uitloop, is die volgende: dit is 'n kunswerk; dit is met 'n sin vir verantwoordelikeheid geskryf en die redelik gebalanseerde mens sal Magersfontein, o Magersfontein! aanvaar.

Tot dusver beïndruk hierdie struktuur en lyk dit baie ingewikkeld, maar kom ons bekyk dit van naderby. (Net om verwarring te voorkom, word hier die term "fase" gebruik om die "argumente" rondom elke CLAIM duidelik te onderskei):

Fase 1

"Magersfontein, o Magersfontein!
is 'n kunswerk."

- 1.1 Een "argument" ten opsigte van die kunswerk - CLAIM, is dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n ernstige prosawerk is wat romankundig 'n eie woordwêreld tot stand bring. Hiermee kan geen fout gevind word nie, want dit is waar. Wat wel onwaar is, is dat "'n letterkundige werk 'n woordwêreld is wat 'n bestaansreg op sy eie het."

As 'n letterkundige werk 'n woordwêreld is, wat 'n bestaansreg op sy eie het, sou dit beteken dat die leser geen sê op hierdie eie woordwêreld het nie en dit weerspreek die siening van byvoorbeeld die resepsie-estetika en feitlik alle nuwe insigte van die literatuurstudie van ongeveer 1967 - tot en met Dekonstruksie. Almal ken aan die leser 'n besliste rol toe ten opsigte van die konkretisering van 'n literêre teks.

- 1.2 Dat dié roman "handel oor die konflik tussen goed en kwaad", is waar en dat hierdie konflik universeel-menslik is en kunswerke dikwels oor hierdie uni-

verseel-menslike handel, is ook waar, dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk is juis omdat dit oor die konflik tussen goed en kwaad handel, kan logies hieruit afgelei word, maar dit is nie noodwendig waar nie. Die vraag wat hieruit volg, is: is die konflik tussen goed en kwaad 'n kenmerk van 'n kunswerk of is dit 'n aspek wat daarin kan voorkom?

- 1.3 'n Verdere "argument" ten opsigte van die kunswerk is: ".... die wêreld wat hier in Magersfontein, o Magersfontein! opgeroep word, is nie altyd mooi nie". Hiervolgens word dus logies afgelei dat wanneer "'n skrywer die lelike uitbeeld nie volg dat Magersfontein, o Magersfontein! nie 'n kunswerk is nie - dus Magersfontein, o Magersfontein! mag 'n kunswerk wees."

In hierdie "argument" soos ook blyk by 1.3, kom onder andere een aspek baie duidelik na vore, naamlik dat hoewel hier logiese afleidings gemaak kan word, dit nie noodwendig die waarheid van die "argument" bevestig nie - 'n saak wat ook deur Toulmin aangeroger word (volgens die hoofstuk oor die Toulmin-model). Dit kom dus daarop neer dat dit nie noodwendig waar is dat Magersfontein,

o Magersfontein! 'n kunswerk is net omdat dit waar is dat 'n kunswerk die lelike kan uitbeeld nie.

- 1.4 In die geval van 1.4, word weer logies afgelei dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk is, omdat "'n kunswerk beelddraer van die werklikheid kan wees" - en Magersfontein, o Magersfontein! beeld die werklikheid uit. Die vraag ontstaan: is dit noodwendig 'n vereiste vir 'n kunswerk, of 'n eienskap wat van 'n literêre teks 'n kunswerk maak? Hierdie "argument" is gedeeltelik in botsing met 1.1.
- 1.5 Om die CLAIM dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk is nog verder te steun, word "geargumenteer" dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk is "omdat die kwade nie as navolgenswaardig voorgelê word nie" - maar is dit nou 'n "argument" om Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk te noem?

Fase 2

"Magersfontein, o Magersfontein!
is met 'n sin vir verantwoordelikheid,
vir waarheid en balans geskryf."

Twee vrae ten opsigte van Fase 2 kom onwillekeurig na vore: kan 'n mens sê dat 'n werk, in hierdie geval Magersfontein, o Magersfontein! "met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf" is, net omdat die Voorsitter van die Appèlraad sê dis 'n werk van "hoë letterkundige waarde" en kan 'n mens in 9.C sê dat "'n boek nie aanstootlik kan wees nie" net "omdat dit met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf is"?

Wat hierdie twee "argumente" betref, naamlik dat "Magersfontein, o Magersfontein! met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf is" en hom dus "nie verlustig in die morele verval wat hy toon nie" en dat die feit dat "alle elemente in die boek kontekstueel, sinvol en verdedigbaar is" en dus beteken dat dit "met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf is", kan die waarheid daarvan aanvaar word, maar dit is nie absoluut nie. Die vraag ontstaan: is Gert Garries se taalgebruik byvoorbeeld regtig kontekstueel, sinvol en verdedigbaar"?

Aansluitend by bogenoemde vraag, word die volgende "argumente" aangevoer: "Magersfontein, o Magersfontein! is met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf" want "die woorde wat buite konteks as onguur of aanstootlik kan geld, sal binne konteks hulle aanstootlikheid verloor" - met ander woorde Gert Garries se taalgebruik byvoorbeeld kan buite konteks onguur of aanstootlik wees, maar binne konteks verloor dit hierdie aanstootlikheid. Ek kan egter nie hiermee saamstem nie, want op grond waarvan verloor binne-kontekstuele woorde hulle aanstootlikheid en is dit altyd, onder alle omstandighede waar? Buitendien is dit onmoontlik om die grens tussen teks en konteks aan te dui. Vergelyk hieroor enige belangrike dekonstruksie-studie soos dié van Leitch (1983). Dié "argument" berus op "insigte" wat nie deur die wetenskap of literêre kritiek aanvaar word nie.

Fase 3

Die CLAIM wat hier gemaak word, is dat "die redelik gebalanseerde mens Magersfontein, o Magersfontein! sal aanvaar, al verstaan hy nie die boek in sy volle essensie nie". Die

BACKING en WARRANT wat hier ter ondersteuning gegee word, dui baie vaagweg op wie die redelik gebalanseerde mens is, naamlik 'n persoon met groter verdraagsaamheid, ensovoorts; maar in der waarheid kan die waarskynlike leser, soos die Appèlraad ook beslis, nie per definisie vasgepen en uitgeken word nieDie vraag kan gevra word: bestaan daar só 'n leser en is daar dan literêre tekste beskikbaar vir die nie-waarskynlike leser?

Uit hierdie "argumentasie" kan verskillende konsepte afgelei word, wat nie binne die raamwerke van "moderne" literatuurstudie val nie. Ons noem net vier:

1. Die argumenteerders dui nie aan dat hulle hierdie teks as 'n ontpragmatiseerde literêre teks lees en ander nie, vergelyk ook die afbakeningskriteria (Senekal, 1984 Hoofstuk 1).
2. Die argumenteerders hanteer die begrippe "verantwoordelikheid", "waarheid" en "balans" asof dit absolute waardes is en nie hulle s'n nie. Die "teen"-argumente het juis ander sienings hiervan.
3. Op die verwarrende siening van "teks" en "konteks" is reeds gewys. Wanneer die "grens"

tussen teks en konteks verdwyn - soos inderdaad by Magersfontein, o Magersfontein! gebeur - verval die hele argument.

4. Die verwysing na lesers wat nie altyd "die volle essensie van die werk verstaan nie", berus waarskynlik op die verouderde New Criticism-filosofie dat net 'n letterkundige 'n teks kan verstaan en ander lesers nie. Magersfontein, o Magersfontein! se lesers sluit ook baie ander intelligente lesers in.

5.2.2 Resepsie deur resipiënt - Dr. K. Vorster

INSTITUUT VIR EIETDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr.		
0	2	8
K	N	1

Datum				

Onderwerp nr.		
0		
K	N	

Dokument nr.				
0				

DIE TRANSVALER Jg..... Nr..... P 6 Datum - 2 DEC 1977

Sensuur: dr. Koot kap kritici

AMANDA BOTHA

KAAPSTAD As die letterkundige kritici jare gelede hul plig gedoen het, was dit onnodig om sensuur in te stel.

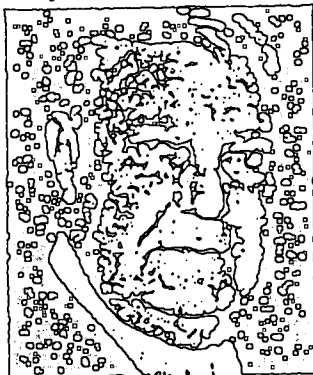
Hulle het nie die etiese en Christelike norme of die moed gehad nie om toekomstige skrywers te laat verstaan „dat die vieslike en morsige, 'n diskwalifikasie vir kuns is. Geestesgehalte' skep nie en duld nie septiese kuns nie.”

Só skryf dr. Koot Vorster, gewese moderator van die NG Kerk en tans aktuaris van die Breë Moderatuur van die Algemene Sinode, oor die verbod op Etienne Leroux se bekroonde werk *Magersfontein*. O *Magersfontein*! wat verlede week verbied is.

In 'n brief aan 'n Afrikaanse dagblad gister, sê dr. Vorster dat letterkundige woorde nie die allergrootste saak op sigself is nie. Dit is wel belangrik, maar dit is nie groter as die etiese en religieuse en ander woorde nie.

Met die aksie teen *Magersfontein*, o *Magersfontein*! bedank hy ook die Minister van Binnelandse sake, dr. Connie Mulder, en die Appèlraad dat „hulle stol skoongemaak het”.

„As die kuns weer om hom aan die sedelike, die godsdienstige en die baie ander name ele aan 'n beskaafde volk met selfgating te onderwerp, word dit dekadent, walglik en septies. As die naam van God en Christus só misbruik word, soos in *Magersfontein*, word dit godslastering, vuil woorde en vieslike beskrywings besoedel 'n mooi monument in ons volksgeskiedenis.

DR. KOOT VORSTER

„En as 'n letterkundige nie 'n roman of satire of wat ook al kan skryf sonder hierdie morsige dinge nie, is sy volk voorwaar of arm of beledig, of is hy geen kunstenaar nie.”

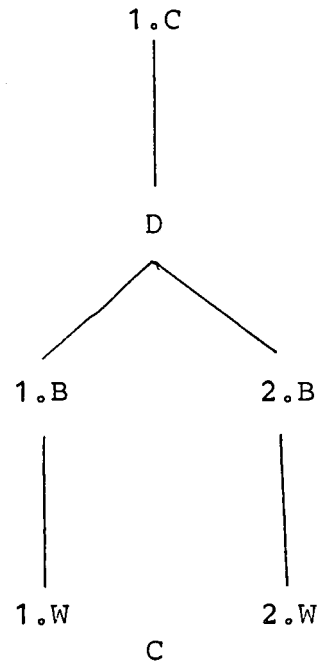
Hy sê dat die „weersinwekkende” dit is dat 'n boek wat deur letterkundiges en kunstcritici hoog aangeslaan is, weens sy luster sy vieslikheid en walglikheid verbied is. Dit is lankal tyd dat elke verantwoordelike Afrikaaner hom moes afvra wat aan die gebeur is.

„En as die verbod op *Magersfontein*, o *Magersfontein*! sal meehelp dat letterkundiges eerlik besin, voel ek byna ek kan die verskyning van die boek vergewe,” skryf dr. Vorster.

Hy sê dat as die letterkundiges lankal hul plig gedoen het, sou dit onnodig gewees het dat sensuur ingestel moes word of dat iets soos die verbod op die Leroux-werk 'n werklikheid sou word.

5.2.2.1 Toepassing van Toulmin-model

- 1.C Letterkundige waarde (is) nie die allergrootste saak op sigself nie.
- 1.D Dit is wel belangrik, maar dit is nie groter as die religieuse en etiese en ander waardes nie.
- 1.B Hierdie norme is eie aan 'n beskaafde volk wat hom met selfagting daaraan onderwerp.
- 1.W As die kuns weier om hom aan die sedelike, die godsdienstige en die baie ander norme te onderwerp, word dit dekadent, walglik en septies.
- 2.B Vuil woorde en vieslike beskrywings besoedel 'n mooi monument in ons volksgeskiedenis.
- 2.W As die naam van God en Christus só misbruik word, soos in Magersfontein, o Magersfontein!, word dit godslasterlik.
- C En as 'n letterkundige nie 'n roman of satire of wat ook al kan skryf sonder hierdie morsige dinge nie, is sy volk voorwaar of arm of beledig, of is hy geen kunstenaar nie.

5.2.2.2 Skematiese voorstelling van toepassing5.2.2.3 Interpretasie

Die "argument" in hierdie geval word na aanleiding van die volgende CLAIM gevoer: "letterkundige waarde (is) nie die allergrootste saak op sigself nie". Om hierdie CLAIM te staaf, word gesê dat "letterkundige waarde wel belangrik is", maar "dit is nie groter as die religieuse en etiese en ander waardes nie". Genoemde CLAIM en DATA word gesteun deur hierdie besliste feit dat hierdie "norms eie is aan 'n beskaafde volk". Die resipiënt lei hieruit af dat "as die kuns weier om hom aan hierdie norms te onderwerp, word dit dekadent, walglik en septies."

Dié argument lei nie dat wanneer 'n literêre werk literêre waarde hoog aanslaan, hierdie werk noodwendig dekadent, walglik en septies is nie.

Met ander woorde - die resipiënt wil nie beweer dat Magersfontein, o Magersfontein! dekadent is net omdat dit literêr hoog aangeslaan word nie. Hy meen egter dat 'n letterkundige werk nie net letterkundig van aard beoordeel moet word nie - daar is ook ander norms wat geld.

Die resipiënt roer in hierdie "argument" 'n belangrike saak aan, naamlik dat 'n literêre teks, as kunswerk en wanneer dit geïnterpreteer/gekritiseer word, hom nie totaal kan losmaak van die "religieuse, etiese en ander waardes" nie en dat "vuil woorde en vieslike beskrywings" nie margoedsmoeds oor die boeg van literêre waarde gegooi kan word nie.

Hy kom dus ook by 'n belangrike vraag uit: wat is letterkunde? In watter behoeftes van die leser moet dit voldoen? Of hy 'n antwoord hierop gaan kry, is natuurlik 'n ope vraag, maar wat onwrikbaar bly vasstaan, is: wat meet letterkundige waarde? Dié wetenskaplike ondersoek kan hierdie vrae nie beantwoord nie, net beskryf: dit is 'n diskriptiewe, nie 'n normatiewe wetenskap nie. Die kritiek en interpretasie lê op die vlak van deelname aan 'n literatuursisteem, nie die beskrywing daarvan nie.

Wat hier wesenlik ter sake is, is die verskille in siening tussen

byvoorbeeld die Minderheidsverslag en dr. Vorster. Hierdie verskille kan teruggevoer word na ideologiese- en waarde-raamwerke. Die hele ding gaan oor prosesse op die aksiologiese vlak - die vlak van waardesisteme. In hierdie resepsie word 'n aantal terminale (lewens-) waardes baie duidelik uitgespel en baie hoog op 'n hiërargie geplaas. Daarom die CLAIM: "Letterkundige waarde (is) nie die allergrootste saak op sigself nie."

5.2.3 Resepsie deur resipiënt - P.B. d.w. Kriel

INSTITUUT VIR EIETJDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr.		
0	0	4
K	N	3

Datum					

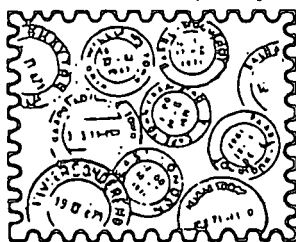
Onderwerp nr.		
0		
K	N	

Dokument nr.					
0					

DIE BURGER

Jg. 63 Nr. P 16 Datum 3 DEC 1977

WOORDE

MENINGS
VAN ONS
LESERS

WAAR IS DIE MOOI OMSKRYWINGE?

P.R.d.W. Kriel, Jansens-
laan 46, Table View, skryf:

Dit blyk dat Dwarsdeur
Gelees (D.B. 28 November)
met sy stelling dat net een
swak plek in die boek
Magersfontein, O Magersfon-
tein! is, te kenne gee dat
hy nog nie gehoor het van
die vlieg in die salp nie. 'n
Mens kan bly wees as die
vlieg dadelik aangetref word
wanneer die deksel gelig word
en nie onder in die salp
nie, want dan is die kwaad
al heeltemal versprei.

Dis tog interessant en eint-
lik vreeswekkend om te sien
en te beleef hoe die demokra-
sie en die beskawing hulselt
aan die vernietig is. Ons ge-
leerde letterkundiges kan

blykbaar nie meer hul „kul-
tuurtaak“ en opbouing van
die mens volbring sonder om
die vulgêre in te span nie.
Waar is dan die mooi omskry-
winge wat die volle gebruik
van die Afrikaanse taal in-
span om die leser se gedagtes
te prikkel en te ontwikkel?
Of moet ons maar vol-
staan met prentboeke, want
dan hoef ons verstand nie
die woorde te interpreteer
nie?

VERKWYN

Hoe verkwyn die demokra-
sie tog in die teëstribbeling
teen die meerderheidsbesluit.
Ons stig 'n organisasie om
ons sake te behartig en spring
dan van die trein af sodra
die koers teen ons eie belange
indruis — so kan ons almal
wys dat ons individueel die
mag in ons hande wil hê
wanneer dit in eie belang is.

Ek is seker Etienne Leroux
is in staat tot werklik verry-
kende werk en wil hom en
sy genote daarvan verseker
dat ek lief is nie werke sal
aanskaf wat as onklaar
bestempel is nie — al sou
die verbod daarop opgehef
word. Maar, nou ja, dan is
ek ook weer onder dié wat
nie saam met die groot trop
hardloop nie.

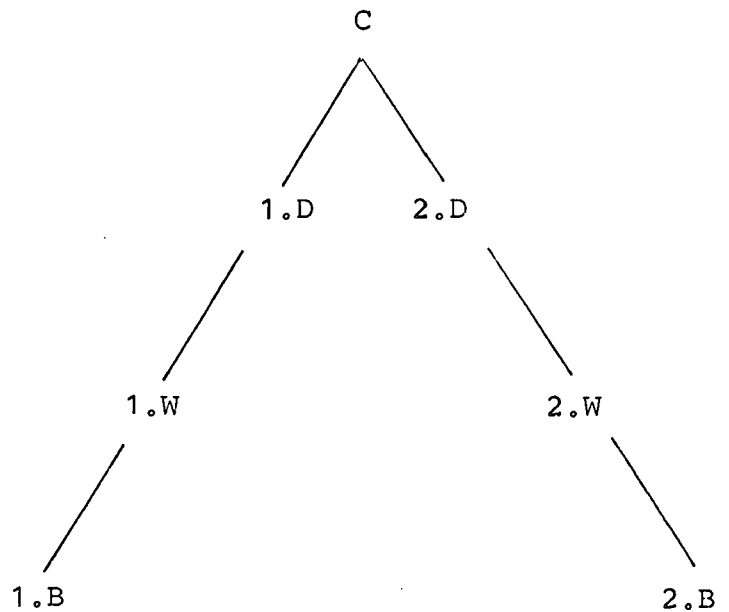
5.2.3.1 Toepassing van Toulmin-model

- C Dis tog interessant en eintlik vreeswekkend om te sien en te beleef hoe die demokrasie en die beskawing hulself aan die vernietig is.
- 1.D Hoe verkwyn die demokrasie tog in die teëstribbeling teen die meerderheidsbesluit.
- 1.W Ons stig 'n organisasie om ons sake te behartig en spring dan van die trein af sodra die koers teen ons eie belange indruis.
- 1.B Ons kan só almal wys dat ons individueel die mag in ons hande wil hê wanneer dit in eie belang is.
- C Dus demokrasie is homself aar die vernietig.
- 2.D Ons geleerde letterkundiges kan blykbaar nie meer hul 'kultuur-taak' en opbouing van die mens volbring sonder om die vulgêre in te span nie.
- 2.W Waar is dan die mooi omskrywinge wat die volle gebruik van die Afrikaanse taal inspan om die leser se gedagtes te prikkel en te ontwikkel?

2.B Moet ons maar volstaan met prenteboeke, want dan hoef ons verstand nie die woorde te interpreteer nie?

C Dus die beskawing is homself aan die vernietig.

5.2.3.2 Skematiese voorstelling van toepassing

5.2.3.3 Interpretasie

In hierdie "argumentasie", wil die resipiënt skynbaar twee sake aanraak, naamlik dat die meerderheid (hy sê nie wie hulle is nie) deur die minderheid (wie se identiteit ook onbekend is) oorheers word, en tweedens dat daar by hom 'n soeke is na "mooi omskrywings wat die volle gebruik van die Afrikaanse taal inspan."

Met sy eerste standpunt meen die resipiënt skynbaar dat die minderheidsgroep nie die breër- of meerderheidsgroep se siening in aanmerking neem nie. Hy dui egter nie aan van watter siening hier gepraat word nie - 'n mens kan aflei dat hier bedoel word die siening dat Magersfontein, o Magersfontein! verban moet word en bly. Sou dít die geval wees, gee hy ook geen aanduiding hoekom hierdie meerderheidsgroep hierdie mening toegedaan is nie.

In die tweede "argument" stel hy dit as taak van die letterkundiges dat hulle hul "kultuurtaak" moet volbring deur "mooi omskrywinge" te gebruik en nie deur die vulgêre in te span nie, en dit wil lyk asof dit hier verband hou met die afleiding wat by die eerste standpunt gemaak is, naamlik dat Magersfontein, o Magersfontein! verban moet bly omdat dit nie "mooi omskrywinge" bevat nie.

Die feit bly egter staan dat die resipiënt nie duidelik aandui wat hy werklik wil sê nie. Hy neem hier 'n standpunt in in die diskoers wat op die verbanning gevolg het. Hy wys selfs terug en antisipeer die ontbanning, maar alles bly onduidelik.

5.2.4 Resepsie deur resipiënt - Prof. J. Heyns

INSTITUUT VIR EIETDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publisering nr.
0 1 5 9

Datum
2010.3.10.17.01.31.7

Onderwerp nr.
1 0

Dokument nr.
1 1 1 1

OGGENDBLAD

Jg. 8 Nr. 2307 P. 16 Dat.

27 MAR 19

Sensuur nie nou heeltemal afgeskaf

VERWARRING by gelowiges ná die opheffing van die vroeëre verbod op Leroux se Magersfontein, O Magersfontein, kan baie maklik ontstaan.

Trouens, toe die Akademie vir Wetenskap en Kuns die boek verlede jaar bekroon het, terwyl dit nog deur die Appèlraad verbode was, het reeds onsekerheid by baie van ons mense gespoel. Word hier dan nou, in g. ra., met twee maatstawwe gemeet?

Is die Akademie so verlig, en so immoreel, het ander toegevoeg, teenoor die Appèlraad wat gelukkig nog wal gooi teen die stroom van onwelkome rioolliteratuur? Nou het ook die Appèlraad sy weerstand prygegee, en wat gaan nou van ons word?

Ek dink nie ons hoef dié soort fatalistiese houding in te neem nie. Sensuur is nie afgeskaf nie. En lede van die Appèlraad het nie ewe skielik hulle godsdienstige oortuiging prygegee nie. Só oppervlakkig sit hulle goddiens ook nie.

Die opheffing van die verbod hoef ook nie te beteken dat die boek nou skoongesprek is van dinge wat daarin aanstoot gee nie. Deur die nuwe element van

DIE CHRISTEN EN DIE LEWE

PROF. JOHAN HEYNS

die waarskynlike leser nou in berekening te bring — wat vroeër nie gedoen is nie — het die Appèlraad deur die opheffing van die verbod gesê: Die persoon wat dit sal lees, sal nie daaraan aanstoot neem nie.

Die waarskynlike leser is met ander woorde iemand wat so 'n aanvoeling het of so opgelei is in die wetenskap van die letterkunde dat by dinge in hulle verband sal kan sien en nie daardeur aanstoot sal neem nie.

Dis die mens wat nie opgelei is nie, die mens wat nie weet hoe om sulke boeke te lees en te verstaan, wat daardeur aanstoot sal neem. Dit is dié mens wat maklik al die lelike woorde onthaal en daarvan 'n lysie sal maak.

Desperanteit by die publiek en ongelooft in die werk wat die Appèlraad doen, hoef daar nie te wees nie. Maar ewe min kan daar by die skrywers nou die hoop ontvlam dat alle verbanne werke ewe skielik vrygestel sal word, en die eise gestel

word dat die poorte vir alle buitelandse boeke oopgegooi moet word.

As dit by hulle opkom, lees hulle die jongste optrede van die Appèlraad totaál verkeerd.

Net so min kan skrywers nou aangemoedig voel om maar te laat gaan en te skrywe net soos hulle voel. Dié opheffing is nie die groen lig vir die onbetaamlike, die onwelveglike en die Godslasterlike in die Afrikaanse literatuur nie.

Steeds staan die skrywer onder dieselfde verpligting tot innerlike dissipline en gehoorsaamheid aan die norme vir die kuns wat daarvan ook sedelik-godsdiensdig 'n aanvaarbare en waarlik groot werk maak. Ek dink dit moet tog duidelik gestel word: Die opheffing van die verbod op dié boek, is nie die opheffing van die Christelike beoordeling van 'n boek in die toekoms nie.

Publikasie nr.
0 11 5 9

Datum
1901 13 12 17 01 8 17

Onderwerp nr.
1 0

Dokument nr.
1 1 1 1

27 MAR 1901

OGGENDBLAD

Jg. 2 Nr. 2307 P. 16 Dat. 27 MAR 1901

Indien dit wel dié betekenis het, is dit vandag 'n kwade dag.

Ek meen ook dat 'n mens sou kon sê: Indien Magersfontein nie 'n werk was van die literêre gehalte wat dit wel is nie — en waardeur dit vir homself 'n groep ingewyde en kundige lesers geslekteer het nie — maar sê: "maar, 'n sagteband, 'n best seller" wat deur elke man op straat, of elke besoeker aan die kafeerak, gelees sou word, en daarin het presies dieselfde gestaan as wat nou in Magersfontein staan, dan sou die boek beslis verban gewees het.

Maar nou die posisie van die kerk. Het die kerk se mening nou ook skielik verander? Natuurlik nie. Die kerk se mening is nie afhanklik van wat die Appèlraad doen nie, ewe min is dit afhanklik van wat die Akademie doen. Ten minste, dit behoort nie daarvan afhanklik te wees nie.

Die kerk laat sy standpunt bepaal deur die Skrif, en die Skrif sê nog altyd: Jy moet die Naam van die Here roep. God nie ydellik gebruik nie en: Jy mag nie egbreuk pleeg nie. Die norme het nie verander nie. En sal ook nooit verander nie. En daarom bly die kerk dit steeds verkondig: ander instel-

linge in die samelewing ook al doen of sê, of nie doen en nie sê nie.

Die kerk mag sy profetiese taak nooit versaak nie. Of ander daarna luister of nie, die kerk sal moet praat. Want 'n swygende kerk is nie meer 'n kerk nie. En 'n kerk wat ander instellinge agterna praat, is net so min 'n kerk.

Maar as die kerk praat, dan moet hy kerklik praat — nie minder sê as waartoe hy in staat is nie, maar ook nie meer sê as waartoe hy opdrag ontvang het. Die noodsaaklikheid van die kerk se spreke staan vas, maar net so van staan die

As kundige mense nou kom en sê die boek is 'n satire, en 'n satire as literêre soort fokus op die onbetaamlike en die onweloweglike maar wel só dat die leser kan skrik vir die beeld van die dekadensie van die gemeenskap wat uitgebeeld word, dan sal die kerk dit moet aanvaar, want die kerk het geen middele om daardie toets aan te lê nie. Dit lê met ander woorde buite sy bevoegdheid.

Aan die ander kant het die kerk, en elke gelowige die volste reg om te sê: Ook in 'n satire mag die Naam van die Here nie ydellik gebruik word nie, sy hoogheilige majesteit mag nie geskend word nie, en die onweloweglike en lelike mag nie verheerlik word nie.

Want of ons gewone lesers dit nou verstaan of nie verstaan nie, die eer van die Here en sy Woord is in die spel, en Hy verstaan dit wel, en Hy sal ter gelegenertyd sy oordeel oor ons uitspreek as ons nie met groot ywer gewaak het vir sy eer nie.

'n Verslapping van beoordeling vanuit Christelike norme mag nie intree nie. Maar ewe-eens moet geregtigheid geskied ten opsigte van die groot verskil in die leserspubliek.

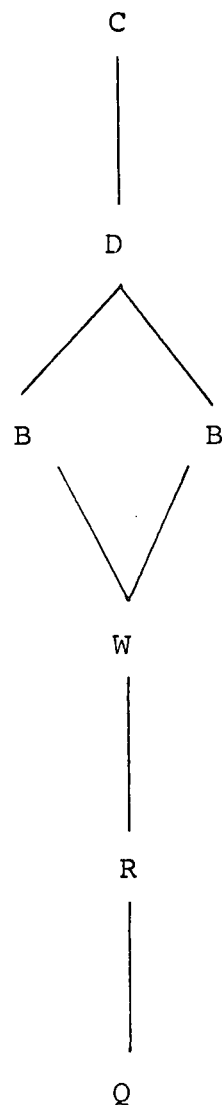
En tog mag versagende omstandighede ook weer nie só ver gerek word dat dinge deurgelaat word, wat voor die aangesig van die Here 'n gruwel mag wees nie. As daar érens wysheid nodig is, dan seker op dié gebied.

5.2.4.1 Toepassing van die Toulmin-model:

- C Die opheffing van die verbod is nie die groen lig vir die onbetaamlike, die onweloweglike en die godslasterlike in die Afrikaanse literatuur nie.
- D Die skrywer staan steeds onder dieselfde verpligting tot innerlike dissipline en gehoorsaamheid aan die norme vir die kuns wat daarvan ook sedelik-godsdiensdig 'n aanvaarbare en waarlik groot werk maak.
- B Die opheffing is nie die opheffing van die Christelike beoordeling van 'n boek in die toekoms nie.
- W As kundige mense sê die boek is 'n satire en 'n satire as literêre soort, fokus op die onbetaamlike en die onweloweglike, maar wel só dat die leser kan skrik vir die beeld van die dekadensie van die gemeenskap wat uitgebeeld word, dan sal die Kerk dit moet aanvaar, want die Kerk het geen middele om daardie toets aan te lê nie.
- B As die Kerk praat, moet hy kerklik praat - nie minder sê as waartoe hy in staat is nie, maar ook nie meer sê as waartoe hy opdrag ontvang het nie.

- R Die Kerk laat sy standpunt bepaal deur die Skrif en dit verander nooit.
- Q 'n Verslapping van beoordeling vanuit Christelike norms mag nie intree nie, maar ewe-eens moet geregtigheid geskied.

5.2.4.2 Skematiese voorstelling van toepassing

5.2.4.3 Interpretasie

Wat die resipiënt in hierdie argumentasie laat blyk, is: "Die opheffing van die verbod is nie die groen lig vir die onbetaamlike, onwelvoeglike en die godslasterlike in die Afrikaanse literatuur nie." Dit beteken dat 'n literêre werk hom nie kan losmaak van die Christelike beoordeling nie. Balans moet altyd gesoek word. Net soos die kuns hom nie kan wegdraai van die Christelike norme nie, net só mag die Kerk nie oor sy grense, soos deur die Skrif bepaal, beweeg nie, byvoorbeeld die Kerk mag hom uitspreek oor godslastering, want dis skriftuurlik verantwoordbaar, maar nêrens in die Skrif word aangedui wat 'n satire is nie en daarom moet die Kerk berus by wat die kuns bepaal ten opsigte van die eienskappe van 'n satire.

Wanneer na hierdie "argument" gekyk word, kry 'n mens die indruk van volledigheid - die resipiënt ondersteun selfs sy standpunt, naamlik: "die opheffing van die verbod is nie die groen lig vir die onbetaamlike ... " met 'n REBUTTAL: "die Kerk laat sy standpunt bepaal deur die Skrif en dit verander nooit" en gaan nog verder en versterk dit met 'n QUALIFIER: "'n verslapping van beoordeling vanuit Christelike norme mag nie intree nie, maar ewe-eens moet geregtigheid geskied".

'n Mens sou nou kon vra: watter doel dien 'n REBUTTAL en QUALIFIER nou eintlik? Die antwoord lê daarin dat hierdie "argument" nou afgebaken is vir teen-argumente, want die resipiënt bevestig die CLAIM - dat "die opheffing van die verbod nie die groen lig vir die onbetaamlike ..." is nie, met die standpunt dat die Kerk se grense deur die Skrif bepaal word en die Skrif is ewig. Verder maak hy seker dat niemand hom nog kan "aanval" oor sy CLAIM nie, deur te sê dat 'n mens vanuit Christelike norme moet beoordeel, maar dat geregtigheid moet geskied.

Die groot probleem hier is dat die QUALIFIER 'n mens by die vraag kan bring: hoe moet 'n mens Christelike norme toepas sodat geregtigheid geskied? Wat is geregtigheid ten opsigte van die aspekte wat hier na vore getree het?

Omdat die Christelike norme nie uitgespel word nie, en daar ook nie gesê word wat met geregtigheid (by die toepassing van die Wet/ten opsigte van die kuns?) bedoel word nie, skram die "argumenteerder" weg van 'n konflik tussen opponerende waarde- raamwerke. Dit lyk of hy argumenteer: nie òf òf nie, maar èn ... èn. Daarmee laat hy die "argumente" oop vir verdere ondersoek, bevraagtekening

en inkleding deur die leser. Volgens Jan Senekal ('n Leesstrategie - ongepubliseerde manuskrip, 1984) is hierdie siening en wyse van argumentering verkieslik bo 'n ideologiese (of waarde-) konflikmodel: dit verreken syns insiens die meerkantigheid, die teenstrydigheid en die onvoltooidheid wat in enige soeke na die waarheid lê.

5.2.5 Resepsie deur resipiënt - Prof. W.S.H. du Randt

INSTITUUT VIR EIETDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr. 011617	Datum 8.0.0.3.3.1.0.9.1	Onderwerp nr. 11	Dokument nr. 11
-----------------------------	----------------------------	------------------------	-----------------------

DIE OOSTERLIG Jg. 43 Nr. 6 P. 6 Dat. 31 MAR 1980

Onvolmaakte instrument maar noodsaaklik

DIE nuus dat die verbod van die Publikasieraad op Etienne le Roux se bekende Magersfontein, O. A. "ersfontein" opgehef is, bring onwillekeurig die vraag na vore: Dien 'n instelling soos die Publikasieraad — selfs wanneer die besluitneemingsproses oorwegend deur vakkundiges bepaal word — hoegenaamd in 'n demokrasie in die algemeen, en S.A. in die besonder, 'n doel?

Omdat die vraag kortliks beantwoord word, wil ek my vakkundige standpunt boekstaaf dat Leroux se werk literêr in die lig van die gepolitisêerde omstandigheid m.i. oorskakel is

sin van enige sensuur, rekening moet hou met die feit dat die opdrag van die politikus en die poëet — soos die antieke "debat" tussen Plato en Aristoteles al laat blyk — fundamenteel verskil.

Kortom: dit is moontlik om die skeppende bydrae van 'n kernfisikus met die hoogste wetenskaplike toekennings te bekroon, maar die resultate terselfdertyd in belang van die mens-

moontlik kon wees om vanuit die romanfelle o regstreekse en onregstreekse verband met die Suid-Afrikaanse maatskaplike situasie te lê.

Ek noem hier slegs twee voorbeelde:

(1) "Revolusie dan?" vra Dawid.

"Hoe anders? Julle sal ons tog nooit iets gee wat julle sal benadeel nie, regte wat julle mag en rykdom aantast nie. Julle wil met alle geweld die etatus quo behou, en hoe sal ons anders iets verkry, hoe kon die Franse dit verkry, as met gewere en pieke, met sekeis en gaffels en sasse, en guillotine op die markplein as dit daarop neerkom? Is daar 'n ander manier om iets tot stand te bring?"

(2) "Wat maak meer saak as jou menslike waardigheid? Ek dink jy het nie net die reg om aan te dring op die erkenning van daardie waardigheid nie, maar die verpligting daartoe, met alle geoorloofde middele."

"En s'n jy dat dié middele geoorloof is?"

"Ja, in 'n regverdige saak, soos ons s'n regverdige is."

"'n Bloedbad oooo Frankryk..."

"Waarskynlik sal coersie; maar as dit daartoe lei, behoort dit jou nie te verbaas nie. Hoe lank moes ons mense daa nle in stilte verduur ale en hul bitterheid opkrop? Ek dink dit sou jou verbaas, David, as jy kon besef hoe julle gehaat word."

"En ons ale mense is besig hiermee — om wapens weg te steek, om voorbereidings te tref; jy ommee self plaas..."

(Dor die vraag in welke verband die heilings van die Publikasieraad gesien moet word, skryf prof. W. S. H. DU RANDT, hoogleraar in Afrikaans en Nederlands aan die Universiteit van Port Elizabeth, dat literêre norme ale al wat die samelewing in ag kom neem nie.)

word. In vergelyking die visionêre diepte en profetiese allegoriese inslag van werke soos Sewe dae by die Silbersteins of 'n Een vir Azazel, toon Leroux se proza sedert iets die neiging tot 'n "dekadente" intellektualisme en selfs einisme.

Opdrag verskil

Om E. M. Forster se ou norme te gebruik: Magersfontein ... steek vas in dit wat Forster "fantasie" sou noem; van 'n profetiese betrokkenheid by en piëteit vir die lewe self — 'n veelkantige kyk op die menslike omatandigheid van goed en kwaad, verwonding en verwondering — gee die werk m.i. nie voldoende blyke nie.

Maar dan wil ek dit onduubelsinnig stel dat ek die verbod hoegenaamd nie son verdedig nie.

Ek het elders die standpunt gestel en ek wil dit hier herhaal, dat 'n literêre en maatskaplike beoordeling van die kunswerk die vraag na die doel en

dom te verbied. Daarin is vir my geen teenstrydigheid nie.

Die argument dat enige vorm van beheer dus uitsluitlik op pornografie toegespits moet word, hou in die lig van die voorafgaande argumente nie steek nie. Om 'n konkrete voorbeeld te neem: kom ons veronderstel dat Karel Schoeman se roman By Fakkellig — wat tans deur Kleurlingonderwys voorgeskryf is vir hulle st. D-leerlinge — vir sommige lesers dié soort "betrokkenheid" propageer wat in die werk self soos volg by monde van een van die karakters gestel word: "Gee jy hom gevaarlike boeke om te lees, Séamas?"

"Verderlike boeke, opvoedende boeke! Deur h'm dring ek die vesting van die teenstander binne!"

Sonder om die roman binne die betekenisverband van Schoeman se "Suid-Afrikaanse romans" met hulle "aktuele" bondskap te plaas, sou dit

INSTITUUT VIR EIETYDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr.
011607

Datum
8.10.33.10.91

Onderwerp nr.
10

Dokumen: nr.
1111

DIE OOSTERLIG

Jg. 43 Nr. P. 6 Dat. 31 MAR 19

„Die saak is reeds beter
heplan as wat jy miskien
dink — dit is georganiseer
op landwyse basis, en ek
is bloot maar 'n okakel
in die ketting. Ons wag
net, die hele land wag,
dat die geskikte oomblik
moet aanbreek.”

Nou wil ek dit ondubbel-
sinig stel dat ek nie hier
'n peldoot lewer vtr 'n
verbod op Karel Schoeman
se roman nie. Maar: ek
dat ek benewens my
... as 'n literator, wat

om met die artistieke
stake en waarde van
die roman moet bemoel-
laarby ook 'n nog belang-
riker verantwoordelikeit
noet nakom om die breër
kultuur en die maatskap-
like bestel waarin ek glo,
e... verdedig teen enige
nootlike ideologiese of an-
ker ondermyning — en ek
maak hier 'n algemene
stelling wat nie op By-
skakel van toepassing
gemaak moet word nie.

Daarom sou die ower-
heid met die grootste
verantwoordelikeit moet
ek op die politieke gevol-
ge wat 'n kunswerk vir 'n
komplekse samelewing
soos Suid-Afrika inhou.

Verhewe roeping

die ander kant het
die kritikus 'n verhewe roe-
ping: Die kritikus speel
die rol van die Barmhar-
tige Samaritaan wat die
verwonding van die ont-
lekkers van die „hoër,
kouer paaie” met die self-
voldaanheid van die
reisigers - na - nérens en
die behoudende burgers
van die gebaande weë
moet versoen.

Deur hierdie wildernis
moet die kritikus van ons
tyd en verder sy weg vind:
'n kronkelpad vol slaggate
en landmyne. Met slegs
die woord as kompas en
hoof moet hy die kuns
na verruklike openbaring
van die onpeilbare won-
der van God tot verlos-
sing bring. Só sal hy die
wonder van die woord:
moesaam, nederig, maar
vol verwondering, durt
deurgrond.

In hierdie taak kon
nog 'n Publikasieraad, nog
'n Buro vir Staatseilig-
heid hom help. In hierdie
taak staan hy alleen: as
Christen, Afrikaner en
kritikus: mens - alleen
voor sy gemeenskap, sy
gewete en God.

En dan met die nede-
rige wete dat sy oordele
en vooroordele, vanuit die
beperkings van sy eie
skugtere menslikheid,
noodwendig 'n Voorlopige
karakter sal moet dra.
Kortom, die Literêre Ver-
hoor sal onvermydelik
slegs kan uitloop op die
frustrasie, maar ook die
vreugde, van 'n Voorlopi-
ge Vonnis.

In dié lig gesien, glo
ons, het ons met die Pu-
blikasieraad 'n onvol-
maakte instrument maar
nietemin 'n instrument
wat in 'n tyd van ideolo-
giese verwarring en aan-
slae onmisbaar sal bly.

5.2.5.1 Toepassing van Toulmin-model:

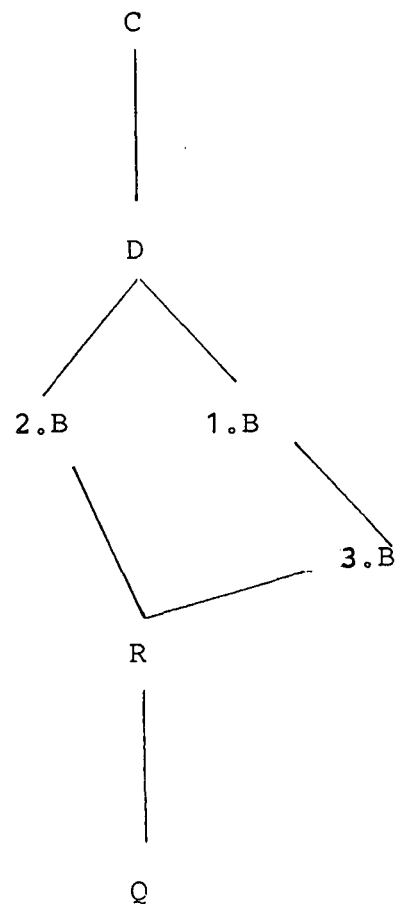
- C Die Publikasieraad is 'n onvolmaakte, maar in die tyd van ideologiese verwarring en aanslae, 'n onmisbare instrument.
 - D In die literêre en maatskaplike beoordeling van die kunswerk, moet in die vraag na die doel en sin van enige sensuur, rekening gehou word met die feit dat die opdrag van die politikus en die poëet fundamenteel verskil.
- 2.B Die owerheid moet met die grootste verantwoordelikheid let op die politieke gevolge wat 'n kunswerk vir 'n komplekse samelewing soos Suid-Afrika inhou.
- 1.B Die literator wat hom met die artistieke betekenis en waarde van die roman moet bemoei, moet daarby ook 'n nog belangriker verantwoordelikheid naskom om die breër kultuur en die maatskaplike bestel waarin hy glo, te verdedig teen enige moontlike ideologiese of ander ondermyning.
- 3.B 'n Kritikus het dus 'n verhewe roeping: die kritikus speel die rol van die Barmhartige Samaritaan wat die verwonding van die ontdekkers van die

"hoër kouer paaie" met die selfvoldaanheid van die reisi-
gers-na-nêrens en die behoudende
burgers van die gebaande weë
moet versoen.

R Met slegs die woord as kompas
en kaart, moet hy die kuns as
verruklike openbaring van die
onpeilbare wonder van God tot
verlossing bring.

Q Die literêre verhoor sal onver-
mydelik slegs kan uitloop op
die frustrasie, maar ook die
vreugde, van 'n Voorlopige
Vonnis.

5.2.5.2 Skematiese voorstelling van toepassing

5.2.5.3 Interpretasie

Die CLAIM wat in hierdie "argument" gemaak word, is dat "die Publikasieraad 'n onvolmaakte, maar in die tyd van ideologiese verwarring en aanslae, 'n onmisbare instrument is."

Dit wil lyk asof die taak van die Publikasieraad hier vergelyk word met dié van 'n kritikus, naamlik om "bemoeid te wees" met die literêre werk en om "die breër kultuur en maatskaplike bestel te verdedig teen enige moontlike ideologiese of ander ondermyninge."

Die probleem met hierdie "argument" is eerstens dat waar die Publikasieraad net soos die kritikus blykbaar maar net kan eindig met 'n "voorlopige vonnis", dit 'n mens nie veel nader bring aan 'n oplossing nie.

Weliswaar word hier twee aspekte van die saak teen mekaar gestel: die misbaarheid/onmisbaarheid van die Publikasieraad, en die funksie of taak van die kritiek in vergelyking met die Publikasieraad. Die "argumenteerder" voer drie BACKINGS in: die owerheid, die literator en die kritikus. Elkeen

het 'n "verantwoordelikheid" ten opsigte van die literêre en maatskaplike beoordeling van die kunswerk. Hierdie verantwoordelikheid asook die "literêre en maatskaplike beoordeling" se kriteria word nie uitgespel nie. Die CLAIM word dus nie "argumentasie"-teoreties aanvaarbaar gemaak nie, daar word nie "geargumenteer" nie. Maar ook hier is die saak op vir 'n soeke na verdere inligting.

Wat verblydend is in hierdie dokument is die regstreekse verwysing na ideologie en die woorde "waarin hy glo". Ofskoon slegs verwysings, word hier rekening gehou met verskille in ideologieë en waarde-raamwerke. Om 'n CLAIM, dat die Publikasieraad "in 'n tyd van ideologiese verwarring en aanslae 'n onmisbare instrument is", aanvaarbaar te maak en werklik te laat slaag, sal hierdie "ideologiese verwarring en aanslae" uitgespel moet word - juis hier waar dit na 'n botsing tussen ideologiese opvattings teruggevoer kan word.

INSTITUUT VIR ELETYDSE GESKIEDENIS

(U.O.V.S.)

Publi- kasie nr.	Datum	Onder- werp nr.	Dokument nr.	Mikrofoto nr.
0 2 6		0		F

Sunday Tribune

Jg Nr

P .20

27 NOV 1977

DORDE

TODAY The literary spotlight on writers fighting the censors for the freedom to express themselves

QUOTE

By Professor Andre Brink

"This censorship system is killing the Afrikaans language. Mediocrity has become the yardstick ... the system has no place for the talented, the gifted."

AT STAKE... THE FUTURE OF AFRIKAANS

Publi- kasie nr.	Datum	Onder- werp nr.	Dokument nr.	Mikrofiche nr.
0 2 6		0		F

Sunday Tribune Jg Nr P 20 Dat 27 NOV 1977

By RODNEY HAXTON

THE BANNING this week of Etienne Leroux's satirical novel, *Magersfontein*, O Magersfontein has unleashed an unprecedented literary storm that could lead to open warfare between Afrikanerdom's top writers and the Government.

Top literary men told me that the very existence of the Afrikaans language is at stake: without powerful living literature that moves with the times a language must inevitably be threatened, they said.

Professor Andre Brink, first Afrikaans writer to feel the lash of censorship when his *Kennis Van Die Aand* was banned in 1974, said: "The banning of *Magersfontein* is one of the most incredible acts of literary immorality I've ever witnessed.

"This censorship system is killing the Afrikaans language. Mediocrity has become the yardstick — the system has no place for the talented, the gifted."

Announcing the ban on *Magersfontein* — a book that was awarded the CNA prize in April this year — the chairman of the Publications Appeal Board, Mr Justice J. H. Snyman, referred to "filthy language" appearing in it.

Brink, who has read the book, said: "There are very few four-letter words in *Magersfontein*. I've heard dominees use the same words."

Extreme puritanism

He added: "This extreme puritanism that is being thrust on us goes hand in hand with increasing totalitarianism."

Writer Jan Rabie was angry when I spoke to him: "The authorities have declared war on writers and intellectuals by banning anything that is good."

"We, the writers, have to keep the Afrikaans language alive, rich and strong; a part of the modern world — and the authorities are trying their

darnedest to kill it; these old, scared men from the hoary past."

He said the norm used by the censors in deciding what was allowed was "a scared 10-year-old girl sitting in a Sunday school class."

And he asks: "How can that be the norm for Afrikaans literature? No, this is the last straw."

Writer Bartho Smit agrees that the system of censorship can only damage the Afrikaans language and says the norms applied by the censors in literature and theatre are stricter for Afrikaans than for English.

Fact of life

"But we're not going to lie down under it," he said. "We will discuss various possibilities of fighting back when the Afrikaans Writers' Guild meets early next year."

What about the "filthy language" in *Magersfontein*?

"It is surely a fact of life now; you can pick up any of a dozen unbanned English books and find those words there," he added. "You just cannot have a sailor using the same language as a dominee."

Three members of the censorship committee have resigned in protest at the banning — Professor H. van der Merwe Scholtz, head of the University of Cape Town's Afrikaans department, his brother, University of Port Elizabeth academic Professor Marius Scholtz and writer Anna M. Louw.

Explained Louw: "This book is of high literary merit. Leroux is a thinker, not just an entertainment writer. He's also a patriot."

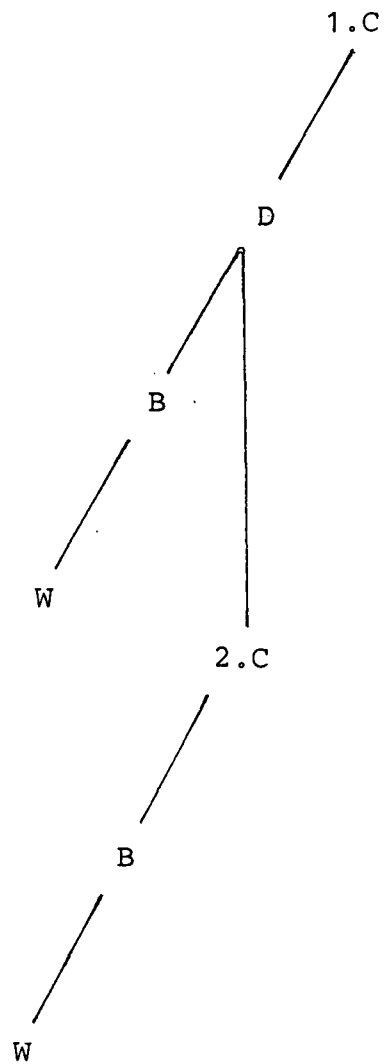
Two members of the Publications Appeal Board, Professor A. P. Grove and Mr C. D. Fuchs, disagreed with Mr Justice Snyman's decision to ban *Magersfontein*.

In a minority report they said the book would be accepted by "the reasonable, balanced person, in spite of the possibility that he might not understand it in full essence — thus it should not be banned."

5.2.6.1 Toepassing van Toulmin-model

- 1.C Sensuur is besig om die Afrikaanse taal te versmoor.
- D Die algemeen aanvaarde norme het die maatstaf geword.
- B Hierdie sisteem maak nie voorsiening vir die talentvolle en begaafde nie.
- W Die verbanning van Magersfontein, o Magersfontein! is een van die ongelooflikste dade van literêre immoraliteit.
- 2.C Daar is enkele vierletterwoorde in Magersfontein, o Magersfontein!
- B Predikante het ook al hierdie woorde gebruik.

Die uiterste vorm van suiwerheid wat op skrywers afgedwing word, gaan hand aan hand met toenemende totalitarisme.

5.2.6.2 Skematiese voorstelling van toepassing

5.2.6.3 Interpretasie

Die resipiënt se standpunt hier is eerstens dat die "sensuurstelsel die Afrikaanse taal versmoor" (CLAIM). Hy bevestig hierdie stelling deur te sê dat die algemeen aanvaarde norme die maatstaf geword het "en daarom" laat hierdie algemeen aanvaarde norme geen plek vir die talentvolle en begaafde nie."

Die "argument" wat hier gevoer word, word baie duidelik regop gehou deur die feit dat die sensuurstelsel nie plek maak vir die talentvolle skrywer nie. Hier word nie breedvoerig aangedui wat presies in die stelsel, die wat in die talentvolle skrywer versmoor nie, met ander woorde waarna 'n mens hier soek is presiesheid om te sê dat byvoorbeeld afgeroomde melkpoeier ('n aspek in die sensuurstelsel) opregte moerkoffie (die talentvolle skrywer) sleg laat smaak of iets dergliks. Die belangrikste verwysing is na "cordrewe purisme", wat 'n baie relatiewe siening is.

Verder is die probleem dat "algemene aanvaarding die maatstaf geword het" in 'n letterkundige werk. Hieruit ontstaan natuurlik vrae soos: vir wie geld literêre norme? Vir skrywer en letterkundiges alleen? Vir 'n bepaalde kerngroep lesers -

en hoe gaan 'n mens hulle klassifiseer? Sou die boek net tot 'n uitgesoekte groepie lesers beperk word, sou dit beteken dat die boek nie vrylik by boekhandelaars bekombaar is nie. Verder sou dit ook beteken dat daar baie duidelik uitgespel sal moet word, watter skrywer vir watter groep lesers skryf. Om hierdie probleem nog verder te omlin, ontstaan die vraag: aan watter norme moet 'n literêre werk voldoen om vir die publiek "aanvaarbaar" gemaak te word en/of om talentvolle en begaafde skrywers te bevredig? Wie bepaal die norme?

Die resipiënt bevestig verder dat daar wel vierletterwoorde in Magersfontein voorkom, maar meen dit kan nie te erg wees, as selfs "predikante dit al gebruik het nie."

In weerwil van hierdie "argument" kan predikante myns insiens nie as maatstaf gebruik word om die gebruik van vierletterwoorde al dan nie, te motiveer nie. Kom dit nie maar weer neer op "algemene aanvaarding", waarteen die resipiënt heftig beswaar maak nie? Is die gebruik van vierletterwoorde aanvaarbaar wanneer predikante dit dan gebruik? Dit kom dus daarop neer dat 'n predikant se lewe - sy doen en late - voorgehou word as die norm waarvolgens die lewe funksioneer.

Die resipiënt het nie 'n baie waterdigte "argument" om sy stelling aanvaarbaar te maak nie. Die DATA berus waarskynlik op 'n vermoede dat die breë publiek die werk - met aspekte soos vierletterwoorde - aanvaarbaar moet vind. Dit is egter nie die breë publiek wat die werk verban wou hê nie (daar was moontlik enkelinge), maar 'n staatsmasjien - wette en institusies! Die feite ontnem die DATA sy geloofwaardigheid. Die stelling "that the very existence of the Afrikaans language is at stake" word ook nie beredeneer nie: die DATA in hierdie geval - 'n beroep op die uitsprake van "top literary men" kan ook nie baie geloofwaardigheid dra nie: hulle is juis die mense teen wie die sensuurbestel "cpgetree" het. Anders gesien: wie wil Brink dat die verbanning van Magersfontein, o Magersfontein! die verkeerde ding was om te doen? Nie die letterkundiges nie: hulle beskou dié werk as letterkunde, wat nie ocr dieselfde kam as pornografie geskeer kan word nie. Wil hy die Publiek oorreed? Deur "algemene aanvaarding" en "mediocrity" voorop te stel, teenoor die "talented" en "gifted"....? Dié aspek van die argument kom neer op 'n eensydige hantering van dié "hoog - laag - meganisme" (Senekal, Oor die begrip "Literatuur" in die jare tagtig. 1984).

5.2.7 Resepsie deur respiënt - Regter L. Snyman

INSTITUUT VIR EIETDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr.		
0	2	8
K	N	1

Datum				

Onderwerp nr.		
0		
K	N	

Dokument nr.				
0				

22 NOV 1977

DIE TRANSVALER

In

Nr.

P

5

Datum

FWOORDE

MAGERSFONTEIN, O MAGERSFONTEIN
LETTERTKUNDE, DOG!

Leroux se boek verbied

GUS CLUVER

PRETORIA — Die publikasie en verspreiding van Etienne Leroux se *Magersfontein, O Magersfontein* is glister deur regter Lammie Snyman, voorsitter van die Appèlraad op Publikasies, verbied. Hy het die besit van die boek nie verbied nie.

Daarbenewens sal mense en inrigtings wat belangstel om *Magersfontein, O Magersfontein* van 'n letterkundige oorewegings te bekom, by die raad se direktoraat aansoek om vrystelling van Art 8 (3) van die wet kan doen. Vrystelling vir voortbrenging, verspreiding, koop en huur sal verleen kan word.

Die appèlraad bestaan uit regter Snyman, prof. J. C. W. van Rooyen, prof. A. P. Grové, genl. Gideon Joubert, mnr. Douglas Fuchs en mnr. D. P. Wilcocks. Prof. Grové en mnr. Fuchs het 'n minderheidsverslag ingedien waarin hulle nie met die beslissing van die raad om die boek te verbied, saamstem nie.

Gewone man

In sy beslissing, wat 15 folio's beslaan, sê regter Snyman die skrywer van *Magersfontein, O Magersfontein* het oormatige vieslike taal, oormatige ydelike gebruik van die Here se naam, platvloerse verwysings na ontlasting, masturbasie en die verlies van moagdelikheid, voorkoming van konsepsie deur seepspoeling, maandstonde, geslagsorgane en prostaat-moeilikhed in 'n roman wat letterkundiges hoog aanslaan, ingebou.

Hy sê die algemene gemeenskap, soos verper-

INSTITUUT VIR EIETYDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr.		
0	2	8
K	N	1

Datum					

Onderwerp nr.		
0		
K	N	

Dokument nr.					
0					

22 NOV 1977

DIE TRANSVALER

Jg. Nr.

P ... S ... Datum

WOORDE

soonlik deur die gemiddelde man, beskou die onderhawige aanwending daarvan as 'n skending van die waardigheid van die individu en 'n inmenging in sy eerbied vir seksuele privaatheid in so 'n mate dat die boek nie verdere verspreiding verdien nie en dus ongewens verklaar moet word.

Sommige letterkundiges en ook die minderheid van die Appèlraad is van mening dat as woorde kontekstueel verdedigbaar is binne die konteks van die publikasie, hulle hul aanstootlikheid verloor.

In die minderheidsverslag word gesê dit is 'n selfweerspreking om te beweer dat 'n boek van hoë letterkundige gehalte 'n hele reeks onnodige en onverantwoorde ongure elemente bevat. Hulle sê al verstaan die gemiddelde man die boek nie in sy volle essensie nie, hy dít sal aanvaar.

Taal

Regter Snyman sê die Appèlraad is daarteenoor van mening dat juis omdat hy nie die boek verstaan nie, die ongure taal die gemiddelde man voortdurend sal hinder en dat die kumulatiewe effek daarvan hom sal walg.

Die gestilpunt is of die letterkundiges se standpunt oor die toelaatbaarheid van ongure taal — hoe vieslik ook al — in 'n boek van erkende letterkundige gehalte regteens te regverdig is.

Hy sê die wet beskerm die sedes van die hele gemeenskap. Die Appèlraad verklaar uitdruklik dat volgens sy peiling van die gemeenskap se opvatting oor openbare sedes hierdie benadering van die letterkundiges strydig is met die Wet op Publikasies.

Die Appèlraad moet in gedagte hou dat — en die letterkundiges erken dit merendeels by implikasie self — die oorgrote meerderheid van die gemeenskap ongure taal sal aan-

sien as ongure taal en dit aanstootlik sal vind.

Openbare sedes is gegrond op die opvatting van die gemeenskap en nie op die beskouings van 'n besondere belangegroep nie. Die beskouings van 'n belangegroep word net as 'n faktor in ag geneem by die peiling van die gemeenskapsopvatting.

Die wetgewer se bedoeling was om hierdie breë gemeenskap te vrywaar teen stof wat onbetamelik, onwelvoeglik, of vir die openbare sedes aanstootlik of skadelik is. Die letterkundiges in die gemeen-

skap sal hierdie posisie moet aanvaar. As dít hul erns is om die boek te bekom vir sy letterkundige waarde, maak die wetvoorsiening vir die verkryging daarvan kragtens Artikel 8 (3).

Regter Snyman het gesê die feit dat Magersfontein, O Magersfontein 'n satire van hoogstaande letterkundige waarde is, was gemene saak en is deur die Appèlraad „in limine” ten gunste van die vertoëmaker aanvaar sonder om daaroor te beslis.

Die algemene mening van die letterkundiges is

dat die doel van die boek is om die dwaasheid, die grootdoenerigheid, die vertoënsug en morele verval van ons eie tyd teen die agtergrond van 'n historiese verlede te satiriseer.

Desnieteenstaande bly dít 'n kernvraag of die gemeenskap in die lig van al hierdie faktore bereid is om die wyse waarop hierdie doel bereik word, te verdra. Daar word dikwels gebruik gemaak van vieslike taal, en die ydelike gebruik van die Here se naam. Daar is ook seksuele beskrywings en verwysings na intimiteite van die geslagslewe.

Regter Snyman het hier-na beelwat voorbeelde genoem van die ongure taal wat in die boek gebruik is.

Hy het gesê die Appèlraad het ten gunste van die vertoëmaker aanvaar dat daar letterkundige regverdiging vir die gebruik van die woorde is, maar selfs ná hierdie inligting is die gemiddelde man nog gewalg.

Seks

Hy het paragrawe aangehaal wat hy gesê het onwelvoeglik is omdat dít 'n skielike hantering van seks is. Die gemiddelde man voel diep gekrenk in sy privaatheid om die morsige beskrywing te lees.

Regter Snyman het gesê adv. P. Krijnauw, wat in opdrag van die Staatsprokureur verskyn, het verwys na gedeeltes in die boek waar die verhoudings tussen wit en swart moontlik gestraand kon word. Die woord kaffer word beelwat in die betrokke aanhalings gebruik.

Die Appèlraad meen hierdie stellings is nie erg genoeg om te lei tot 'n konfrontasie nie en dat dít dus nie ongewens binne die betekenisse van die wet is nie.

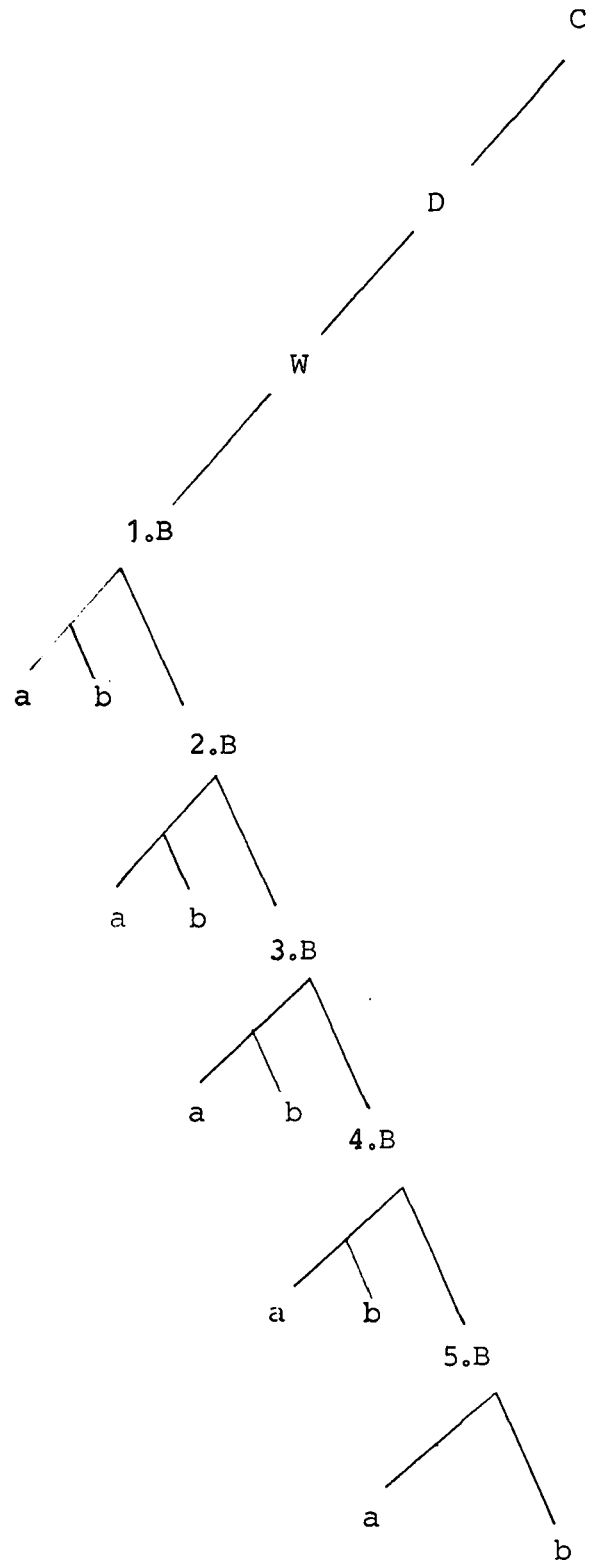
5.2.7.1 Toepassing van die Toulmin-model

- C Magersfontein, o Magersfontein! is 'n roman wat deur letterkundiges hoog aangeslaan word, maar daarin is oormatige vieslike taal, ensovoorts ingebou.
- D Die algemene gemeenskap, soos verpersoonlik deur die gemiddelde man, beskou die onderhawige aanwending daarvan as 'n skending van die waardigheid van die individu en 'n inmenging in sy eerbied vir seksuele privaatheid.
- W Omdat die boek oormatige vieslike taal bevat, en die algemene gemeenskap dit as 'n skending van sy waardigheid beskou, is die boek ongewens.
- 1.B Sommige letterkundiges beweer
- (a) dat as die woorde kontekstueel verdedigbaar is binne die konteks van die publikasie - hulle hul aanstootlikheid verloor.
- (b) In die Minderheidsverslag word gesê dit is 'n selfweerspreking om te beweer dat 'n boek van hoë letterkundige gehalte 'n hele reeks onnodige en onverantwoordbare ongure elemente bevat.

- 2.B Die Minderheidsverslag sê
- (a) al verstaan die gemiddelde man die boek nie in sy volle essensie nie, hy dit sal aanvaar.
 - (b) Die Appèlraad daarteenoor is van mening dat juis omdat die gemiddelde man nie die boek verstaan nie, die ongere taal hom voortdurend sal hinder en dat die kumulatiewe effek daarvan hom sal walg.
- 3.B Letterkundiges is van mening
- (a) dat die oorgrote meerderheid van die gemeenskap ongere taal, as ongere taal sal aansien.
 - (b) Die wetgewer se bedoeling is om die breë gemeenskap te vrywaar teen stof wat onbetamlik, onwettiglik of vir die openbare sedes aanstootlik of skadelik is.
- 4.B Openbare sedes is gegrond op die opvattinge van die gemeenskap en nie op die beskouings van 'n besondere belangegroep nie. Die beskouings van die belangegroep word net as 'n faktor in ag geneem.

- 5.B Die algemene mening van die
- (a) letterkundiges is dat die doel van die boek is om die dwaasheid, grootdoenerigheid, vertoonsug en morele verval van ons eie tyd teen die agtergrond van 'n historiese verlede te satiriseer.
 - (b) Snyman het gesê dat die Appèlraad ten gunste van die ver-toëmaker aanvaar dat daar letterkundige regverdiging vir die gebruik van die woorde is, maar die gemiddelde man is nog gewalg.

Die feit dat Magersfontein, o Magersfontein! 'n satire van hoogstaande letterkundige waarde is, was gemene saak en is deur die Appèlraad aanvaar.

5.2.7.2 Skematiese voorstelling van toepassing

5.2.7.3 Interpretasie

In hierdie "argument" blyk volgens die Regter (Voorsitter van die Appèlraad) se verslag, twee standpunte ter sake: eerstens - die letterkundige waarde van die roman en tweedens - die toelaatbaarheid van ongure taal in 'n letterkundige werk se regverdiging, al dan nie. Die aanvaarding/verwerping van hierdie twee standpunte staan sentraal.

Wat die letterkundige waarde van die roman betref, die volgende: In die Minderheidsverslag word beweer dat "'n boek van hoë letterkundige gehalte" nie as sodanig beskou sou kon word nie, sou dit "onnodige en onverantwoordbare ongure elemente bevat". Terselfdertyd gaan die verslag van die standpunt uit dat indien die "'gemiddelde man' die boek nie in sy volle essensie (verstaan) nie, hy dit (die boek) sal aanvaar." Met die eerste oogopslag wil dit lyk asof hier 'n teenstrydigheid is, want aan die een kant meen dié resipiënte dat 'n letterkundige werk nie ongure taal as sodanig sal bevat nie en aan die ander kant gaan hulle van die standpunt uit dat indien daar elemente in 'n boek sou bestaan wat hy (die gemiddelde man) nie verstaan nie, hy dit maar net sal aanvaar. Dit wil hier lyk asof hierdie resipiënte voorsiening

maak vir "elemente" in boeke wat die "gemiddelde man" nie sal verstaan nie. Aan die ander kant word geredeneer dat die literêre teks in sy geheel beoordeel moet word, nie op grond van onderdele/elemente nie. Hierby kom 'n baie belangrike literatuurwetenskaplik-teoretiese vraag: kan 'n mens 'n boek "aarvaar" waarvan jy "elemente in essensie nie verstaan nie"? Dié antwoord kan net ontkennend wees.

Die Appèlraad gaan van die standpunt uit dat "Magersfontein, o Magersfontein! 'n satire van hoogstaande letterkundige waarde is", met ander woorde, wat die letterkundige gehalte van die boek betref, bestaan daar by hulle geen twyfel nie. Hierdie standpunt van die Appèlraad bring baie verwarring, want dit is juis dié Raad wat die boek verbied het, op grond van die feit dat dit "ongure elemente" bevat.

Wanneer 'n mens na al hierdie "elemente" kyk, duik enkele vrae op, soos: as 'n boek "ongure elemente" bevat, maar dit letterkundig waardig is, met ander woorde, dat dit "kontekstueel verantwoordbaar" is, hoe kom moet die boek verban word? Moet elke leser wat "elemente" in 'n boek nie verstaan nie, homself as "gemiddelde man" beskou? Hoe weet 'n leser of letterkundiges, wanneer "ongure elemente" te make het met satire en wanneer nie?

Ten opsigte van die "argument" wat handel oor die "toelaatbaarheid van ongure taal in 'n letterkundige werk se regverdiging", die volgerde:

Regter Snyman is van mening dat die boek ongewens is "omdat die boek oormatige, vieslike taal bevat en die algemene gemeenskap dit as 'n skending van sy waardigheid beskou". In hierdie mening word klem gelê op twee aspekte: (a) die gemiddelde leser en (b) die ongure taal. (Hier sal oorvleueling wees, maar dit is onvermydelik as gevolg van die noue verband tussen hierdie twee aspekte).

Wat die "gemiddelde leser" betref, bestaan daar alreeds twyfel oor wie hierdie groep lesers is en hoe dit bepaal gaan word (vergelyk hier dadelik die interpretasie van die Minderheidsverslag). In hierdie verslag word gesê dat al verstaan die "gemiddelde man nie die boek in sy volle essensie nie, hy dit sal aanvaar" - met ander woorde, hier word aanvaar dat die "gemiddelde man" 'elemente' wat hy nie verstaan nie, sal aanvaar. (Kan dit aanvaar word dat enige mens dinge moet aanvaar wat hy nie verstaan nie? Doen letterkundiges dit, waneer 'n boek van hulle verban word? Vergelyk André P. Brink en John Miles).

Ten opsigte van die "ongure taal" meen sommige letterkundiges dat "woorde wat kontekstueel verdedigbaar is" nie meer aanstootlik is nie. Terselfdertyd is daar 'n aanhaling van letterkundiges wat meen dat "die oorgrote meerderheid van die gemeenskap ongure taal as onguur sal aansien". As letterkundiges oor hierdie "elemente" in 'n letterkundige werk twyfel, wat gaan/kan hulle doen om die saak op te los? Die publiek met rasionele elemente probeer oortuig, of eenvoudig deklameer?

In die Minderheidsverslag word beweer dat 'n hoë letterkundige werk nie "onnodige onverantwoordbare ongure elemente" bevat nie. "Die algemene mening van letterkundiges is dat die doel van die boek is om dwaasheid, grootdoenerigheid, ver-toonsug en morele verval te satiriseer"... Hierop antwoord Regter Snyman dat "satire erken word, maar dit val nog die gemiddelde man". Die vraag ontstaan: wat moet nou hier gedoen word met die "gemiddelde man"? Moet daar nou vir hom bepaalde werke geskryf word, wat sodanig is dat hy dit verstaan en moet satiriese letterkunde eenkant gehou word vir diegene wat dit "verstaan"?

Die gevolgtrekking waartoe gekom kan word, is dat hoewel dit nie 'n model "argument" is nie - met ander woorde - nie volledig volgens Toulmin nie, die resipiënt daarin slaag om motiverings BACKING vir sy CLAIM daar te stel, deurdat hy letterkundiges, die beslissings van die Appèlraad en die sake wat in die Minderheidsverslag ter sprake gekom het, teen mekaar opweeg.

Uit die aard van die "argument" kom die verwarring binne die Appèlraad duidelik na vore. Die "letterkundige waarde" berus op subjektiewe aannames van mense wat dit uit 'n gesagsposisie so stel. BACKINGS soos "dit is met 'n sin vir verantwoordelikheid, waarheid en balans geskryf en die redelik gebalanseerde mens sal Magersfontein, c Magersfontein! aanvaar, al verstaan hy die boek nie in sy volle essensie nie" of "'n groot persentasie van die Komitee van Deskundiges is letterkundige kenners", of "'n letterkundige werk is 'n woord-wêreld wat 'n bestaansreg op sy eie het" of "woorde wat buite konteks as onguur of aanstootlik kan geld, sal binne die konteks hulle aanstootlikheid verloor" - sulke BACKINGS maak nie die WARRANT aanvaarbaar nie: indien 'n werk hoë literêre meriete het, kan dit nie vieslike taal bevat en daarom ongewens wees nie. 'n BACKING moet "rasioneel

aanvaarbaar" wees, dit moet 'n "algemeen-geldende reël verteenwoordig", en wel deur òf na 'n "afpraak-sisteem", 'n stel spelreëls, 'n wet te verwys, òf na 'n gesaghebbende (hier wetenskaplik kontroleerbare feite). Dié BACKINGS wat in die Appèlraad se argumentasie weerlê word, is in velerlei opsig oop vir verskillende interpretasies en persoonlike erg teenstrydige opvattinge. Die belangrikste vereistes van rasonale aanvaarbaarheid en algemeen-geldende reëls word nie nagekom nie. Daarom kon Regter Snyman BACKINGS vir sy CLAIM vind in die weerlegging van die "argumente" wat aangevoer is.

INSTITUUT VIR EIETDSE GESKIEDENIS

Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

Publikasie nr.		
0	0	4
K	N	3

Datum					

Onderwerp nr.		
0		
K	N	

Dokument nr.					
0					

= 8 DEC 1977.

DIE BURGER

Jg.....

63

Nr.....

P.....

14

Datum

WOORDE

Literator se oordeel oor Brink geld vir Leroux

J. A. JORDAAN, Poëma 110, Kaapstad, skryf:

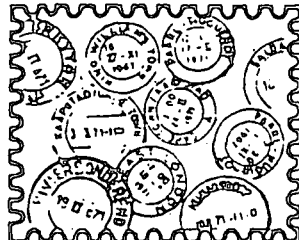
Jare gelede het die literator dr. A. P. Grové hom soos volg oor 'n boek van André P. Brink uitgelaat:

„In Lobola vir die Lewe word die growwe woord myns insiens meermale gebruik as 'n soort uitdagende viering

van volwassenheid — wat, ironies genoeg, juis 'n seker teken van onvolwassenheid is. Elders lyk dit weer of die skrywer met 'n growwe woord krag wil verleen aan 'n swak stuk dialoog . . .”

Dieselfde geld myns insiens vir Etienne Leroux se Magersfontein. O Magersfontein! En

diegene wat ons probeer wys-maak dat die boek „alle-daagse” woorde bevat wat almal van ons die een of ander tyd kwytraak, weet nie waarvan hulle praat nie. Laat ons nie 'n rat voor die oë gedraai word nie: die liederlikste Afrikaanse en Engelse woorde staan in Magersfontein. O Magersfontein! opgeteken.

UITDAGEND

Dit is duidelik dat Etienne Leroux met elke boek meer uitdagend, moedswillig en opsetlik raak. As hy dus nie kan of wil leer om selfdissipline toe te pas nie, moet die Wet op Publikasies hom maar help. Ware letterkunde sal sy pad vind ondanks beperkinge (werklik of denkbeeldig): hou maar vir Pasternak se Solzjenitsyn in gedagte.

Ons moderne skrywers sal nie weens die Magersfontein-uitspraak ondergronds gedwing word nie. Die meeste van hulle is reeds lankol daar, want die riote waarin hulle op soek na temas en uitdrukkinge rondploeter, was nog nooit bogronds nie.

Dit sal daarby nie help om die „gemiddelde” leser tydig en ontydig daaraan te herinner dat Magersfontein, O Magersfontein! 'n bekroonde werk is nie. Ons is terdeë daarvan bewus dat dit vanjaar se C.N.A.-prys gewen het. Ons is ook daarvan bewus wie die beoordeelaars was wat dié prys toegeken het: prof. Merwe Scholtz die verslaggewer Coenie Slabber en André P. Brink.

5.2.8.1 Toepassing van die Toulmin-model

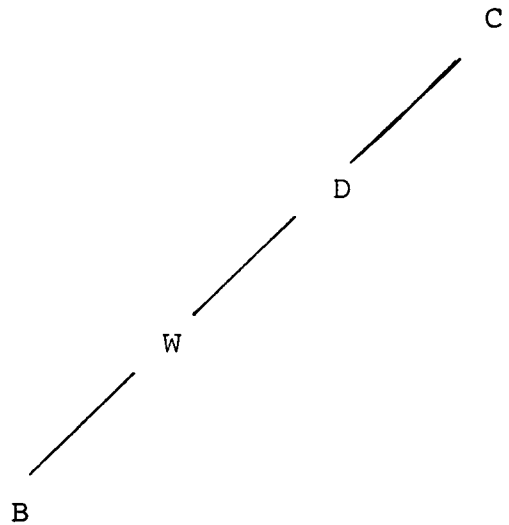
- C "Die growwe woord word meermale gebruik as 'n soort uitdagende viering van volwassenheid, wat ironies genoeg, dui op onvolwassenheid".
- D Die liederlikste Afrikaanse en Engelse woorde staan in Magersfontein, o Magersfontein!
- W Omdat die liederlikste Afrikaanse en Engelse woorde in Magersfontein, o Magersfontein! staan, is dit 'n uitdagende viering van volwassenheid.
- B A.P. Grové het hom soos volg uitgelaat: dit is duidelik dat Leroux met elke boek meer uitdagend, moedswillig en opsetlik raak.

Hy pas geen selfdiscipline toe nie.

Daar word gesê dat die boek "alledaagse" woorde bevat wat almal die een of ander tyd kwytraak.

Die skrywers sal nie ondergronds gedwing word nie, want die temas en uitdrukkings is alreeds ondergronds.

Die beoordelaars is bedenklik na aanleiding van hulle toekening.

5.2.8.2 Skematiese voorstelling van toepassing5.2.8.3 Interpretasie

Die resipiënt gaan van die standpunt uit dat in Magersfontein, o Magersfontein! die "liederlikste (growwe) Afrikaanse en Engelse woorde" gebruik word, net soos in Lobola. Nêrens word aangedui wát hierdie liederlike woorde is nie of gemotiveer waarom dit "liederlik" is nie - veral as in gedagte gehou word, dat ontvangers van hierdie boodskap/"argument" nie noodwendig die roman gelees het nie en dan op grond van hierdie los stelling 'n bepaalde standpunt ten opsigte van die boek kan inneem. Hy ag dit nie nodig nie, omdat hy hom op 'n "gesaghebbende" en lid van

die Appèlraad bercep - 'n aanvaarbare BACKING. By implikasie lê hy 'n inkonsekwentheid bloot. Die aanhaling van Grové bring die verband tussen "die growwe woord" en "volwassenheid" in fokus. Hierdie "soort uitdagende viering van volwassenheid" dui, aldus Grové, op "onvolwassenheid".

Jordaan dra in feite net Grové se "argument" ten opsigte van Lobola oor op Magersfontein, o Magersfontein! Hy beredeneer dit nie. Die verband tussen "die growwe woord" en "onvolwassenheid" lê buite die moontlikhede van wetenskaplike diskussie. Die toepassing van 'n uitspraak van 'n "deskundige" op 'n nuwe situasie lyk verantwoordbaar. Die uitbreiding van die WARRANT bevat egter twee problematiese stellings.

- (a) Die skrywers is reeds ondergronds - wat nie met empiriese of rasioneel-aanvaarbare gewens gestaaf word nie.
- (b) Die beoordelaars van die CNA-toekenning word genoem om die BACKING in 'n versweë "argument" te weerlê, naamlik dat dit nie sal "help om die 'gemiddelde' leser tydig en ontydig daaraan te herinner dat

Magersfontein, o Magersfontein!

'n bekroonde werk is nie".

Hulle name moet dien as bewys
vir 'n CLAIM van "die growwe
woord" wat gebruik word as
teken van "onvolwassenheid".

Hiermee word die toekenning van
die CNA-prys bevraagteken.

5.3 Opsomming

Die meeste "argumente" wat aangevoer word, soos baie duidelik blyk uit die bespreking van die toepassing van die Toulmin-teorie, berus hoofsaaklik op logiese afleiding, byvoorbeeld: die Voorsitter van die Appèlraad het gesê Magersfontein, o Magersfontein! is van hoë letterkundige waarde, en die Voorsitter is 'n letterkundige kenner - daarom is Magersfontein, o Magersfontein! 'n kunswerk (vergelyk die Minderheidsuitspraak) - dus Magersfontein, o Magersfontein! is 'n kunswerk, want die Voorsitter van die Appèlraad het dit "verklaar".

Volgens Toulmin "(valt) argumentatieleer niet samen met logies. De logica bestudeert spelregels voor bepaalde soorten strikt rationele redeneringen. Ze levert de normen voor geldigheid van zulke redeneringen, wat niet anders is dan afwijking volgens de spelregels. U kunt geldig redeneren met qua waarheid onzinnige uitgangspunten (premissen). Uw conclusie is dan geldig, maar onwaar. Omgekeerd kunt u de logische wetten schenden, ongeldig redeneren, en toch uitkomen bij een conclusie die als uitspraak over de werkelijkheid onmiskenbaar waar is" (Drop, 1977: 79) en die argumentasieleer "hou hom besig met uitsprake in die algemene kommunikatiewe taalgebruik, wat aanvaarbaar gemaak moet word" (Drop, 1977: 79), daarom kan die "logiese afleidings" wat in hierdie studie na vore gekom het, nie aanvaar word nie.

Sommige resipiënte het grootliks van logiese afleidings gebruik gemaak, en hieruit het baie vrae ontstaan, byvoorbeeld: is die konflik tussen goed en kwaad en die uitbeelding van die werklikheid, kenmerke van 'n kunswerk of is dit aspekte wat daarin kan voorkom?

Wanneer na die Minderheidsuitspraak gekyk word, is die probleem hoofsaaklik dat die resipiënte grootliks van logiese afleidings gebruik gemaak het om hulle "argumente" te staaf, vergelyk byvoorbeeld "die wêreld wat hier in Magersfontein, o Magersfontein! opgeroep word, is nie altyd mooi nie". Die logiese afleiding hier is dat wanneer die lelike uitgebeeld word, dit nie beteken dat Magersfontein, o Magersfontein! nie 'n kunswerk is nie - dus dit is, of mag 'n kunswerk wees.

Logiese afleidings kan nie (noodwendig) die waarheid en juistheid van die "argument" bevestig nie. Hierdeur ontstaan daar meer vrae, as wat dit oplossings bied. Wat is die eienskappe van 'n kunswerk? Wat is literêre waarde?

Rondom die "argument" van dr. Koot Voster, kom 'n belangrike saak na vore, naamlik dat 'n kunswerk hom nie totaal kan losmaak van "religieuse, etiese en ander waardes" nie.

In hierdie ondersoek word 'n aantal resepsiedokumente aan die hand van Toulmin se argumentasieteorie ontleed. Die resultaat is openbarend: dit blyk dat verskillende resipiënte en kommentariseerders, gemeet aan Toulmin se model, glad nie argumenteer of kan argumenteer nie, en dat daar skaars sprake van een of ander argumentasiestruktuur kan wees.

Dit kom dus voor asof hier duidelik sprake is van die afdwing van standpunte en rigtings sonder deeglike begronding of beredenering. Met ander woorde: uitsprake word gemaak vanuit gesagsposisies of vermeende gesagsposisies. Hierdie uitsprake strek oor 'n wye terrein - vanaf "literêre waarde" (wat nêrens uitgespel word nie) tot by "godslastering". Die "kundiges" - en die staat - maak stellings, dwing waardesisteme op ander af, gryp in op die regs- en handelingsbevoegdheid van die individu en die gemeenskap, sonder 'n beredenering of ontleding van standpunte, of die verrekening van verskille in waardes en/of ideologieë.

Dit is juis die grootste probleem in verband met die verbod-diskoers, dat feitlik alle (onberedeneerde) uitsprake teruggevoer kan word na die vlakke van die ideologie en die aksicologie. Dit gaan hier oor die houdings en waardes, "frameworks of beliefs" waardeur hierdie uitsprake gemaak word. Solank daar nie geargumenteer word nie en uitsprake gemaak

word en sienings afgedwing word op grond van posisies wat bekleed word of houdings wat ingeneem word op grond van 'n (vermeende) "gesaghebbendheid", of slegs binne die raamwerke van sekere institusies of ideologieë, sal Magersfontein, o Magersfontein! net 'n "supplement" van Magersfontein bly - 'n slagveld wat oor en oor "herspeel" en geherkontekstualiseer word. Dalk was dit so bedoel! Om dit te beskryf, was egter nie die doel van hierdie ondersoek nie: dit sal moet wag op 'n dekonstruksie van die Magersfontein-verbanningsdiskoers.

6. GEVOLGTREKKING

Aan die hand van 'n wetenskaplike, verantwoordbare argumentasieteorie, in hierdie geval die Toulmin-teorie, blyk dit dat van die "argumente" wat vir of teen Magersfontein, o Magersfontein! aangevoer is, onvoldoende gemotiveer, nie-wetenskaplik en nie-verantwoordbaar is.

Ten grondslag van dié gevolgtrekking lê die ontleding van 'n aantal resepsies (vergelyk Hoofstuk 5). Wat die lesers betref - aan hulle "verwagtings" is nie voldoen nie (vergelyk Hoofstuk 3), want by lesers was die "verwagting" onder andere 'n histories-gerigte roman: "... lesers (sal) baie uitsien na hierdie nuwe werk, om veral twee redes, naamlik: vir letterkundiges sal dit belangwekkend wees, daar dié boek afwyk van die eie Leroux-patroon; verder sal ouer lesers en belangstellendes in die geskiedenis graag wil sien wat hierdie skrywer met dié geskiedenis gaan maak!" (Vo., 11.6.76). Ander "verwagtingspatrone" wat deurbreek is, is die feit dat baie lesers nie die taalgebruik in die boek te wagte was nie, vergelyk byvoorbeeld "die ydelike gebruik van die Naam van die Here is 'n bespotting van die Woord van God" (Beeld, 4.4.80) en "die boek is tot barstens toe vol van godslastering. Het die Afrikaanse taal nou 'n riooltaal geword? - 'n Mens is wat jy lees" (Vo., 1.12.77). 'n Ander is: "die 'gewone man' sien nie die letterkundige waarde van godslastering en vuil taal nie"

(Va., 28.5.79). Die norme wat lesers verwag, is nie "volksvreemde maatstawwe" (Tr., 23.5.79) nie, maar moet aan die Heilige Skrif gemeet word, vergelyk byvoorbeeld "wat het dan van die Afrikaner se godsdiens geword, en heg hy dan geen waarde meer aan wat skoon en rein voor ons Skepper is nie? As ons met die maatstawwe van die Heilige Skrif meet, kan so 'n boek in der ewigheid nooit 'n prys verower nie" (Bu., 24.5.79). 'n Ander standpunt in hierdie verband is "..... dat die kuns geen doel op sigself is nie, maar in diens moet staan van die Skepper van die Skone, die Goeie en die Ware" (Woord en Daad, 30.6.79). 'n Ander aspek is rondom die seksuele wat "banaal" (Rand Daily Mail, 18.8.79) en in "detail beskryf word" (Vo., 10.5.79).

Die vraag ontstaan: wat doen die lesers nou met die geïdentifiseerde probleem, naamlik "verwagtings" waaraan nie voldoen is nie? Die antwoord wil tog skyn te lê in reaksie aan die hand van 'n tradisionele argumentasiestruktuur, waarvan die fundamente nie geskud kan word as bewyse vir 'n bepaalde "argument" gesoek moet word nie. Dit kom daarop neer dat die resipiënt wel sy standpunt kan stel, byvoorbeeld argumentshalwe: staan vir 'n verbod op 'n roman, omdat dit godslasterlik is - maar dan word hierdie standpunt nie deur middel van "argumentasie" bewys nie. Daar word van die leser verwag om die gesag van die resipiënt sonder meer te aanvaar.

Dit wil uit dié studie voorkom asof min resipiënte daarin kon slaag om Magersfontein, o Magersfontein! te resepteer op 'n wetenskaplike werkwyse, naamlik begronding, sistematisering en intersubjektiviteit. Dit gebeur by die hoogste uitsondering. Oor die algemeen bly dit by onberedeneerde en dikwels persoonlike gesigspunte. Sodoende word nie 'n be-

tekenisvolle en sinvolle bydrae tot die sisteem-literatuur gelewer nie.

Verder blyk dit dat ook die meeste letterkundiges, kritici, resensente, ensovoorts - kundiges - sonder "argumentasie" na dié literêre teks gaan kyk het. Vergelyk byvoorbeeld "die gebruik van die Naam van die Here is deurgaans funksioneel, dit word gebruik om 'n karakter te tipeer" (Tr., 25.3.80) en "..... die plat taal ontmasker 'n siek samelewing en diagnoseer die spreekwoordelike vuil hart" (Oggendblad, 1.11.77).

Aan die ander kant word standpunte ingeneem wat nie werklik op "argumentasie" berus nie, soos "... elke skrywer moet skryf asof die Wet nie bestaan nie - die Wet is tydelik" (Rap., 27.11.77) en "dit is 'n roman wat uitmunt in subtiele ironie en heerlike satire, meesterlik in sy ontginning van 'n verskeidenheid komplekse ervaringsvelde en romanwerklikhede en op die krop van die maag tref met sosiale kommentaar" (Vo., 18.11.76). Ook die volgende: "die roman se artistieke waarde is bewys, dit wat aanstoot gee, is funksioneel binne konteks" (Eastern Province Herald, 26.11.77) en "Magersfontein is 'n letterkundige werk met goeie letterkundige meriete" (Bu., 22.11.77). Ook "..... daar is geen seks in nie - die skrywer is 'n kunstenaar" (Oggendblad, 1.11.77).

Die feit bly staan dat kundiges die literêre waarde van 'n literêre werk hoog aanslaan en vanuit hierdie oogpunt na die werk kyk. Dit wil tog skyn of 'n wetenskaplike werkwyse ontbreek, hoewel ons hier met kundiges te doen het. Met ander woorde, die vraag kan gevra word: gaan dit in die saak Magers-

fontein, o Magersfontein! om beredeneerbare letterkundige meriete van die boek - 'n wetenskaplike beskouing van die roman - of word hier standpunt ingeneem bloot vanuit die gesag as kundiges?

Dit is juis die grootste probleem in verband met dié verbod-diskoers dat feitlik alle (onberedeneerde) uitsprake teruggevoer kan word na die vlakke van die ideologie en die aksiologie. Dit gaan hier oor houdings en waardes, "frameworks of beliefs" waar hierdie uitsprake gemaak word. Solank daar nie geargumenteer word nie en uitsprake gemaak word en sienings afgedwing word op grond van posisies wat bekleed word, of houdings wat ingeneem word op grond van 'n (vermeende) "gesaghebbendheid", of slegs binne die raamwerke van sekere institusies of ideologieë, sal Magersfontein, o Magersfontein! net 'n "supplement" van Magersfontein bly - 'n slagveld wat oor en oor "herspeel" en geherkontekstualiseer word. Dalk was dit so bedoel! Om dit te beskryf, was egter nie die doel van hierdie ondersoek nie: dit sal moet wag op 'n dekonstruksie van die Magersfontein-verbanningsdiskoers.

Na aanleiding van die analise van dokumente, asook die aangehaalde standpunte oor die roman, wil dit tóg blyk dat "kundigheid" die deurslag gegee het. Ter staving kan net aan een van die aangehaalde standpunte herinner word: ".... elke skrywer moet skryf asof die Wet nie bestaan nie - die Wet is tydelik" (Rap., 27.11.77). In hierdie geval is daar nie sprake van 'n "argument" nie, want op grond waarvan kan die redenaar aanvoer dat die Wet tydelik is? Hang die vasstelling van die duur van 'n Wet af van wanneer dit vir wie teen die bors stuit?

'n Ander aspek wat hier ter sprake is, handel rondom die "waarskynlike leser". Eers na die eerste verbod op 21 November 1977 en met die voorlegging van 'n Minderheidsverslag, word die kwessie van die "waarskynlike leser" aanhangig gemaak. By implikasie word hierdie term opgeneem in die Wet op Publikasies (dit geskied met die 1980-beslissing - Saaknommer 70) en bloot genoem "waarskynlik". Hiervolgens sal by elke saak wat voorkom, 'n waarskynlike lesersgroep bepaal word - onafhanklik van 'n vorige saak. Die probleem is egter: wie is hierdie waarskynlike leser? Kan dit nie beteken dat 'n waarskynlike lesersgroep saamgestel word uit lesers of kundiges of wie ookal, wat nie argumenteer nie? En sou dit die geval wees, ontstaan dié vraag: wat is die verskil tussen 'n waarskynlike leser en 'n gewone leser? 'n Verdere vraag spruit ook hieruit voort: as skrywers dan net vir die "waarskynlike leser" skryf, wie skryf vir die gewone leser, en wat moet hy dan lees?

Uit dié studie wil dit dus voorkom asof hier sprake is van rigting-aanduiding, sonder deurgronding van die bepaalde saak. Met ander woorde, uitsprake word gemaak vanuit die gesag as "kundige" ten opsigte van 'n literêre werk se letterkundige waarde. Of: is dit 'n goeie werk waarin die "godslastering" funksioneel is? Sal die waarskynlike leser dit verstaan? Die "kundige" beskou 'n beredenering van die standpunte of stellings as oorbodig - "Ik heb gezegd ..."

BIBLIOGRAFIEKOERANTBERIGTE/BRIEWE/RESENSIES

- ABENDROTH, K., "Magersfontein": A new page today?
The Citizen, March 7, 1980: 7.
- ANONIEM. "Oh, Magersfontein".
Afrika Post, May, 1979: 152.
- ANONIEM. Leroux's novel for censor board.
The Argus, September 28, 1977: 2.
- ANONIEM. Magersfontein ban for review.
The Argus, December 13, 1977: 3.
- ANONIEM. "Magersfontein vir 1977, nie 1930 nie".
Beeld 4, November 2, 1977: 1.
- ANONIEM. Regter Snyman lewer uitspraak om 2-uur.
Magersfontein: lot vandag bekend.
Beeld 4, November 21, 1977: 3.
- ANONIEM. 'n Monster.
Beeld 4, November 22, 1977: 14.
- ANONIEM. Prof. Grové, Fuchs stem nie saam.
Beeld 4, November 22, 1977: 3.
- ANONIEM. "Nou's ons almal in een kamp".
Beeld 4, November 22, 1977: 1.
- ANONIEM. Regter Snyman lewer kommentaar.
"Wet is reg toegepas met verbod".
Beeld 4, November 23, 1977: 3.
- ANONIEM. Dr. Mulder verduidelik boekeverbod.
"S.A. uit pas vir voortbestaan".
Beeld 4, November 23, 1977: 13.

- ANONIEM. Nie teen sensuur, maar hy bedank.
Beeld 4, November 28, 1977: 3.
- ANONIEM. 'n Dringende beroep.
Beeld 4, Desember 7, 1977: 10.
- ANONIEM. Magersfontein.
Beeld 4, Desember 14, 1977: 10.
- ANONIEM. Die louere vir Leroux.
Beeld 5, April 28, 1979: 1.
- ANONIEM. "Innig spyt" oor die Hertzogprys.
Beeld 5, April 28, 1979: 2.
- ANONIEM. 'n Oordeel.
Beeld 5, April 28, 1979: 6.
- ANONIEM. Akademielid maak beswaar oor Magersfontein.
Beeld 5, Mei 12, 1979: 5.
- ANONIEM. Sorg oor prys aan Magersfontein.
Beeld 5, Mei 28, 1979: 5.
- ANONIEM. Uitgewers besluit oor Magersfontein-appel.
Beeld 6, Januarie 28, 1980: 11.
- ANONIEM. Magersfontein se uitspraak later.
Beeld 6, Maart 8, 1980: 5.
- ANONIEM. Magersfontein.
Beeld 6, Maart 25, 1980: 12.
- ANONIEM. Magersfontein te koop ná 3 jaar se twis.
Beeld 6, Maart 25, 1980: 13.
- ANONIEM. Wet beskerm ook skrywers. Leroux se satire is nie aanstootlik.
Beeld 6, Maart 25, 1980: 13.
- ANONIEM. Van voor af.
Beeld 6, Maart 26, 1980: 14.
- ANONIEM. Vrede met die redes.
Beeld 6, April 25, 1980: 12.

- ANONIEM. Magersfontein, o Magersfontein.
Nuwe roman deur Etienne Leroux.
Die Burger 60, Junie 6, 1975: 12.
- ANONIEM. L.V.'s haaks oor nuwe sensuurwet.
Die Burger 62, April 19, 1977: 9.
- ANONIEM. Leroux-boek: Uitgewer sê hy gaan stry.
Die Burger 63, September 12, 1977: 3.
- ANONIEM. Magersfontein: skrywers geskok.
Twee bedank uit Publikasieraad.
Die Burger 63, November 22, 1977: 1.
- ANONIEM. Magersfontein.
Die Burger 63, November 23, 1977: 16.
- ANONIEM. "Magersfontein verryk 'n mens."
Die Burger 63, November 24, 1977: 14.
- ANONIEM. Lidmate dankbaar oor bevinding.
Die Burger 64, Desember 2, 1977: 15.
- ANONIEM. Standpunt oor lesers betwis.
Magersfontein na hoër hof.
Die Burger 63, Desember 13, 1977: 1.
- ANONIEM. ASB bekommerd oor Magersfontein.
Die Burger 64, Mei 28, 1979: 4.
- ANONIEM. Magersfontein: Appèl kom.
Die Burger 65, Februarie 2, 1980: 5.
- ANONIEM. Ja, o Ja! vir Leroux-boek.
Die Burger 65, Maart 25, 1980: 1.
- ANONIEM. Magersfontein.
Die Burger 65, Maart 25, 1980: 16.

- ANONIEM. Leroux se boek amptelik gewens.
Die Burger 65, Maart 29, 1980: 6.
- ANONIEM. Kerk moet praat as sensuur verflou.
Die Burger 65, April 2, 1980: 23.
- ANONIEM. "Magersfontein is found undesirable".
The Cape Times, November 22, 1977: 15.
- ANONIEM. Storm over book banning. The
The Cape Times, November 24, 1977: 3.
- ANONIEM. Magersfontein.
The Cape Times, November 28, 1977: 10.
- ANONIEM. Leroux wins Hertzog Prize.
The Cape Times, April 28, 1979: 2.
- ANONIEM. Objection to literary crowning.
The Cape Times, October 31, 1979: 3.
- ANONIEM. Unbanning books.
The Cape Times, March 25, 1980: 10.
- ANONIEM. Let our writers free.
The Citizen, November 23, 1977: 6.
- ANONIEM. NGK slams book.
The Citizen, April 4, 1980: 4.
- ANONIEM. O, good!
The Citizen, March 26, 1980: 6.
- ANONIEM. Literature ban.
The Daily News, November 22, 1977: 22.
- ANONIEM. O, Magersfontein.
The Daily News, March 25, 1980: 26.
- ANONIEM. Boeke. Deurbraak, Julie 31, 1980: 16.

- ANONIEM. Judgement on book reserved.
Eastern Province Herald 133 (263),
November 5, 1977: 7.
- ANONIEM. Common sense was offended.
Eastern Province Herald 133 (283),
November 29, 1977: 16.
- ANONIEM. Kerk hits lifting of ban.
Eastern Province Herald 136 (81),
April 4, 1980: 3.
- ANONIEM. To keep eye on book.
The Evening Post 7669, March 3, 1977: 7.
- ANONIEM. Appeal on Objections to book.
The Evening Post 7872, November 1, 1977: 7.
- ANONIEM. Editor praises Leroux book.
The Evening Post 7877, November 3, 1977: 9.
- ANONIEM. DRC head lauds ban.
The Evening Post 7899, November 29, 1977: 9.
- ANONIEM. NGK up in arms over Leroux novel.
The Evening Post, October 31, 1979: 2.
- ANONIEM. Appeal Board lifts ban on Magersfontein.
Leroux novel ban lifted.
The Evening Post, March 24, 1980: 5.
- ANONIEM. Judgement waits "Magersfontein".
The Friend 130, March 10, 1980: 5.
- ANONIEM. Magersfontein, o Magersfontein.
Hervormer se Nuusbrief 128, Desember 15,
1977.
- ANONIEM. Lekebesluit 'n ramp vir letterkunde.
Hoofstad 9 (300), Maart 7, 1977: 8.
- ANONIEM. Magersfontein kan aanstoot gee - adv.
Krynauw.
Hoofstad 10 (170), November 2, 1977: 5.

- ANONIEM. "Magersfontein vir party aanstootlik".
Hoofstad 10 (171), November 3, 1977: 7.
- ANONIEM. Uitsluitel oor Leroux-werk later.
Hoofstad 10 (173), November 5, 1977: 8.
- ANONIEM. Regstelling in wet nodig - Snyman.
Appèl kom ná verbod op boek.
Hoofstad 10 (186), November 22, 1977: 1.
- ANONIEM. Skrywer se taal "oormatig vieslik".
Hoofstad 10 (186), November 22, 1977: 1.
- ANONIEM. Beswaar oor Magersfontein-berig.
Hoofstad 10 (192), November 29, 1977: 30.
- ANONIEM. Dr. Koot sê sensuur is kritici se skuld.
Hoofstad 10 (195), Desember 2, 1977: 1.
- ANONIEM. Party skrywers het beheer nodig - Dominee.
Hoofstad 11, Januarie 22, 1980: 4.
- ANONIEM. Uitgewers sê môre oor appèl.
Hoofstad 11, Januarie 31, 1980: 13.
- ANONIEM. Besluit kom binnekort oor verbode roman.
Hoofstad 11, Februarie 12, 1980: 3.
- ANONIEM. Appèlraad kyk weer na Magersfontein.
Hoofstad 11, Maart 4, 1980: 10.
- ANONIEM. Besluit kom oor Leroux se boek.
Hoofstad 11, Maart 8, 1980: 1.
- ANONIEM. Boek nie vuil of lasterlik nie, bevind raad. Magersfontein: verbod opgehef.
Hoofstad 11, Maart 24, 1980: 1.
- ANONIEM. Magersfontein, o Magersfontein!
"Opgetoë en gelukkig" oor Magersfontein.
Hoofstad 11, Maart 25, 1980: 23.

- ANONIEM. A House divided.
The Natal Mercury 126 (34731),
November 28, 1977: 18.
- ANONIEM. O censorfontein!
The Natal Mercury 128 (35448),
March 26, 1980: 14.
- ANONIEM. Witness viewpoint. Enslavement of minds.
The Natal Witness 132 (32867), November
25, 1977: 14.
- ANONIEM. Magersfontein revisited.
The Natal Witness 134 (33309), May 2,
1979: 8.
- ANONIEM. Censors won't lift ban on Leroux book.
The Natal Witness 135 (33575), March 10,
1980: 3.
- ANONIEM. Magersfontein ban is lifted.
The Natal Witness 135 (33588),
March 25, 1980: 5.
- ANONIEM. Etienne Leroux skryf al weer.
Oggendblad 5 (1508), September 12, 1977: 3.
- ANONIEM. Predikante keur kru woorde goed.
Oggendblad 5 (1551), November 1, 1977: 3.
- ANONIEM. Woordeboek "regverdig nie kru-taal".
Oggendblad 6 (1553), November 3, 1977: 1.
- ANONIEM. Hof besluit nog oor boek.
Oggendblad 6 (1555), November 5, 1977: 3.
- ANONIEM. Onbegryplik.
Oggendblad 6 (15666), November 18, 1977: 12.
- ANONIEM. Swart skrywers se blad verbied.
Oggendblad 6 (1566), November 18, 1977: 3.
- ANONIEM. Leroux "sal" nog skryf.
Oggendblad 6 (1570), November 23, 1977: 1.

- ANONIEM. Uitgewer se kans vir herooring "skraal".
Oggendblad 6 (1570), November 23, 1977: 5.
- ANONIEM. Magersfontein laat nog een loop.
Oggendblad 6 (1573), November 26, 1977: 5.
- ANONIEM. Kerk steun verbod.
Oggendblad 6 (1678), Desember 2, 1977: 9.
- ANONIEM. "Kritici het plig versuim".
Oggendblad 6 (1678), Desember 2, 1977: 9.
- ANONIEM. Petoorsfontein sneuwel.
Oggendblad 5 (1582), Desember 7, 1977: 5.
- ANONIEM. Beslissing oor Magersfontein. Nete-
lige vraagstuk wag op hof.
Oggendblad 6 (1588), Desember 14, 1977: 5.
- ANONIEM. "Kru taal word nie aanvaar".
Oggendblad 6 (1712), Mei 11, 1978: 3.
- ANONIEM. Akademie sit met turksvy.
Oggendblad 7 (1946), Januarie 30,
1979: 7.
- ANONIEM. ASB skiet ook op Magersfontein.
Oggendblad 7 (2015), Mei 28, 1979: 5.
- ANONIEM. Magersfontein wil skok sê Scholtz.
Oggendblad 7 (2030), Junie 14, 1979: 11.
- ANONIEM. Beslissing oor Leroux se boek kom.
Oggendblad 8 (2292), Maart 8, 1980: 3.
- ANONIEM. Magersfontein moontlik "vry".
Oggendblad 8 (2302), Maart 21, 1980: 7.
- ANONIEM. Oggendblad 6 (2302), Maart 22, 1980: 6.
- ANONIEM. Leroux se lesers bly.
Oggendblad 8 (2304), Maart 25, 1980: 3.

- ANONIEM. Magersfontein: hoop vir ander.
Oggendblad 8 (2304), Maart 25, 1980: 3.
- ANONIEM. Sensuurwet onnodig.
Oggendblad 8 (2304), Maart 25, 1980: 3.
- ANONIEM. Boek weer na Appèlraad.
Oggendblad 8 (2262), Februarie 2, 1980: 2.
- ANONIEM. Sensuur: Kerk sal sy stem verhef.
Oggendblad 8 (2312), April 3, 1980: 3.
- ANONIEM. Nuwe Leroux-roman.
Die Oosterlig 39, Maart 31, 1976: 8.
- ANONIEM. Snyman gee rekenskap oor die verbod op
Magersfontein.
Die Oosterlig 33, November 24, 1977: 7.
- ANONIEM. O, Magersfontein!
Die Oosterlig 33, November 24, 1977: 12.
- ANONIEM. Scholtz bedank as sensor ná verbod
op roman.
Die Oosterlig 41, November 25, 1977: 4.
- ANONIEM. Dié neiging wek groot kommer.
Die Oosterlig 42, Mei 28, 1979: 2.
- ANONIEM. Undesirable publications.
Pretoria News, October 14, 1977: 7.
- ANONIEM. S.A. Writers condemn bans and detentions.
Rand Daily Mail, October 24, 1977: 3.
- ANONIEM. Literary lesson.
Rand Daily Mail, November 23, 1977: 14.
- ANONIEM. Magersfontein-fantasie verdiep tot ver-
bysterende visioen.
Rapport 7 (1), November 21, 1976: 16.

- ANONIEM. Magersfontein se probleem. Dis
oor Gert se twee woorde.
Rapport 6 (42), September 11, 1977: 7.
- ANONIEM. Besluit leke dan nou?
Rapport 6 (42), September 11, 1977: 7.
- ANONIEM. Gilde-stappe teen sensuur.
Rapport 6 (42), September 11, 1977: 7.
- ANONIEM. Nat - LV sê hier kan groot skade kom.
Rapport 6 (50), November 6, 1977: 7.
- ANONIEM. "Ons is nie só agterlik".
Rapport 6 (50), November 6, 1977: 17.
- ANONIEM. O, aksie Magersfontein!
Rapport 7 (1), November 27, 1977: 21.
- ANONIEM. Hitler-jagtog.
Rapport 7 (1), November 27, 1977: 16.
- ANONIEM. Magersfontein nie langer onweloweglik,
maar bly steeds in S.A. verbied.
Die Republikein 3 (34), Januarie 29,
1980: 3.
- ANONIEM. Afrikaans storm over censor move.
The Star, September 10, 1977: 2.
- ANONIEM. Censors hit creativity - lecturer.
The Star, September 17, 1977.
- ANONIEM. Leroux banning our work says group.
The Star, November 24, 1977: 23.
- ANONIEM. TV censors the censorship show.
The Star, November 24, 1977: 3.
- ANONIEM. Censoring the majority.
The Star, November 25, 1977: 28.

- ANONIEM. Book ban: publishers to appeal.
The Star, February 4, 1980: 5.
- ANONIEM. Leroux breek weg van satiriese.
Die Suidwester 32, November 15,
1976: 2.
- ANONIEM. Uitgewer veg vir Leroux.
Die Suidwester 33, September 12,
1977: 1.
- ANONIEM. Minister oor Magersfontein.
Die Suidwester 33, November 24, 1977: 5.
- ANONIEM. "Magersfontein, o Magersfontein".
Koerante laat kerk in steek - Koot Vorster.
Die Suidwester 35, Mei 3, 1979: 4.
- ANONIEM. Etienne Leroux: Magersfontein is nou reg.
Die Suidwester 35, Maart 26, 1980: 4.
- ANONIEM. Those words stopped her.
Sunday Express, November 27, 1977: 20.
- ANONIEM. Banned book highlights split between
state and writers.
Sunday Times, February 4, 1979: 8.
- ANONIEM. Magersfontein: uitspraak later.
Die Transvaler, November 5, 1977: 3.
- ANONIEM. Vergunning nie die moeite werd. Agter
slot vir student.
Die Transvaler, November 23, 1977: 5.
- ANONIEM. Magersfontein.
Die Transvaler, Desember 14, 1977: 12.
- ANONIEM. Kerk kla oor prys vir Leroux.
Die Transvaler, Oktober 24, 1979: 2.
- ANONIEM. Besluit oor roman.
Die Transvaler, Januarie 31, 1980: 3.

- ANONIEM. Magersfontein-verbod.
Die Transvaler, Maart 11, 1980: 7.
- ANONIEM. Vrystelling vir Magersfontein?
Die Transvaler, Maart 21, 1980: 3.
- ANONIEM. Magersfontein.
Die Transvaler, Maart 25, 1980: 10.
- ANONIEM. Waarom net ses Dr. Connie?
Die Vaderland 60, Maart 4, 1977: 10.
- ANONIEM. Skrywers ken nie dié sensuurmanne.
Die Vaderland 60, Maart 4, 1977: 1.
- ANONIEM. Is Magersfontein werklik nodig?
Die Vaderland 60, November 3, 1977: 20.
- ANONIEM. Prof. T.T. Cloete bedank.
Die Vaderland 60, November 17, 1977: 1.
- ANONIEM. Skrywer kan nog sy standpunt stel.
Die Vaderland 60, November 18, 1977: 19.
- ANONIEM. O, Magersfontein!
Die Vaderland 60, November 22, 1977: 18.
- ANONIEM. Baie het verbod op boek gevra.
Die Vaderland 60, November 22, 1977: 5.
- ANONIEM. Magersfontein: appèl kom teen verbod.
Die Vaderland 60, November 22, 1977: 1.
- ANONIEM. Nóg boeke kan só verbied word, sê lektor.
Die Vaderland 60, November 24, 1977: 3.
- ANONIEM. Selektiewe mening.
Die Vaderland 60, November 25, 1977: 20.
- ANONIEM. Magersfontein kan wel bekroon word.
Die Vaderland 60, Januarie 31, 1979: 5.

- ANONIEM. Tweede kyk na Magersfontein.
Die Vaderland 60, Februarie 2, 1980.
- ANONIEM. Magersfontein weer bekyk.
Die Vaderland 60, Maart 4, 1980: 2.
- ANONIEM. Letterkundiges jubel oor Magersfontein
..... maar sensuur-knellings bly.
Die Vaderland 60, Maart 25, 1980: 3.
- ANONIEM. Leroux-roman beskikbaar.
Die Volksblad 72, Oktober 26, 1976: 14.
- ANONIEM. Literatore omgekrap oor Magersfontein.
Die Volksblad 73, September 8, 1977: 11.
- ANONIEM. Leroux-satire misplaas.
Die Volksblad 73, September 14, 1977: 2.
- ANONIEM. Magersfontein Appèlraad sit eers November.
Die Volksblad 73, September 15, 1977: 4.
- ANONIEM. Mindere skrywers kan Leroux dalk navolg,
sê regter.
Die Volksblad 73, November 2, 1977: 11.
- ANONIEM. Verbod paai dalk net regses.
Die Volksblad 73, November 22, 1977: 1.
- ANONIEM. Vieslike taal te erg, sê regter.
Die Volksblad 73, November 24, 1977: 9.
- ANONIEM. Rekenskap (Stop van Myne).
Die Volksblad 73, November 25, 1977: 13.
- ANONIEM. Dit help sê Leroux.
Die Volksblad 75, April 28, 1979: 5.
- ANONIEM. Koffiefontein, o Koffiefontein.
Die Volksblad 75, April 28, 1979: 1.
- ANONIEM. Kommer oor boek.
Die Volksblad 75, Mei 28, 1979: 5.

- ANONIEM. Leroux ontvang self prys vir omstrede boek.
Die Volksblad 75, Junie 13, 1979: 6.
- ANONIEM. Magersfontein sieklik, sê blad.
Die Volksblad 75, Junie 19, 1979: 3.
- ANONIEM. "Moedswillige Stephen kort 'n drag slae".
Die Volksblad 75, Junie 26, 1979: 7.
- ANONIEM. Dank oor vroeë besware teen publikasies.
Die Volksblad 75, September 27, 1979: 7.
- ANONIEM. Waarskynlike leser nou in ag geneem.
Die Volksblad 76, Maart 24, 1980: 11.
- ANONIEM. Letterkundiges juig oor Magersfontein.
Die Volksblad 76, Maart 24, 1980: 1.
- ANONIEM. Appèlraad se standpunt verblydend.
Die Volksblad 76, Maart 25, 1980: 11.
- ANONIEM. Moenie dit lees nie!
Die Volksblad 76, Maart 26, 1980: 4.
- ANONIEM. Kerkelijk leven.
Zuid-Afrika 56 (6), Junie 30, 1979: 94.
- ANONIEM. Dr. Connie Mulder en Magersfontein.
Zuid-Afrika 54 (10), Oktober, 1977: 141.
- ARGUS CORRES- Who is the average man?
PONDENT. The Argus, November 3, 1977: 3.
- ARGUS CORRES- First ban on a CNA prize winner.
PONDENT. The Argus, November 22, 1977: 3.
- ARGUS CORRES- Nat storm over Leroux ban.
PONDENT. The Argus, November 22, 1977: 1.
- ARGUS CORRES- "Watchdogs" claim to be cause of book ban.
PONDENT. The Argus, November 24, 1977: 19.

- ARGUS CORRESPONDENT. Magersfontein ban lifted.
The Argus, March 24, 1980: 1.
- ARGUS POLITICAL-CORRESPONDENT. Call for review of censor laws.
The Argus, December 6, 1977: 3.
- BARNARD, C. Sensor se eienaardigste eienaardighede.
Beeld 4, November 23, 1977: 12.
- BARNARD, C. Skrywer oor "Magersfontein".
Die eienaardigste eienaardighede.
Die Burger 63, November 26, 1977: 8.
- BARNARD, C. Die goeie boek bly staan en wette vergaan.
Beeld 6, Maart 26, 1980: 14.
- BEHR, B.J. Vroue kla oor Hertzogprys.
Hoofstad 11, Junie 6, 1979: 12.
- BEKKER, L. Afrikaans Censorship. Fighters
Ask For Ideas.
Sunday Tribune, September 25, 1977: 7.
- BLUMER, A. Dit lyk of ons voorland "gemiddelde
kuns" is.
Die Burger 63, November 26, 1977: 10.
- BOSHOFF, G. Lena trek die sluise oop oor Magersfontein.
Beeld 4, November 23, 1977: 1.
- BOTHA, A. Sensuur: dr. Koot kap kritici.
Die Transvaler, Desember 2, 1977: 6.
- BOTHA, A. Magersfontein in laaste loopgraaf:
Eerste toets vir nuwe wet.
Die Transvaler, Desember 14, 1977: 7.
- BOTHA, A. Magersfontein: Tweede appèl kom.
Die Transvaler, Februarie 2, 1980: 4.
- BOTHA, A. Kommer oor vertolking van stap. Kerk
reageer oor Magersfontein.
Die Transvaler, April 3, 1980: 7.

- BOTHA, A.; "Triomf vir linkse en septiese kuns".
 POTGIETER, A. Die Transvaler, Maart 25, 1980: 2.
- BOTHA, K. Verwyder die muilband - PG.
Die Transvaler, Desember 30, 1979: 5.
- BREYTENBACH, J. Sensuur krap toe skoonfamilie om.
Rapport 7 (3), Desember 11, 1977: 3.
- BRITZ, J.D.B. Quo Vadis?
Beeld 6, April 4, 1980: 8.
- BRUWER, J. Leroux se prys koop sy skryflus los.
Rapport 9 (21), April 29, 1979: 11.
- CLAASEN, J.P. Kwade dag vir volk.
Die Transvaler, Mei 12, 1979: 6.
- CLUVER, G. Magersfontein goeie letterkunde dog:
 Leroux se boek verbied.
Die Transvaler, November 22, 1977: 5.
- CLUVER, G. Nog 'n herrie oor Magersfontein?
Die Transvaler, Januarie 30, 1979: 1.
- CLUVER, G. Magersfontein, o Magersfontein!
 appèl slaag. Waarskynlike leser nou
 in ag geneem.
Die Transvaler, Maart 25, 1980: 11.
- CLUVER, G. Waarborge vir skrywers gegee.
Die Transvaler, Maart 25, 1980: 11.
- CLUVER, G. Leroux se werk verdra studie.
Die Transvaler, Maart 25, 1980: 11.
- CLUVER, G.; "Magersfontein is "vry" ... "Onvergeet-
 BOTHA, A. like flater" reggestel.
Die Transvaler, Maart 25, 1980: 2.
- COETZEE, J.H. "Skrywers wil nou sedebewakers wees".
 Magersfontein laat vrae ontstaan.
Die Transvaler, Julie 14, 1979: 5.

- COPE, J. The defeat of Magersfontein. A simple cross ... and R.I.P.
Sunday Times, November 27, 1977: 17.
- DAILY NEWS COR- Prize-winning novel banned.
RESPONDENT. The Daily News, November 22, 1977: 3.
- DE BEER, G.T. Protes van Afrikaans se beskermers verras.
Die Burger 63, Desember 7, 1977: 14.
- DE KOCK, L. Koffiefontein is op sy kop.
Beeld 5, April 28, 1979: 1, 2.
- DE VRIES, A.H. In die narrespel gryns vandag se maskers.
Beeld 3, November 15, 1976: 7.
- DE VRIES, A.H. Groot en belangrike roman van Etienne Leroux.
Die Burger 62, November 11, 1976: 16.
- DE VRIES, J.; Verwerp ouers se protes.
DE VRIES, M. Die Volksblad 74, Desember 8, 1977: 12.
- DU PLESSIS, B. Wat verkeerd is, bly verkeerd.
Die Transvaler, April 2, 1980: 10.
- DU PLESSIS, L. Brink warns over censor.
The Evening Post 7675, March 10, 1977: 7.
- DU RANDT, Onvolmaakte instrument maar noodsaaklik.
W.S.H. Die Oosterlig 43, Maart 31, 1980: 6.
- DU TOIT, D. Die ongure laat sensor ingryp.
Die Transvaler, November 24, 1977: 14.
- DU TOIT, P.E. Appèlraad en Magersfontein.
Die Oosterlig 41, November 25, 1977: 10.
- DU TOIT, P.J. Waarom so 'n boek druk?
Die Oosterlig 41, Desember 5, 1977: 10.

- DWARSDEUR Magersfontein verryk 'n mens.
GELEES. Die Burger 63, November 28, 1977: 14.
- EIE BERIG- Akademie-siening oor sensuur.
GEWER. Die Oosterlig 41, November 23, 1977: 7.
- EIE BERIG- Fonds beoog teen Publikasieraad.
GEWER. Die Oosterlig 33, November 24, 1977: 5.
- EIE BERIG- Kerk steun verbod op boek.
GEWER. Die Oosterlig 41, November 29, 1977: 10.
- EIE BERIG- Magersfontein, o Magersfontein.
GEWER. Gemeenskap sal boek nooit aanvaar - Advokaat.
 Die Volksblad 73, November 3, 1977: 6.
- EIE BERIG- Magersfontein ontbloomt wêreld se dwaashede.
GEWER. Die Volksblad 73, November 22, 1977: 2.
- EIE BERIG- Kleinighede in wet hinder, sê Snyman.
GEWER. Die Volksblad 73, November 23, 1977: 20.
- EIE BERIG- Program is met skêr bygekom.
GEWER. Die Volksblad 73, November 24, 1977: 15.
- EIE BERIG- Besluit oor appèl nog nie geneem.
GEWER. Die Volksblad 73, November 24, 1977: 9.
- EIE BERIG- Kerkbode dankbaar oor boek-verbod.
GEWER. Die Volksblad 74, Desember 2, 1977: 2.
- EIE BERIG- Hoër hof hersien Magersfontein.
GEWER. Die Volksblad 74, Desember 13, 1977: 8.
- EIE BERIG- Magersfontein en rassisme op ASB se lys.
GEWER. Die Volksblad 75, Mei 24, 1979: 3.
- EIE BERIG- Hertzogprys aan Leroux gekritiseer.
GEWER. Die Volksblad 75, September 28, 1979: 11.
- EIE BERIG- Appèl aangeteken oor Magersfontein.
GEWER. Die Volksblad 76, Februarie 2, 1980: 3.

- EIE BURO. Magersfontein: beslissing gou.
Die Vaderland 60, Maart 22, 1980: 3.
- EKSTEEN, L. Ironie, but with great compassion.
Pretoria News, November 25, 1976: 3.
- ELOFF, S.J. Vieslikheid word nou funksionaliteit.
Die Volksblad 74, Desember 8, 1977: 12.
- ELOFF, S.J. Sonde kan jy nie deur sonde bestry nie.
Die Burger 63, Desember 13, 1977: 18.
- ESTERHUYSE, F. Leroux - For him the storm has gone.
Weekend Argus, November 26, 1977: 18.
- FOURIE, E.M. Leroux se boek nie vir "gewone" mense.
Die Vaderland 60, Mei 28, 1979: 16.
- FOURIE, H. Dankbaar oor verbod.
Die Volksblad 74, Desember 1, 1977: 14.
- FOURIE, P.J. Skadelik of goeie kuns?
Die Volksblad 74, Desember 15, 1977: 14.
- FRIEND CORRES- Group acted to get book banned.
PONDENT. The Friend, November 25, 1977: 10.
- FRIEND CORRES- Ban on Leroux's novel is lifted.
PONDENT. The Friend 130, March 25, 1980: 5.
- FRIEND CORRES- Lifted ban gives hope - MP.
PONDENT. The Friend 130, March 26, 1980: 4.
- GEYER, A. Magersfontein appeal again.
Rand Daily Mail, January 29, 1980: 3.
- GOOSEN, J. Selfbeskerming maak sensors van uitgewers.
Hoofstad 10 (150), Oktober 4, 1977: 10.
- GOOSEN, J. O Magersfontein skep talle vrae.
Hoofstad 10 (189), November 25, 1977: 23.

- GOOSEN, J. Sedebewaker sê hy hoop Leroux-boek
bly verbode.
Hoofstad 11, Maart 21, 1980: 9.
- GOOSEN, J. Uitslag: Ook waarborg vir skrywers
voortaan.
Hoofstad 11, Maart 25, 1980: 23.
- GOOSEN, J.;
HUBRIG, E. Magersfontein dalk deurgelaat.
Nuwe hoop vir skrywers.
Hoofstad 11, Maart 18, 1980: 3.
- G.R. Onderskeid nie soos te wagte nie.
Die Burger 63, Desember 9, 1977: 14.
- GRASKOP NG
KERKRAAD. Magersfontein.
Beeld 5, Mei 19, 1979: 6.
- GRENSPOS,
PIETERSBURG. Grenspas-korps teken beswaar aan teen
Magersfontein.
Die Transvaler, Mei 23, 1979: 8.
- GROBBELAAR,
J.J. Bewaar mev. Raath van so 'n geskenk
Rapport 6 (5), Desember 19, 1976: 14.
- HAXTON, R. Today the literary spotlight on writers
fighting the censors for the freedom to
express themselves. At stake ...
the future of Afrikaans,
Sunday Tribune, November 27, 1977: 20.
- HAYES, B. Dié soort kuns kan maar sterf.
Die Burger 63, Desember 14, 1977: 4.
- HERALD COR-
RESPONDENT. "Magersfontein" questions.
Eastern Province Herald 133 (218),
September 14, 1977: 2.
- HERALD COR-
RESPONDENT. "Magersfontein" is banned.
Eastern Province Herald 133 (277),
November 23, 1977: 5.

- HERALD COR- Book ban sparks confrontation.
RESPONDENT. Eastern Province Herald 133 (279),
November 24, 1977: 4.
- HERALD COR- Appeal on book ban planned.
RESPONDENT. Eastern Province Herald 136 (24),
January 29, 1980: 2.
- HERALD COR- Long battle ends in victory for
RESPONDENT. "Magersfontein".
Eastern Province Herald 136 (72),
March 25, 1980: 4.
- HERALD RE- Brink speaks out on censorship.
PORTER. Eastern Province Herald 133 (58),
March 10, 1977: 3.
- HERDER. Moenie dit lees nie!
Die Volksblad 76, April 26, 1980: 4.
- HEYNS, J. Sensuur nie nou heeltemal afgeskaf.
Oggendblad 8 (2307), Maart 27, 1980: 16.
- H.W. Leroux se nuwe roman is krou en duister.
Die Vaderland 60, Desember 9, 1976: 38.
- JOOSTE, M. Etienne, los dié dinge en kom terug na
jou volk.
Rapport 9 (25), Mei 20, 1979: 7.
- JORDAAN, J.A. Literator se oordeel oor Brink geld
vir Leroux.
Die Burger 63, Desember 8, 1977: 14.
- K.B. Leroux verbreek stilte.
Die Oosterlig 40, Oktober 26, 1976: 10.
- K.B. Lord Seldom, Lord Sudden e.a.
Leroux verbreek stilte.
Die Burger 62, Oktober 23, 1976: 10.

- KIEWIET, K. The Crucial Decision. Appeal board holds key to future of S.A. literature. Weekend Argus, March 22, 1980: 5.
- KIEWIET, K. D-day for Leroux's Magersfontein. Sunday Tribune, March 23, 1980: 18.
- KILLIAN, P. Dit moet ek lees! Beeld 4, Desember 5, 1977: 10.
- KLOPPERS, J. Etienne Leroux dropped phone in sheer surprise. The Citizen, May 1, 1979: 13.
- KLOPPERS, J. State claims Leroux novel still offensive. The Citizen, March 8, 1980: 5.
- KOTZE, D. Versoek aan Leroux. Die Burger 65, Maart 29, 1980: 8.
- KRIEL, P.P. d.W. Waar is die mooi omskrywings? Die Burger 63, Desember 3, 1977: 16.
- KROMHOUT, J. Manna from heaven. The Star, December 30, 1976: 12.
- KRUGER, J. Die rusies rus. Die Transvaler, Mei 1, 1979: 10.
- LANGE, P. Prof. Quits panel over book ban. Eastern Province Herald 133 (281), November 26, 1977: 1.
- LIGTER, D. Die Transvaler, Maart 27, 1980: 12.
- LINDENBERG, A. Magersfontein ook snaaks. Oggendblad 5 (1524), September 30, 1977: 1.
- LOUW, L. Skrywertjies loop deur. Die Volksblad 73, Mei 17, 1977: 6.

- LUBBE, J. Letterkunde ter wille daarvan.
Die Oosterlig 41, Desember 12, 1977: 8.
- LUBBE, S. Boek uitgeloof vir lid van Akademie.
Die Burger 64, Mei 21, 1979: 5.
- MARAIS, C. Appeal board band "Magersfontein".
Rand Daily Mail, November 22, 1977: 3.
- MARAIS, E. Uitgekuier met dié boeke.
Die Volksblad 75, Mei 10, 1979: 10.
- MARASAS, B. Hy voed die volk.
Beeld 4, November 23, 1977: 12.
- MARASAS, B. Ná twee jaar nog gelees.
Die Oosterlig 43, November 23, 1979: 12.
- MARASAS, B. Leroux - voorstel ná twee jaar.
Beeld 6, November 21, 1979: 10.
- MEHLISS, C. Anatomy of a bookbanning.
Pretoria News, November 23, 1977: 21.
- MEIRING, J.M. Magersfontein help kommunisme.
Beeld 5, Mei 10, 1979: 10.
- MISCHKE, A. Nie meer agter slot en grendel.
Die Transvaler, Maart 25, 1980: 2.
- MOOLMAN, D.T. Ds. Moolman oor "Magersfontein".
du P. Die Oosterlig 41, November 28, 1977: 8.
- MOSTERT, C.A. Rapportryers het afsku van boek.
Die Burger 64, Mei 24, 1979: 8.
- MULLER, P. Magersfontein - R30 000 en 3 jaar later.
Beeld 6, Maart 25, 1980: 12.
- NEL, A.W. Hoe rym dit dan?
Die Transvaler, April 1, 1980: 8.

- NEL, H.F.B. Die konflik wat 'n volk verwar.
Beeld 4, Desember 9, 1977: 12.
- OBERHOLZER, L. Roman druis in teen beginsels.
Die Volksblad 74, Desember 5, 1977: 14.
- OOSTHUIZEN, J.J.C. Magersfontein godslasterlik, prys nie werd.
Hoofstad 11, Junie 29, 1979: 18.
- OWN CORRESPONDENT. Translation planned. Banned Leroux book available for Britons?
The Cape Times, November 23, 1977: 15.
- OWN CORRESPONDENT. Dominee asked for book to be revised.
Pretoria News, September 10, 1977: 1.
- OWN CORRESPONDENT. Academic quits censors's committee.
Pretoria News, November 17, 1977: 3.
- OWN CORRESPONDENT. TV panel to discuss banning.
Pretoria News, November 23, 1977: 1.
- OWN CORRESPONDENT. Die Kerkbode backs up "Magersfontein" ban.
December 3, 1977: 3.
- OWN CORRESPONDENT. Book ban for court review.
Pretoria News, December 13, 1977: 3.
- OWN CORRESPONDENT. Court to review banning.
The Star, December 13, 1977: 24.
- PARLIAMENTARY CORRESPONDENT. Additional burden on writers.
The Daily News, May 17, 1977: 6.
- PERSKORBURO. Sensuurman van UPE bedank oor verbod.
Die Transvaler, November 26, 1977: 2.
- PERSKORBURO. Magersfontein: mosie aanvaar.
Die Transvaler, Mei 28, 1979: 4.
- PERSKORBURO. Kommer oor sensuur - Kerkbode.
Hoofstad 13, April 3, 1980: 5.

- PETER, W. Kill censorship.
Rand Daily Mail, December 1, 1977: 16.
- PHEIFFER, C. Skrywer lewer pleidooi met beskikbare
middele.
Die Burger 63, Desember 5, 1977: 12.
- PHEIFFER, C. Skrywer pleit met beskikbare middele.
Die Oosterlig 41, Desember 6, 1977: 8.
- POLITIEKE BE- Wysig boekewet, vra 18 dosente.
RIGGEWER. Die Transvaler, Desember 5, 1977: 10.
- POLITIEKE BE- Ondersoek na skuiwergate in publikasiewet.
RIGGEWER. Die Volksblad 73, September 14, 1977: 5.
- POLITIEKE RE- "NP geen vyand van die kuns".
DAKSIE. Oggendblad 6 (1570), November 23,
1977: 5.
- POLITIEKE RE- Magdom klagtes oor "onkiese" Magersfontein.
DAKSIE. Die Oosterlig 41, September 8, 1977: 1.
- POLITIEKE RE- Magersfontein: verbod opgehef?
DAKSIE. Die Vaderland 60, Januarie 29, 1980: 2.
- POLITIEKE RE- Magersfontein dalk weer voor Appèlraad.
DAKSIE. Die Vaderland 60, Januarie 31, 1980: 4.
- POST REPORTER. Censors "clearing up messes".
The Evening Post, March 24, 1980: 2.
- PRELLER, L. Etienne Leroux en sensuur.
Beeld 3, Maart 22, 1977: 6.
- PRELLER, L. Magersfontein bra droog.
Beeld 5, Mei 8, 1979: 6.
- PRELLER, L. Die Regter verduidelik. Magersfontein
en die Radio.
Die Burger 63, November 29, 1977: 16.

- PRELLER, L. Leroux verbreek stilte.
Die Burger 61, Maart 30, 1976: 10.
- PRETORIA Mulder on "Magersfontein". "Reaction
BUREAU. so sharp I had to act".
The Star, September 14, 1977: 11.
- PRETORIA Prize-winning "Magersfontein" is banned.
BUREAU. The Star, November 22, 1977: 9.
- PRETORIA Court appeal against ban on book.
BUREAU. The Star, May 10, 1978: 5.
- PRETORIA Magersfontein could win Hertzog Prize.
BUREAU. The Star, February, 1979: 9.
- PRETORIA Magersfontein, o S.A. wil
KANTOOR. uit pas wees, sê Mulder.
Die Volksblad 73, November 22, 1977: 1.
- PRETORIUS, J.L. Beteken dit verloff vir herdruk van
Magersfontein?
Rapport 7 (3), Desember 11, 1977: 9.
- PRETORIUS, S.J. Ope brief eintlik 'n toe brief.
Beeld 4, Desember 13, 1977: 10.
- RABIE, J. Taking a new look at "Magersfontein".
The Cape Times, April 30, 1980: 10.
- RAUTENBACH, F. Magersfontein!
Die Transvaler, Desember 7, 1977: 8.
- RELIGION RE- Award to book is slated.
PORTER. The Argus, October 31, 1979: 2.
- RELIGION RE- Church hits out at lifting of book ban.
PORTER. The Argus, April 3, 1980: 5.
- RICHARDS, K. "Magersfontein te na aan waarheid".
Beeld 4, November 1, 1977: 1.

- RICHARDS, K. "Gemeenskap sal boek nie aanvaar".
Beeld 4, November 3, 1977: 2.
- RICHARDS, K. Appèlraad nie eenstemmig, maar ...
Magersfontein is ongewens.
Beeld 4, November 22, 1977: 3.
- ROOS, J. Vertroue gevra in die volk.
Beeld 4, Desember 1, 1977: 14.
- ROUX, D.T. Verskil is geen toeval nie.
Beeld 4, Desember 7, 1977: 10.
- ROY, T. "Magersfontein" before board.
The Citizen, November 1, 1977: 16.
- ROY, T. Magersfontein appeal unlikely - publishers.
The Citizen, November 23, 1977: 3.
- SAPA. Banned book wins prize.
The Daily Dispatch, April 28, 1979: 1.
- SAPA. Hertzog family objects.
The Evening Post, May 7, 1979: 3.
- SAPA. Leroux se prys verwerp.
Oggendblad 7 (2059), Oktober 31, 1979: 3.
- "SKRYWER" VAN WIE het reg en wie nie?
VERWOERDBURG. Beeld 5, Mei 25, 1979: 10.
- SLABBERT, H. Die boek kan maar hokgeslaan bly.
le R. Hoofstad 11, Augustus 22, 1979: 18.
- SMUTS, M.J. Dank vir besluit van Appèlraad.
Die Oosterlig 41, Desember 2, 1977: 12.
- SNIJDERS, H. Die lelike moet binne verband geplaas word.
Die Burger 63, Desember 12, 1977: 12.
- SNYMAN, F. Christus se oordeel oor kuns.
Die Volksblad 74, Desember 3, 1977: 4.

- STAFF REPORTER. Magersfontein ban: publishers appeal.
The Cape Times, December 14, 1977: 13.
- STAFF REPORTER. Ban lifted on Magersfontein.
The Cape Times, March 25, 1980: 3.
- STAFF REPORTER. Church concern over censorship decision.
The Cape Times, April 4, 1980: 3.
- STAFF REPORTER. Appeal Board to consider "Magersfontein".
Pretoria News, October 21, 1977: 8.
- STAFF REPORTER. Appeal boosts book's sales.
Pretoria News, November 2, 1977: 3.
- STAFF REPORTER. Morality of merit? Book "offensive to christians".
Pretoria News, November 3, 1977: 4.
- STAFF REPORTER. "Average man" and Magersfontein.
He would not want a ban - defence.
Pretoria News, November 5, 1977: 3.
- STAFF REPORTER. Censors ban Leroux's novel.
Pretoria News, November 22, 1977: 11.
- STAFF REPORTER. Publishers may appeal against ban.
Pretoria News, November 24, 1977: 9.
- STAFF REPORTER. Banned novel: second appeal pending.
Pretoria News, February 14, 1980: 4.
- STAFF REPORTER. Row over "Magersfontein". Book ban slammed.
Rand Daily Mail, November 23, 1977: 1.
- STAFF REPORTER. Film man hits at "noisy groups".
Rand Daily Mail, November 28, 1977: 3.
- STAFF REPORTER. Postcards condemn banned book prize.
Rand Daily Mail, August 18, 1979: 2.

- STAFF REPORTER. NGK adds its voice to "Magersfontein" protest.
Rand Daily Mail, April 4, 1980: 4.
- STEENKAMP, P.J. Aksie se lys van Magersfontein-woorde misleidend.
Rapport 7 (3), Desember 11, 1977: 18.
- SWANEPOEL, G.J. Leroux se taal.
Beeld 4, November 28, 1977: 10.
- SWANEPOEL, W. Uit perd se bek oor waarvan om te hou.
Beeld 4, November 28, 1977: 10.
- TAYLOR, G.B. A beleaguered people.
The Argus, November 25, 1977: 14.
- TRIBUNE
 REPORTER. Blasphemy, sex and swearing in
 Leroux's new book attacked.
Sunday Tribune, November 6, 1977: 6.
- TRIBUNE
 REPORTER. The battle of Magersfontein.
Sunday Tribune, May 14, 1978: 8.
- TYDMORS. Nog Magersfontein sou jeug riks
 aantas nie.
Die Burger 63, Maart 13, 1978: 1.
- VAN BILJON, M. The choice before us now.
Sunday Times, November 27, 1977: 17.
- VAN DER MERWE,
 C.N. Die Wet versmoor ons literatuur.
Die Burger 63, Desember 9, 1977: 14.
- VAN DER MERWE,
 L. Oordeel oor Magersfontein.
Die Oosterlig 41, Desember 5, 1977: 10.
- VAN DER MERWE,
 R. Etienne Leroux gesels.
Die Burger 62, November 17, 1976: 12.
- VAN DER MERWE,
 R. Etienne Leroux het die geweld voorsien.
Die Oosterlig 40, November 17, 1976: 8.

- VAN DER MERWE, Nuwe Leroux - roman in die pers.
R. Die Volksblad 72, Junie 11, 1976: 9.
- VAN DER MERWE, Leroux se boek het onlus voorspel.
R. Die Volksblad 72, November 16, 1976: 2.
- VAN DER MERWE, Magersfontein - Leroux se beste.
R. Sosiale kommentaar op ons tyd.
Die Volksblad 72, November 18, 1976: 9.
- VAN DER MERWE, Die vergelyking vervul jou met angs.
R. Die Volksblad 74, Desember 1, 1977: 6.
- VAN DER WALT, Verbystering oor Magersfontein-verbod.
A. 'n Swart dag. Regter gee die redes vir verbod.
Die Transvaler, November 22, 1977: 1.
- VAN DER WALT, Vergadering oor Magersfontein.
A.; VAN WYK, J. Protes wyer.
Die Transvaler, November 23, 1977: 1.
- VAN DYK, W. Magersfontein, o Magersfontein en Van Riebeeckdag.
Padlangs 8 (77), September 30, 1979: 4.
- VAN GRAAN, R.; Unbanned book is hailed as defeat
ABENDROTH, K. for Mulder.
The Citizen, March 26, 1980: 10.
- VAN MANEN, P. Regering lê nie letterkunde aan bande.
Die Volksblad 73, November 23, 1977: 16.
- VAN NIEKERK, S. Sybrand kap boek.
Oggendblad 7 (2018), Mei 31, 1979: 3.
- VAN ONS EIE Magersfontein onder soeklig. "Boek
BERIGGEWER te na aan waarheid".
Die Oosterlig 41, November 1, 1977: 9.

- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Appèlraad kyk of skrywer se "gebou"
stewig staan.
Die Oosterlig 41, November 3, 1977: 7.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Magersfontein is in S.A. ongewens.
Die Oosterlig 41, November 22, 1977: 7.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Mulder oor Magersfontein. Regering
is nie anti-skrywer.
Die Oosterlig 41, November 23, 1977: 5.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Verbod dalk paaïmiddel, sê Nienaber.
Die Oosterlig 41, November 23, 1977: 5.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Magersfontein en Konsalik "teen haar
inbors".
Die Oosterlig 41, November 23, 1977: 13.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Boekverbod: Kerkbode is dankbaar.
Die Oosterlig 41, Desember 2, 1977: 3.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Magersfontein na hof vir hersiening.
Die Oosterlig 41, Desember 13, 1977: 3.
- VAN ONS EIE
BERIGGEWER. Leraar vra volwassenheid. Leroux-
boek soos "satire in Bybel".
Die Oosterlig 42, Junie 26, 1979: 2.
- VAN ONS
KANTOOR. Leroux se satire "te waar". Appèl
teen boek bespreek.
Die Burger 63, November 1, 1977: 1.
- VAN ONS
KANTOOR. "Magersfontein nie net vir geleerders".
Die Burger 63, November 3, 1977: 3.
- VAN ONS
KANTOOR. Ongure taal rede vir verbod, sê
Appèlraad.
Die Burger 63, November 22, 1977: 1.
- VAN ONS
KANTOOR. Mulder oor Magersfontein: Regering
"wil nie kuns doodmaak".
Die Burger 63, November 23, 1977: 2.

- VAN ONS
KANTOOR. Gilde belowe sy hulp teen Publikasieraad.
Die Burger 63, November 24, 1977: 3.
- VAN ONS
KANTOOR. Magersfontein: raad kry steun.
Die Burger 63, November 29, 1977: 2.
- VAN ONS
KANTOOR. Rapportryers: Magersfontein 'n
aanslag op volk.
Die Burger 65, September 28, 1979: 13.
- VAN ONS KOR-
RESPONDENT. "Regses met speelbal gepaai".
Beeld 4, November 23, 1977: 3.
- VAN ONS KOR-
RESPONDENT. Magersfontein ontstel gilde.
Beeld 4, November 23, 1977: 3.
- VAN ONS KOR-
RESPONDENT. Nasionale Pers steun uitgewer vir
hersiening. Magersfontein na Hof.
"Waarskynlike leser" die spil.
Beeld 4, Desember 13, 1977: 1.
- VAN ONS KOR-
RESPONDENT. Appèl kom oor Leroux se roman.
Beeld 6, Februarie 2, 1980: 3.
- VAN ONS KOR-
RESPONDENT. Direktoraat vir Publikasies.
T.T. Cloete bedank uit komitee.
Die Burger 63, November 17, 1977: 2.
- VAN ONS KOR-
RESPONDENT. Magersfontein: wet in twyfel getrek.
Die Burger 63, November 28, 1977: 3.
- VAN REENEN, R. Magersfontein staan vir môre.
Rapport 6 (52), November 20, 1977: 16.
- VAN REENEN, R.; Soos een man vorentoe! Hul boeke
SLABBER, C. volgende?
Rapport 7 (1), November 27, 1977: 9.
- VAN RENSBURG,
B.J.J. Verspot.
Beeld 4, Desember 6, 1977: 14.

- VAN RENSBURG, B.J.J. Skrywers se reaksie lyk verspot, sê "Gemiddelde".
Die Burger 63, Desember 3, 1977: 16.
- VAN RENSBURG, F. Standpunt Magersfontein.
Die Transvaler, Maart 28, 1980: 12.
- VAN RENSBURG, F.I.J. Veral dié bepalings was Leroux se ondergang.
Die Burger 63, Desember 10, 1977: 11.
- VAN RENSBURG, F.I.J. "Moenie hierdie klein groepie werke doodmaak nie".
Die Burger 63, Desember 13, 1977: 19.
- VAN RENSBURG, F.I.J. Skool die literêre geheue.
Die Volksblad 73, Augustus 26, 1977: 6.
- VAN ROOYEN, A. Leroux se Magersfontein van die rak. Skrywers in verset. "Ondergronds" ná verbod.
Beeld 4, November 22, 1977: 1.
- VAN ROOYEN, A. Kerk gee sy steun aan boekverbod.
Beeld 4, November 29, 1977: 3.
- VAN ZUYDAM, S.W. The sadness of Magersfontein.
The Natal Witness 132 (32885), December 16, 1977: 8.
- VAN ZYL, E. Ons is nie supersensors sê AMS.
Die Vaderland 60, Desember 5, 1977: 14.
- VAN ZYL, I. Leroux se Magersfontein - 'n roman in suiwer ironie.
Die Suidwester 32, November 29, 1976: 2.
- VENTER, de W. "Kan ons so 'n wet bekostig?"
Beeld 4, Desember 6, 1977: 14.

- VENTER, F. Brother! You must be nuts!
Rapport 7 (2), Desember 4, 1977: 17.
- VENTER, H. "Magersfontein" en Afrikaans.
Kerkblad, Mei 30, 1979: 5.
- VERLINDEN, F. Slegte loop vanself dood.
Die Burger 63, Desember 9, 1977: 14.
- VERTEENWOOR- Magersfontein nou na Hooggeregshof.
DIGER. Hoofstad 10 (204), Desember 13,
1977: 3.
- VERTEENWOOR- Ban op Magersfontein stellig nou opgehef.
DIGER. Hoofstad 11, Januarie 29, 1980: 11.
- VERTEENWOOR- Appèlraad gaan sit oor Leroux se boek.
DIGER. Hoofstad 11, Februarie 2, 1980: 1.
- VERTEENWOOR- Appèl knou nuwe boek.
DIGER. Die Transvaler, September 12, 1977: 4.
- VERTEENWOOR- Magersfontein se karakters "kru".
DIGER. Die Transvaler, November 2, 1977: 1.
- VERTEENWOOR- "Magersfontein" - appèl rek.
DIGER. Die Transvaler, November 3, 1977: 6.
- VERTEENWOOR- Uitgewer sê hy gaan veg.
DIGER. Die Vaderland 60, September 12,
1977: 3.
- VIVIERS, J.C. Irony, o Irony. How Afrikanerdom
this week lost the day at the Second
Battle of Magersfontein.
Sunday Express, November 22, 1977: 20.
- VIVIERS, J.L. Magersfontein: verbod verwelkom.
Die Volksblad 73, November 26, 1977: 4.
- VORSTER, P. Prof. T.T. het nie oor boek bedank.
Die Transvaler, November 18, 1977: 8.

- VOSLOO, E. Literary magazine struck by ban.
The Citizen, November 1, 1977: 16.
- WALDNER, M. Sensuur: besluit skok skrywers.
Oggendblad 6 (1569), November 22,
1977: 1.
- WALDNER, M. Magersfontein: verbod opgehef.
Die Vaderland 60, Maart 24, 1980: 1.
- WALT, V. It's pen versus axe.
Weekend Argus, March 31, 1979: 11.
- "WAT SOU
DEKKER SÊ". Kuns ter wille van kuns 'n mistasting.
Beeld 5, Junie 9, 1979: 8.
- WEIDEMAN, G.H. 'n Beduidende roman nou taboe.
Die Oosterlig 41, Desember 8, 1977: 10.
- WEEKEND ARGUS Another censor resigns over banning
BUREAU. of novel.
Weekend Argus, November 26, 1977: 3.
- WEEKEND ARGUS Magersfontein - moral or muck?
CORRESPONDENT. Weekend Argus, November 5, 1977: 19.
- WEEKEND ARGUS Writers in bid to court censors.
CORRESPONDENT. Weekend Argus, December 3, 1977: 11.
- WEEKEND ARGUS Judgement on book in 2 weeks.
CORRESPONDENT. Weekend Argus, March 8, 1980: 7.
- WENTZEL, T. Book ban will see rift - author.
The Argus, November 22, 1977: 1.
- WES-TRANSVAAL- ASB bespreek Hertzogprys.
SE KANTOOR Beeld 5, Mei 24, 1979: 3.
- WES-TRANSVAAL- Magersfontein: Leraar kap kuns.
SE VERTEEN- Hoofstad 10 (205), Desember 14,
WOORDIGER. 1977: 19.

- WES-TRANSVAAL- Dominee bemodder hom nie met
SE VERTEEN- Magersfontein.
WOORDIGER. Die Vaderland 60, Desember 14,
1977: 1.
- WYBENGA, H. Magersfontein, ja Magersfontein.
Blydschap oor verbode roman.
Die Transvaler, April 28, 1979: 1.

SPOTPRENTE

Die Transvaler, Maart 25, 1980: 10.

RADIOPROGRAM

Skrywers en Boeke. VAN RENSBURG, F.I.J.

MINDERHEIDSUITSPRAAK:

Grové, A.P., Fuchs

WET OP PUBLIKASIES, NO. 42 van 1974.

TYDSKRIFTE

- BARNARD, C. Ernstige skrywers het nou 'n probleem.
Huisgenoot, Desember 2, 1977: 102 - 103.
- BARNARD, C. Mev. Lena van Wyk lees alles -
behalwe Magersfontein.
Huisgenoot, Desember 9, 1977: 96.
- COETZEE, J.H. Tweede Magersfonteinslag?
Woord en Daad 19 (202), Junie 30,
1979: 2.

- DEPARTEMENT VAN INLIGTING Beslissing oor Magersfontein.
Standpunte 133, Reeks 3, 31 (1),
 Februarie, 1978: 60 - 69.
- DE RIDDER, J. Bekroning van Magersfontein, o
 Magersfontein onhoudbaar.
Padlans 8 (77), September 30,
 1979: 3.
- HUISAMEN, T. Twee keer gespeel.
Standpunte 132,30 (6), Desember, 1977:
 54 - 59.
- KRAAYEVELD, R. Literatuur en publiek.
Ons Erfdeel 26 (2), Maart - April,
 1983: 236 - 244.
- OLIVIER, G. Die resepsie van Die swerfjare van
 Poppie Nongena.
Standpunte 35 (5), Oktober, 1982: 40.
- STEENBERG, D.H. Rondom die verteller in Magersfontein, o
 Magersfontein.
Tydskrif vir Letterkunde, Reeks xv111:1,
 Februarie, 1980: 59 - 74.

PUBLIKASIES IN BOEK- OF MANUSKRIPVORM

- EARTH, E.M.; MARTENS, J.L. Argumentation. Approaches to theory
 formation. Amsterdam: John Benjamins
 B.V., 1982. 330p.
- BUURSINK, M. De Wetenschap van het lezen.
 Amsterdam: Van Gorcum, 1978. 229p.
- DROP, W., DE VRIES, J.H.L. Taalbeheersing: handboek voor taal-
 hantering. Wolters-Noordhoff, 1977.
 281p.
- ISER, W. The implied reader; patterns of
 communication in prose fiction from
 Bunyan to Beckett. Johns Hopkins U.P.,
 1974. 303p.

- LEITCH, V.B. Deconstructive Criticism, An Advanced Introduction. New York, 1983. 290p.
- MALAN, C.W. Letterkunde en Leser. Butterworth, Pretoria, 1983. 181p.
- SEGRS, R.T. Het lezen van literatuur; een inleiding tot een nuwe literatuurbenadering. Basisboeken, 1980. 148p.
- SENEKAL, J.H. Resepsie-estetika I. Literêre perspektiewe. 'n Posisionele verhandeling. UOVS: Dept. AFN., 1982. 83p.
- SENEKAL, J.H. 'n Leesstrategie. UOVS. 1984. 140p.
- SENEKAL, J.H. Oor die begrip "Literatuur" in die jare tagtig. UOVS. 1984. 72p.
- VAN LUXEMBURG, J.; BAL, M.; WESTSTEIJN, W.G. Inleiding in de Literatuurwetenschap, tweede hersiene druk. Muiderberg: Dick Coutinho, 1981. 257p.

KANTOORVERSLAG

- SMITH, M. Ontsluiting van navorsingsmateriaal oor die skeppende en uitvoerende kunste. Pretoria: RGN, 1982. 26p.

AFKORTINGS VAN TYDSKRIFTE EN KOERANTE

Met die oog op hoë drukkoste en die besparing van tyd en ruimte word van afkortings gebruik gemaak vir die titels van tydskrifte en koerante.

Erkende afkortings wat gebruik word (titels wat nie hier genoem word nie, word voluit geskryf):

Afr. Skr. (of Jrb. Skr.)	Jaarboek van die Afrikaanse Skrywerskring
Argus	The Cape Argus
B.O. blad	Bantoe Onderwysblad
B. Vrou	Die Boervrou
Bg.	Die Bondgenoot
Br.	Die Brandwag
Bu.	Die Burger
Burger Kersnr.	Burger Kersnommer
Byv.	Byvoegsel (by Die Burger en Die Volksblad)
Dagbreek	Dagbreek en Landstem
Daily Mail	Rand Daily Mail
Ekstra	Ekstra (byvoegsel by Die Vaderland)
Fleur	Fleur (byvoegsel by Dagbreek)
G.H.	Goede Hoop
Geref. Maandblad	Gereformeerde Maandblad
H.A.	Hertzog-Annale
H.Vrou	Die Huisvrou
Hg.	Die Huisgenoot
Hist. Studies	Historiese Studies
Hoof.	Hoofstad
Ins.	Inset
Jb. S.A.A. (of Jrb. Ak.)	Jaarboek van die Suid-Afrikaanse Akademie
Jb. Skr. (of Afr. Skr.)	Jaarboek van die Afrikaanse Skrywerskring

Kerkb.	Die Kerkbode
Kerkbl.	Die Kerkblad
Kl.	Klasgids
Kr. S. blad	Kristelike Skoolblad
Krit.	Kriterium
L.W. blad	Die Landbouweekblad
Lan.	Lantern
Mod. Vrou	Die Moderne Vrou
N.B.	Die Nuwe Brandwag
N.G.T.T.	Nederduits Gereformeerde Teologiese Tydskrif
Na.	Naweekpos
O.blad	Onderwysblad
O.E.B.	Ons Eie Boek
O.K.	Ons Klyntji
O.L.	Ons Land
O.L. Kersnr.	Ons Land Kersnommers
O.M.	Ons Moedertaal
O.T.	Ons Tydskrif
Opw. Wegen	Opwaartse Wegen
P.E.	Pretoria Eksklusief (by Die Transvaler)
P.K.M.	Bulletin vir Pretoriase Kunsmuseum
P.V.	Uitgawes van die Patriotvereniging
R.	Die Ruiter
R.R.	Rooi Rose
Rap.	Rapport
S.	Suiderstem
S.A.	Suid-Afrika
S.A. Biblioteke	Kwartaalblad van die Suid-Afrikaanse Biblioteke
S.A.B.W.	Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek
S.A. Oorsig	Suid-Afrikaanse Oorsig
S.A. Panorama	Suid-Afrikaanse Panorama

S.A. Uitgewer	Suid-Afrikaanse Uitgewer
S.blad	Die Skoolblad
S.E.S.A.	Standard Encyclopaedia of Southern Africa
S.M.	Sarie Marais
S.punte (of St.)	Standpunte
St. Oudstudent	Stellenbosse Oudstudent
Staat.	Die Staatsamptenaar
T.G. (of T.G.W.)	Tydskrif vir Geestes- wetenskappe
T.L. (of Ts. L.)	Tydskrif vir Letterkunde
T.M.O.	Tydskrif vir Middelbare Onderwys
T.V.V.	Tydskrif vir Volkskunde en Volkstaal
T.W.K.	Tydskrif vir Wetenskap en Kuns
Tg:	Die Taalgenoot
Tr.	Die Transvaler
V.d.V.	Vriend des Volks
V.R.V.	Uitgawes van die Van Riebeeckvereniging
V.Stem	Die Volkstem
Va.	(Ons) Die Vaderland
Vo.	Die Volksblad
Voorl.	Die Voorligter
Z.A.	Zuid-Afrika